

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»

ΘΕΜΑ

ΟΙ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

(Άρθρα 31 και 32 του Κανονισμού της ΕΡΡΟ)

THE CROSS-BORDER INVESTIGATIONS

Articles 31 and 32 of the Regulation of European Public Prosecutor's Office

Τριμελής Επιτροπή

Όλγα Τσόλκα

(επιβλέπουσα)

Νικόλαος Λίβος

Ιωάννα Αναστασοπούλου

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΗΛΙΑΣ ΖΑΓΟΡΑΙΟΣ

(AM 2123M037)

Αθήνα, Δεκέμβριος 2024

Δήλωση περί πνευματικών δικαιωμάτων : «Δηλώνω ρητά ότι, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας, δεν παραβιάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής».

Copyright © [Ηλίας Ζαγοραίος 2024]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved

Στους καθηγητές αυτού του μεταπτυχιακού,
που μου υπενθύμισαν
την αξία του να είσαι μαθητής.

Περιεχόμενα

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	σ.6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	σ.7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σ.8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α : ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ (γενικά)	
Α.1 Σύντομο Ιστορικό.....	σ.10
ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	
Α.2.1 Το άρθρο 31 του Κανονισμού	σ.13
Α.2.2 Το Σύστημα Ανάθεσης και ο ρόλος του Βοηθού Ε.Ε.Ε.....	σ.16
Α.2.3 Η Διαδικασία Διαβούλευσης.....	σ.19
Α.2.4 Το άρθρο 32 του Κανονισμού.....	σ.20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β : ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ	
Β.1 Η απόφαση C-281/22 (πρώτες διαπιστώσεις).....	σ.21
Β.2 Η ερμηνευτική – μεθοδολογική προσέγγιση του ΔΕΕ.....	σ.26
Β.3 Τα δικαιώματα του υπόπτου.....	σ.27
Β.4 Το έλλειμα προστασίας.....	σ.32
Β.5 Το δικαίωμα του υπόπτου στη συλλογή αποδείξεων.....	σ.34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ : ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ FORUM	
Γ.1 Επιλογή Forum και δικαστικός έλεγχος.....	σ.37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ : ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟ ΤΩΝ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ	
Δ.1 Η Συλλογή των αποδείξεων στον ενιαίο χώρο ελευθερίας , ασφάλειας και δικαιοσύνης.....	σ.42

Δ.2 Διαφοροποιήσεις Εθνικών Συστημάτων.....	σ.44
Δ.3 Το ζήτημα της ελεύθερης κυκλοφορίας αποδείξεων και η απόφαση EncroChat (C-670/22).....	σ.47
Δ.4 Προσέγγιση του ζητήματος από την οπτική του ΕΔΔΑ.....	σ.50
Δ.5 Η απόφαση Dziven et. Al (C-310/16) – Πιθανός Οδοδείκτης.....	σ.53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε : ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ , ΜΗ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΜΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ EUROJUST	
E.1 Συνεργασία της ΕΡΡΟ με κράτη εκτός ενισχυμένης συνεργασίας.....	σ.56
E.2 ΕΡΡΟ και EUROJUST.....	σ.61
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	σ.62
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σ.68
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	σ.74

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΠ	Άρειος Πάγος
Β.ΕΕΕ	Βοηθός Ευρωπαϊός Εντεταλμένος Εισαγγελέας
ΔΕΕ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΕ	Ευρωπαϊός Εντεταλμένος Εισαγγελέας
ΕΡΡΟ	Ευρωπαϊκή Εισαγγελία
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Εφ. Αθ.	Εφετείο Αθηνών
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΚΟΕ	Κοινές Ομάδες Έρευνας
ΜΛΑ	Mutual Legal Assistance
Ν.	Νόμος
Παρ.	Παράγραφος
Σκ.	Σκέψη
ΦΠΑ	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
ΧΘΔΕΕ	Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περίληψη

Με την εργασία αυτή επιχειρείται μία «επί τον τύπον των ήλων»¹ προσέγγιση του πλέον καίριου ζητήματος της λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας (EPPO), των διασυνοριακών ερευνών. Το ζήτημα αυτό συνιστά την πεμπτουσία της λειτουργικής επιτυχίας του νεότευκτου ευρωπαϊκού οργάνου. Στα κεφάλαια που ακολουθούν μετά από μία σύντομη ιστορική αναδρομή της πορείας των διαπραγματεύσεων που οδήγησαν στην επιλογή του συγκεκριμένου μοντέλου ερευνών, γίνεται μία προσπάθεια να ξεδιπλωθούν οι εύλογοι προβληματισμοί του νομικού κόσμου σε ότι αφορά στους κινδύνους που ελλοχεύουν στις ασάφειες του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939 της EPPO αφενός ως προς τα δικαιώματα του υπόπτου/κατηγορουμένου αφετέρου ως προς το παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων που συλλέγονται, υπό το πρίσμα της νομολογίας του ΔΕΕ και του ΕΔΔΑ. Τέλος γίνεται αναφορά στις διασυνοριακές έρευνες της EPPO σε τρίτες χώρες καθώς και στις συνεργασίες που αναπτύσσει σταδιακά για τη διευκόλυνσή τους.

Abstract

This paper attempts to take a bold and in-depth approach to the most crucial issue of the functioning of the European Public Prosecutor's Office (EPPO) and in particular of cross-border investigations. This issue constitutes the quintessence of the operational success of the newly established European institution. In the following chapter, after a brief historical review of the negotiations that led to the selection of this particular investigation model, an attempt is made to unfold the reasonable concerns of the legal community regarding the risks inherent in the ambiguities of Regulation (EU) 2017/1939 of the EPPO, both in terms of the rights of the suspect/accused and the admissibility of the evidence collected in the light of the case law of the CJEU and the ECHR. Finally, reference is made to EPPO's cross-border investigations in third countries and the partnerships it is gradually developing to facilitate them.

¹ Κατά Ιωάννη 20:25

Εισαγωγή

Η κινητικότητα των απόψεων ως προς το μοντέλο που έπρεπε να επιλεγεί για τις διασυννοριακές έρευνες της EPPO καθώς και τη διαχείριση του αποδεικτικού υλικού που θα συγκεντρώνεται από αυτές παρουσίασε ,μέχρι την υιοθέτηση του Κανονισμού λειτουργίας του νέου οργάνου, τη μορφή παλίρροιας. Οι τολμηρές προτάσεις του *Corpus Juris*² αναχαιτίστηκαν από τις πιο συμβιβαστικές προτάσεις της Επιτροπής ενώ οι ρυθμίσεις που τελικά θεσπίστηκαν απέδειξαν ότι τα διαπραγματευόμενα μέρη οδηγήθηκαν σε μία μάλλον γνώριμη «άμπωτη» ,που αν και οδηγούσε σε περίπλοκες καταστάσεις, διατηρούσε σε ένα βαθμό ζωντανή την έννοια της κρατικής κυριαρχίας εντός του νέου ευρωπαϊκού οργάνου . Το αρχικό όραμα μίας ενιαίας εισαγγελίας που θα δρούσε εντός ενός ενιαίου νομικού χώρου ,με ενιαίο σύνολο κανόνων ρύθμισης ως προς τον τρόπο διεξαγωγής των ερευνών, των διαθέσιμων ερευνητικών μέτρων αλλά και το παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων ,δεν έγινε αποδεκτό από τα κράτη μέλη καθόσον ανταποκρίνονταν σε ένα ομοσπονδιακό μοντέλο ενοποίησης που δεν ήταν ώριμα να υιοθετήσουν. Οι προτάσεις της Επιτροπής αν και διατηρούσαν τον «ενιαίο νομικό χώρο», παρέπεμπαν, ως προς τους κανόνες που θα εφαρμόζονταν στις έρευνες της EPPO ,στο εκάστοτε εφαρμοζόμενο εθνικό δίκαιο ως προς τους όρους διεξαγωγής τους³ και ειδικότερα στο δίκαιο του τόπου που θα λάμβαναν χώρα (*locus regit actum*). Ο Κανονισμός κατέληξε σε ένα αποκεντρωμένο μηχανισμό σε επίπεδο ερευνητών ,που είναι οι Εντεταλμένοι Ευρωπαίοι Εισαγγελείς (χειριστές της έρευνας και βοηθοί)⁴ ,που δρουν συνήθως χωρίς ενιαίους κανόνες και κατά το πλείστον με βάση το δίκαιο του Εντεταλμένου Εισαγγελέα που διεξάγει την έρευνα (*locus actum regit*). Έτσι ο Κανονισμός ήταν μεν το απαραίτητο βήμα για να τεθεί σε λειτουργία η νέα προσπάθεια ωστόσο η κατασκευή του έχει χαρακτηριστεί ως «ελαττωματική»⁵, χαρακτηρισμός

² Ligeti K. ,“The European Public Prosecutor’s Office : How should the Rules Applicable to its Procedure be determined ?” ,2/2011 Art. EuCLR p124

³Zerbes I ,“Collecting and Using Evidence: a Patchwork of Legal Orders”(2015) in Petter Asp (ed) ,The European Public Prosecutor’s Office – Legal and Criminal Policy Perspectives , Jure Bohandel p.216. Άρθρο 11 παρ.3 της πρότασης της Επιτροπής : «...Το εφαρμοστέο δίκαιο είναι το δίκαιο του κράτους μέλους όπου διεξάγεται έρευνα ή η δίωξη...»

⁴ Κατ’ εξαίρεση μόνο ο ίδιος ο Ευρωπαίος Εισαγγελέας μπορεί να αποφασίσει να διεξαγάγει προσωπικά μία έρευνα. Αρθ. 28 παρ.4 του Κανονισμού.

⁵ C-281/22 , πρόταση εισαγγελία Carpetta, σκ.37. Στη σκέψη αυτή της εισαγγελικής πρότασης γίνεται ειδική μνεία της παρέμβασης του Γερμανού εκπροσώπου στη συγκεκριμένη υπόθεση αναφέροντας τα

που μάλλον επιβεβαιώνεται στην πράξη λόγω των προβλημάτων και των ερωτηματικών που διαρκώς γεννά. Αυτή η εργασία επικεντρώνεται στην ιχνηλάτηση των ήδη ανακουψάντων ζητημάτων αλλά και στην αναζήτηση εκείνων που θα αναδειχθούν στο μέλλον , επιχειρώντας κάποιους στοχασμούς επί των πιθανών λύσεων με βάση τη νομολογία κυρίως του ΔΕΕ και του ΕΔΔΑ αλλά και την προσωπική ματιά ενός νομικού με πολυετή εμπειρία. Οι θεωρητικές ανησυχίες, που εκφράστηκαν ήδη από την περίοδο των διαπραγματεύσεων, σχετικά με τις ρυθμίσεις του Κανονισμού ως προς τον καταμερισμό των ρόλων των εντεταλμένων εισαγγελέων (χειριστή και βοηθού), της δυνατότητας του δικαστικού ελέγχου των πράξεων της EPPO (με έμφαση στον καθορισμό του forum) ,τον τρόπο διεξαγωγής των ερευνών , την αποτελεσματική ποινική επιβολή σε συνδυασμό με την εξασφάλιση των δικαιωμάτων των υπό διερεύνηση προσώπων , στο επίπεδο που απαιτεί η Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΧΘΔΕΕ) και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) ,συνθέτουν ήδη τα πρώτα δυσεπίλυτα προβλήματα που τα δικαστήρια (εθνικά και ευρωπαϊκά) καλούνται να αντιμετωπίσουν. Η πρώτη ad hoc απόφαση του ΔΕΕ , που σχολιάζεται εκτενώς στη ευρωπαϊκή νομική κοινότητα, αποτελεί πλατφόρμα προβληματισμού και της εργασίας αυτής. Ενδεχομένως οι προβληματισμοί και τα ερωτηματικά που γεννιούνται στην αέναη στάθμιση μεταξύ αποτελεσματικής προστασίας του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού, αποτελεσματικότητας των ευρωπαϊκών οργάνων και αποφυγής του κινδύνου ατιμωρησίας, από τη μία πλευρά ,και της εξασφάλισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου εν γένει ,από την άλλη, υπερτερούν των απαντήσεων που μπορούν να δοθούν επί του παρόντος. Αυτός κατά τη γνώμη μου είναι και ο λόγος που συχνά , όπως θα αναδειχθεί , τόσο το ΔΕΕ όσο και το ΕΔΔΑ , αποφεύγουν να απαντήσουν ευθέως στα ερωτήματα ή οι απαντήσεις που δίνουν αποτελούν απαρχή του επόμενου ερωτήματος. Ωστόσο όπως ο L.Wittgenstein παρατηρεί : *«Όταν κάποιος διερωτάται («φιλοσοφεί» η λέξη που χρησιμοποιεί) είναι σα να προσπαθεί να ανοίξει ένα συνδυασμό χρηματοκιβωτίου. Κάθε*

εξής ενδιαφέροντα : *«Μια ερμηνεία διαφορετική από αυτή που προκύπτει σαφώς από την κυριολεκτική διατύπωση του τρέχοντος κειμένου του άρθρου 31 του Κανονισμού θα ξεπερνούσε τα όρια αποδεκτής δικαστικής ερμηνείας . Θα ήταν επίσης αντίθετο με την απαίτηση ασφάλειας δικαίου . Σύμφωνα με τον εκπρόσωπο της γερμανικής κυβέρνησης το Δικαστήριο δεν είναι συνεργείο επισκευής ελαττωματικών προϊόντων . Αντίθετα το ελαττωματικό προϊόν θα πρέπει να επιστραφεί στον κατασκευαστή για βελτίωση , στην περίπτωση μας , ο νομοθέτης.»*

μικρομετατόπιση του δίσκου δε φαίνεται να έχει αποτέλεσμα . Μόνο όταν όλα μπουν στη θέση τους , η πόρτα ανοίγει.»⁶.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α : ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ (Γενικά)

Α 1.Σύντομο ιστορικό

Στο πλαίσιο της εξωκοινοτικής συμφωνίας Σένγκεν ,που ενσωματώθηκε στο κοινοτικό κεκτημένο με τη συνθήκη του Άμστερνταμ, ως αναγκαίο αντιστάθμισμα στην άρση των διασυνοριακών ελέγχων, θεσπίστηκε η διευκόλυνση και η ενίσχυση της διακρατικής συνεργασίας . Η συνθήκη του Άμστερνταμ ως συνέχεια της συνθήκης του Μάαστριχτ , προέβλεψε στο άρθρο 2 την ανάπτυξη των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΕΕ) στον τομέα της Δικαιοσύνης ως θεμελιώδους στόχου , «κοινοτικοποιώντας» τον τομέα της Δικαιοσύνης και εντάσσοντάς τον στον τρίτο πυλώνα . Το ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε προσδιόρισε μια σειρά από πολιτικές προτεραιότητες των κρατών μελών της ΕΕ στο χώρο Ελευθερίας , Ασφάλειας και Δικαιοσύνης . Παράλληλα με τις εξελίξεις αυτές, που κινούνταν προς την κατεύθυνση της οριζόντιας συνεργασίας , εξελίσσονταν και μία προσπάθεια κάθετης συνεργασίας ειδικά σε ότι αφορούσε στην προστασία του προϋπολογισμού της ΕΕ , ο οποίος αποτελεί ένα *suis generis* ξεχωριστό ευρωπαϊκό έννομο αγαθό . Η ακαδημαϊκή μελέτη για το Corpus Juris με επικεφαλής τη M. Demlas Marty, που χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τη δεκαετία του 1990 κατέληξε στην πρόταση ενός αρκετά συγκεντρωτικού – κάθετου μοντέλου, που απαιτούσε υψηλό επίπεδο εναρμόνισης σε επίπεδο τόσο ουσιαστικού όσο και δικονομικού ποινικού δικαίου. Σκοπός της πρότασης αυτής ήταν η αποτελεσματική προστασία του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού⁷

⁶Rush Rhees , “Recollections of Wittgenstein” ,Oxford University Press ,1984, Hermina Wittgenstein, Fania Pascal , Fr. Leavis, John King , M. O’C Drury, edited by Rush Rhees , p 111.: “*Philosophy is like trying to open a safe with a combination lock :each little adjustment of the dials seems to achieve nothing, only when everything is in place does the door open*” .

⁷ Σύμφωνα με το αιτιολογικό memorandum των συντακτών του Corpus Juris ο ευρωπαϊκός προϋπολογισμός ορίζεται ως : «The visible sign of a true patrimony common to citizens of the Union..., is the supreme instrument of European policy.», Delmas-Marty M, “Corpus Juris : portant dispositions penales pour la protection des interes financieres de l’ Union”, Economica (ed) 1997 ,p.12

αλλά και η καθιέρωση ενός ευρωπαϊκού συστήματος προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων καθώς προέβλεπε ένα πιο συνεκτικό νομικό πλαίσιο διαχείρισης των σχετικών εγκλημάτων . Οι προτάσεις της Επιτροπής για την ίδρυση μίας Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, που θα δρούσε στο πλαίσιο ενός ενιαίου χώρου δικαιοσύνης, συνάντησε ως ήταν αναμενόμενο αρνητικές αντιδράσεις από τα κράτη μέλη καθώς «απειλούσε» την κρατική τους κυριαρχία και την εθνική ποικιλομορφία στο χώρο του ποινικού δικαίου⁸ εν αντιθέσει με τις έως τότε σαφώς πιο διακυβερνητικές και συνεργατικές μορφές ολοκλήρωσης σε ποινικά θέματα που βασιζόνταν περισσότερο στην αμοιβαία αναγνώριση και πολύ λιγότερο στην εναρμόνιση. Στη λογική αυτή προτάχθηκε η δημιουργία του άκρως διακυβερνητικού συλλογικού οργάνου της Eurojust⁹ , που στόχευε στην περαιτέρω ενίσχυση της συνεργασίας των κρατών μελών στο χώρο του ποινικού δικαίου χωρίς όμως καταναγκαστικές εξουσίες με αποτέλεσμα να ενισχύεται μεν η συνεργασία ως μια διαδικασία διάδρασης αλλά τελικώς οι εθνικές ποινικές έννομες τάξεις να παραμένουν χωριστές .

Τελικώς με τη Συνθήκη της Λισαβόνας εισήχθη το άρθρο 86 ΣΛΕΕ, το οποίο έθεσε τη νομική βάση για τη σύσταση μίας ανεξάρτητης Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας (εφεξής ΕΠΠΟ)¹⁰ , διαδικασία που προχώρησε με τη διαδικασία της ενισχυμένης συνεργασίας (άρθ. 328 ΣΛΕΕ)¹¹ στην έκδοση του Κανονισμού 2017/1939, ο οποίος ίσχυσε από την 20^η Νοεμβρίου 2017. Η εξέλιξη αυτή δημιούργησε μεγάλες προσδοκίες ως προς την δημιουργία ενός ενιαίου , πλήρως εναρμονισμένου ποινικού χώρου . Υποστηρίχθηκε μάλιστα ότι η επίδραση του νέου αυτού θεσμού θα είναι τόσο βαθιά και καθοριστική στην ανάπτυξη ενός γνήσιου ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου ώστε θα υπήρχε πλέον

⁸ Στην αιτιολογική σκ. 15 του Κανονισμού της ΕΠΠΟ αναφέρεται ότι δε τίγονται τα εθνικά συστήματα των κρατών μελών όσον αφορά στον τρόπο με τον οποίο οργανώνονται οι ποινικές έρευνες. Η διατύπωση αυτή συνιστά εγκατάλειψη στην πράξη της ιδέας της «ευρωπαϊκής εδαφικότητας» αν και χρησιμοποιείται συμβολικά για την προβολή του υπερεθνικού χαρακτήρα της ΕΠΠΟ.

⁹ Monar J , “Eurojust and the European Public Prosecutor Perspective :From Cooperation to Integration in EU Criminal Justice?” Perspectives on European Politics and Society (2013) ,Vol 14, Issue 3, p.340 , διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://doi.org/10/1080/15705854.2013.817807>

¹⁰ Με το άρθρο 85 ΣΛΕΕ ενισχύθηκε παράλληλα και η επιχειρησιακή θέση της Eurojust.

¹¹ Ως προς τα κράτη μέλη που δε μετέχουν στην ενισχυμένη συνεργασία δεν δεσμεύονται μεν από αυτή σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις 9 και 110 του Προοιμίου του Κανονισμού ωστόσο στο πλαίσιο της ευρύτερης υποχρέωσης των κρατών μελών για καλόπιστη συνεργασία , που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 παρ.3 της ΣΕΕ συνεργάζονται με την ΕΠΠΟ.

δυνατότητα σε ότι αφορά στα αδικήματα που θα υπάγονταν στην αρμοδιότητα της EPPO να γίνεται λόγος για «ομοσπονδιακά αδικήματα» ανάλογα των αντίστοιχων αδικημάτων της έννομης τάξης των ΗΠΑ¹². Το σχέδιο του Κανονισμού της EPPO που προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2013 έμοιαζε αρκετά με το προταθέν από το *Corpus Juris* , χωρίς ωστόσο τυποποιημένους διαδικαστικούς κανόνες¹³ κάνοντας λόγο για ενιαίο νομικό χώρο , πρόταση ωστόσο που απορρίφθηκε από το Συμβούλιο που επέμεινε στη διατήρηση των συνόρων¹⁴. Γεγονός είναι ότι και με την πρόταση αυτή ο ενιαίος νομικός χώρος δε συνεπάγονταν την εφαρμογή ενός ενιαίου νομοθετικού πλαισίου λειτουργίας της EPPO αλλά παρέπεμπε σε πλήθος περιπτώσεων στην εφαρμογή του εθνικού ποινικού δικονομικού δικαίου ιδιαιτέρως δε στο θέμα των ερευνών¹⁵. Τελικώς αυτό που επικράτησε ήταν η λειτουργία της EPPO ως «ενιαίου γραφείου» με λειτουργική αρμοδιότητα «πάνω από τα σύνορα των συμμετεχόντων κρατών μελών χωρίς να προσφεύγει στις παραδοσιακές μορφές της αμοιβαίας συνδρομής ή της αμοιβαίας αναγνώρισης»¹⁶. Η πρόταση της εναρμόνισης των εθνικών ποινικοδικονομικών νομοθεσιών, σε ορισμένους έστω τύπους ερευνών, σκόνταψε κι αυτή στο μηχανισμό ελέγχου επικουρικότητας που ενεργοποιήθηκε από δεκατέσσερα (14) εθνικά κοινοβούλια¹⁷ κρατών μελών ,που ενεργοποίησαν το μηχανισμό της «κίτρινης κάρτας» σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ.2 της ΣΕΕ και το πρωτόκολλο (αρ.2)

¹² Monar J , βλ.αν. υποσ. 9 ,p. 352.

¹³ Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας ,άρθ. 25 παρ.1 COM (2013) 534 final.

¹⁴ «Ο Κανονισμός ως εκ τούτου προχωρεί σε μία *action finium regundorum* ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο σε μία διακρατική έρευνα με βάση την αμοιβαία αναγνώριση» Gibelli N , “Sui controlli giurisdizionali nelle indagini transfontaliere dell’ EPPO : Una prima lettura della sentenza C-281/22 dell’ Unione Europea. “Sistema Penale” fascicolo 3/2024 , p.35, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://www.unibo.it>>

¹⁵ Mitsilegas V , Article : “European prosecution between cooperation and integration : The European Public Prosecutors Office and the rule of law” , Maastricht Journal of European Comparative Law 28(2), 2021, p.253, διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://researchgate.net>

¹⁶ Council Presidency , “Proposal for Regulation on the establishment of the European Public Prosecutor’s Office-State Play” Council doc. 13509/1/14,REV 1, 3 October 2014, p.3, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://register.consilium.europa.eu>

¹⁷ Ligeti K , “Remarks on the CJEU’S Preliminary Ruling in C-281/22 G.K. and Others” (Parquet europeen), art. 31.7.2024 ,Issue 1/2024 eucrim ,69-76, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://eucrim.eu>

της ΣΛΕΕ. Έτσι το καταρχήν «τεχνικό ζήτημα»¹⁸ της ρύθμισης των διασυνοριακών ερευνών κατέστη , κατά τις διαπραγματεύσεις για τον Κανονισμό της ΕΡΡΟ, ένα εκ των πλέον νευραλγικών σημείων ,καθώς έγινε αμέσως αντιληπτό ότι κυρίως από αυτό θα εξαρτάτο όχι μόνο η επιτυχία του ίδιου του θεσμού ή ο τύπος του μοντέλου λειτουργίας του αλλά ως ένα βαθμό ακόμα και το είδος της ενοποίησης που επιθυμούσαν τα κράτη μέλη που συμμετείχαν στην ενισχυμένη συνεργασία. Εντός του Συμβουλίου δημιουργήθηκαν δύο βασικές τάσεις . Η μία υποστήριζε , βασιζόμενη στον ενιαίο χαρακτήρα της ΕΡΡΟ, ότι οι ερευνητικές πράξεις είναι μία καθαρά εσωτερική υπόθεσή της , σηματοδοτώντας μία απόκλιση από τα έως τότε κλασικά μέσα δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις , που ήταν ήδη διαθέσιμα στους εθνικούς εισαγγελείς των κρατών μελών , όπως το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης ή η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας. Η άλλη τάση ήταν υπέρ της αξιοποίησης και από την ΕΡΡΟ των ήδη διαθέσιμων αυτών μέσων συνεργασίας .

A. 2 Κανονιστικό Πλαίσιο

A.2.1 Το άρθρο 31 του Κανονισμού της ΕΡΡΟ

Λόγω των διαφορετικών δυναμικών που αναμετρήθηκαν κατά τις διαπραγματεύσεις για την οριστικοποίηση του άρθρου 31 του Κανονισμού , η τελική του διατύπωση παρουσιάζει κατά γενική ομολογία ρυθμιστικά κενά αλλά και γραμματικές ασάφειες ευεπίφορες σε διαφορετικές ερμηνείες, με αποτέλεσμα το άρθρο αυτό να έχει αναδειχθεί σε ένα εκ των ασθενέστερων σημείων του Κανονισμού. Η γνώμη που πλειοψήφισε κατά τις διαπραγματεύσεις επεδίωξε για πρώτη φορά στο ενωσιακό δίκαιο την υπέρβαση (ή τη μετεξέλιξη) της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης¹⁹. Σύμφωνα με την άποψη που επικράτησε σε συνδυασμό με την επιλογή που εκφράστηκε στο άρθρο 8 παρ. 1 του Κανονισμού , που ορίζει το αδιαίρετο της ΕΡΡΟ αν και με αποκεντρωμένη δομή , καθώς και την καθιέρωση του «βοηθού ευρωπαϊού εντεταλμένου εισαγγελέα» (εφεξής βοηθός ΕΕΕ), στο άρθρο 2 παρ. 6 , ο οποίος διεκπεραιώνει έρευνες ή κάθε άλλο μέτρο του ανατίθεται από τον επιληφθέντα

¹⁸Weiss AH, “Judicial review of investigative measures under the EPPO Regulation . More to than it seems ? A recap of the Oral Hearing in G. & Others”, Apr 26, 2023 διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://www.europeanlawblog.eu>

¹⁹ Η μόνη αναφορά στην αμοιβαία αναγνώριση είναι στην παρ.6 του άρθρου 31 του Κανονισμού.

την υπόθεση Ευρωπαϊό Εντεταλμένο Εισαγγελέα (εφεξής ΕΕΕ), ορίστηκε ότι : α) Η αιτιολόγηση , κατά την παρ. 2 του άρθ. 31 , και η λήψη μέτρων διέπονται καταρχήν από το δίκαιο του κράτους μέλους του επιληφθέντος ΕΕΕ . β) Αν κατά την παρ. 3 του ίδιου άρθρου ανατίθεται μέτρο από τον επιληφθέντα ΕΕΕ σε βοηθό ΕΕΕ και απαιτείται δικαστική έγκριση , κατά το δίκαιο του κράτους μέλους εκτέλεσης του μέτρου τούτη λαμβάνεται από το τελευταίο. γ) Αν απορριφθεί το αίτημα της δικαστικής έγκρισης το αίτημα ανακαλείται . δ) Αν, κατά την παρ. 3 εδ. 3 του άρθρου 31, τη δικαστική έγκριση του μέτρου την απαιτεί μόνο το δίκαιο του κράτους του επιληφθέντος ΕΕΕ, τότε λαμβάνεται από αυτό και συνυποβάλλεται με την ανάθεση. Στο δε άρθρο 32 επισημαίνεται ότι ένα τέτοιο μέτρο εκτελείται σύμφωνα με τον κανονισμό και το δίκαιο του κράτους μέλους του βοηθού ΕΕΕ. Όπως δε επισημαίνεται στην αιτιολογική σκέψη 72 του Κανονισμού στις διασυνοριακές υποθέσεις όταν πρέπει να ληφθούν μέτρα σε άλλα κράτη και απαιτείται δικαστική έγκριση πρέπει να καθίσταται σαφές σε ποιο κράτος μέλος θα πρέπει να ληφθεί η έγκριση και σε κάθε περίπτωση αυτή θα πρέπει να είναι μόνο μία. Καθιερώνεται με τις διατάξεις αυτές το λεγόμενο σύστημα της «ανάθεσης»²⁰ επί τη βάσει του σκεπτικού ότι η ΕΡΡΟ λειτουργώντας ως ενιαία υπηρεσία δε βασίζεται πλέον στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης²¹, ούτε της δικαστικής συνεργασίας και κατά συνέπεια η ανάθεση οιαδήποτε ανακριτικού μέτρου σε βοηθό ΕΕΕ δε συνιστά ένα είδος δικαστικής συνδρομής ούτε καν μια Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας αλλά μια απλή εσωτερική υπόθεση ανάθεσης εκτέλεσης μίας εντολής μεταξύ δύο εισαγγελέων της ίδιας υπηρεσίας ,έναντι της οποίας οι δυνατότητες άρνησης είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Πρόκειται δηλαδή για μία πιο προωθημένη διαδικασία από αυτή της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας (οδηγία 2014/41/ΕΕ) αφού δε

²⁰Μουζάκης Δ. , «Διασυνοριακές Έρευνες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας : πρόοδος ή οπισθοδρόμηση στη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις; Ποιν.Χρ.2022 , τεύχος 1, σ.12

²¹ Για τη θεωρητική βάση της σχέσης μεταξύ Εντεταλμένου Ευρωπαϊού Εισαγγελέα και Βοηθού Ευρωπαϊού Εισαγγελέα διατυπώθηκαν στο πλαίσιο της δίκης για την υπόθεση C281/22 αρκετές απόψεις. Η Επιτροπή και η ΕΡΡΟ έκαναν λόγο για «κάτι περισσότερο» από την αμοιβαία αναγνώριση ενώ η εισαγγελέας T. Capeta έκανε λόγο για «ποσοτική διαβάθμιση» της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης αναγνωρίζοντας στη σχέση μεταξύ χειρισθέντος και βοηθού Ευρωπαϊού Εντεταλμένου ένα υψηλότερο επίπεδο εκείνου που διαμορφώνεται μεταξύ δύο εθνικών εισαγγελέων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας . Τελικώς η απόφαση απέφυγε να αναφερθεί ρητά στη θεωρητική βάση προσέγγισης αναγνωρίζοντας προφανώς την αδυναμία εύρεσης ακριβούς αναλογίας αν και άντλησε επιχειρήματα από την αμοιβαία αναγνώριση .

ρυθμίζει τη συνεργασία δύο ισότιμων εθνικών εισαγγελικών ή δικαστικών αρχών αλλά την εσωτερική σχέση μεταξύ δύο εισαγγελέων της ίδιας Εισαγγελίας, όπου ο αναθέτων την εντολή έχει και την πρωτοβουλία και ευθύνη του μέτρου και της έρευνας γενικότερα. Παραλληλισμός της σχέσης αυτής με τη σχέση δύο εθνικών εισαγγελέων στο πλαίσιο είτε του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης είτε της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας, δεν είναι καταρχήν νοητή αφού δεν αποτελεί έκφραση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Άλλωστε η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δε στηρίζεται μόνο στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και αποδοχή των ποινικοοικονομικών συστημάτων των κρατών μελών της ΕΕ αλλά και στη δυνατότητα της υπό προϋποθέσεις άρνησης ενός κράτους μέλους να εκτελέσει μια εντολή προερχόμενη από άλλο κράτος. Χωρίς τη δυνατότητα αυτή, όπως υποστηρίζεται, κανένα κράτος δε θα συναινούσε στην αμοιβαία αναγνώριση, λόγος για τον οποίο άλλωστε δεν έγινε ποτέ δεκτή από τα κράτη μέλη η αυτόματη αμοιβαία αναγνώριση. Όμως στις διασυνοριακές έρευνες της EPPO επί της ουσίας η δυνατότητα άρνησης εκμηδενίζεται²² και σε κάθε περίπτωση η τελική απόφαση επί εγέρσεως κάποιας εκ των προβλεπομένων ενστάσεων εκ μέρους του βοηθού επιλύεται από την ίδια την EPPO (αρμόδιο Μόνιμο Τμήμα).

Οι τέσσερις περιπτώσεις ανάθεσης ερευνητικού μέτρου διαμορφώνονται, σύμφωνα με το άρθρο 31 του Κανονισμού ως εξής²³:

α) Δεν απαιτείται δικαστική έγκριση για τη λήψη του μέτρου τόσο κατά το δίκαιο του κράτους μέλους του επιληφθέντος ΕΕΕ όσο και κατά το δίκαιο του βοηθού ΕΕΕ. Στην περίπτωση αυτή από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 31 παρ. 1, 2, 4 και 30 παρ. 5 του Κανονισμού, ο επιληφθείς ΕΕΕ αναθέτει το μέτρο που κρίνει ως αναλογικό για την έρευνά του, σύμφωνα με το άρθρο 30 παρ. 5 του Κανονισμού, στο βοηθό που δεν έχει καμία δυνατότητα ελέγχου της αναγκαιότητας ή της αναλογικότητάς του. Αρκεί το μέτρο να είναι διαθέσιμο και σε ανάλογες περιπτώσεις,

²² Ο Nicolo Gibelli χαρακτηρίζει τη δυνατότητα άρνησης ως «την αναπνευστική βαλβίδα» της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, “Sui controlli giurisdizionali nelle indagini transfrontaliere dell’ EPPO : Una prima lettura della sentenza C-281/22 dell’ Unione Europea. “Sistema Penale” fascicolo 3/2024, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://www.unibo.it> >, p.39

²³ Μουζάκης Δ., οπ.αν. υποσ. 20, σελ. 14.

σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο του επιληφθέντος ΕΕΕ προκειμένου να αποφεύγεται το λεγόμενο “forum shopping”²⁴.

β) Απαιτείται δικαστική έγκριση για τη λήψη του μέτρου μόνο κατά το δίκαιο του κράτους μέλους του επιληφθέντος ΕΕΕ. Στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με το εδ. γ΄ της παρ.3 του άρθρου 31 του Κανονισμού, ο επιληφθείς ΕΕΕ λαμβάνει την έγκριση από δικαστική αρχή του κράτους του, σύμφωνα με το εθνικό του δίκαιο και τη συνυποβάλει με την ανάθεση του μέτρου.

γ & δ) Απαιτείται δικαστική έγκριση μόνο κατά το δίκαιο του κράτους μέλους του βοηθού ΕΕΕ ή απαιτείται δικαστική έγκριση κατά το δίκαιο και του επιληφθέντος και του βοηθού ΕΕΕ. Στις περιπτώσεις αυτές η μεν πρώτη ρυθμίζεται από το εδ. α΄ της παρ.3 του άρθρου 31 του Κανονισμού η δε δεύτερη δεν προβλέπεται, μετά όμως την ερμηνεία που δόθηκε από το ΔΕΕ, στην απόφαση C-281/22, ο ουσιαστικός έλεγχος αναγκαιότητας και αναλογικότητας του ερευνητικού μέτρου είναι στην αποκλειστική αρμοδιότητα της δικαστικής αρχής του κράτους του επιληφθέντος ΕΕΕ. Στη δικαστική αρχή του κράτους του βοηθού ΕΕΕ αναλογεί μόνο η δυνατότητα ελέγχου των σχετικών με την εκτέλεση του μέτρου διατυπώσεων και διαδικασιών²⁵.

A.2.2 Το Σύστημα Ανάθεσης και ο ρόλος του βοηθού ΕΕΕ

Παρά το πνεύμα του Κανονισμού που επιφυλάσσει για τον επιληφθέντα ΕΕΕ τον πρωταγωνιστικό ρόλο, ως έχοντα την πρωτοβουλία κινήσεων στην έρευνα, ο Κανονισμός φαίνεται στις παραγράφους 5, 7 και 8 του άρθρου 31 να αποδίδει στο βοηθό ΕΕΕ ένα ρόλο που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αφενός εγγυητικός - αποτρεπτικός τυχόν ερευνητικών αυθαιρεσιών ή υπερβολών του επιληφθέντος ΕΕΕ αφετέρου ως το ύστατο ανάχωμα της εσωτερικής έννομης τάξης και κυριαρχίας του

²⁴ Τζαννετής Αρ., «Η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας – Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/41/ΕΕ με το Ν. 4489/2017», Ποιν.Χρ. 2018, τεύχος 2, σ.87

²⁵ Η ερμηνεία που δίνονταν στις περιπτώσεις αυτές, προ της απόφασης C-281/22, ήταν εντελώς διαφορετική αφού θεωρείτο σχεδόν αυτονόητο ότι ο έλεγχος αναγκαιότητας και αναλογικότητας του μέτρου στην υπό στοιχείο (γ) περίπτωση θα λάμβανε χώρα από το κράτος μέλος του βοηθού ΕΕΕ ενώ στην υπό στοιχείο (δ) περίπτωση η ίδια επιλογή forum θα ήταν προτιμητέα. Herrnfeld, Herrnfeld/Brodowski/Burchard, European Public Prosecutor’s Office : Article-by-Article Commentary, 2021, p.293-294, πλ.αγ. 22-23, Μουζάκης Δ. οπ.αν. σελ. 14

κράτους όπου εκτελείται ένα ερευνητικό μέτρο²⁶ ή ακόμη περισσότερο μία σιωπηρή υπενθύμιση της παρουσίας της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στον Κανονισμό . Η πράξη ανάθεσης ενός ερευνητικού μέτρου στην εσωτερική έννομη τάξη του κράτους του βοηθού ΕΕΕ δεν απαιτεί κανενός είδους αναγνώριση, αφού πρόκειται για εσωτερική πράξη της ΕΡΡΟ ,που δρα ως ενιαία υπηρεσία πέρα από τα γνωστά έως τώρα οριζόντια μοντέλα συνεργασίας . Ο κανόνας όμως που θεσπίζεται στην παρ. 4 του ίδιου άρθρου και επιβάλλει καταρχήν στο βοηθό ΕΕΕ την εκτέλεση του ανατεθέντος ερευνητικού μέτρου ,πέρα από κάποιες αυτονόητες παρεκκλίσεις όπως π.χ. όταν η απαιτούμενη δικαστική έγκριση εκτέλεσης του ανακριτικού μέτρου από τις δικαστικές αρχές του κράτους του βοηθού ΕΕΕ δε χορηγηθεί, προβλέπει στις παρ. 5 έως 8 κατ' εξαίρεση και τη δυνατότητα έγερσης εκ μέρους του βοηθού ΕΕΕ των κάτωθι περιοριστικά αναφερομένων ενστάσεων: α) δυνατότητα διαφωνίας εφόσον διαπιστώνει ελλείψεις ή πρόδηλα σφάλματα στην ανάθεση, β) δυνατότητα διαφωνίας εφόσον επικαλείται βάσιμους και αντικειμενικούς λόγους για τους οποίους είναι αδύνατη η εκτέλεση του ανατεθέντος μέτρου εντός της τασσομένης από τον επιληφθέντα ΕΕΕ προθεσμίας, γ) δυνατότητα διαφωνίας λόγω διαπίστωσης ότι υφίσταται άλλο ηπιότερο ανακριτικό μέτρο ,δυνάμενο να αποφέρει παρόμοια ή τα ίδια με το αρχικώς ανατεθέν αποτελέσματα (εν προκειμένω πρόκειται περί πρόσθετου ελέγχου που ομοιάζει με έλεγχο αναλογικότητας του μέτρου που ήδη έχει λάβει χώρα κατά το άρθ. 31 παρ.2 εκ μέρους του επιληφθέντα ΕΕΕ) και δ) δυνατότητα διαφωνίας επικαλούμενος αδυναμία εκτέλεσής του μέτρου ως μη υφιστάμενο ή μη διαθέσιμο στην εσωτερική του έννομη τάξη.

Σε ότι αφορά στον υπό στοιχείο (α) λόγο η διατύπωσή του , όπως και σε άλλα σημεία του Κανονισμού, είναι ασαφής και επιδεχόμενη προσωπικών ερμηνειών εκ μέρους του βοηθού ΕΕΕ. Ειδικότερα η έννοια του « ελλιπούς» της ανάθεσης αφήνει περιθώρια επίκλησης επουσιωδών ζητημάτων με αποτέλεσμα κίνδυνο καθυστέρησης μίας έρευνας. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να ερμηνεύεται στενά . Προκειμένου να αποφευχθεί ο αντίστοιχος κίνδυνος και στον υπό στοιχείο (β) λόγο, θα πρέπει τουλάχιστον όταν ισχυρίζεται ο βοηθός ΕΕΕ ότι δεν μπορεί να ληφθεί το ανατεθέν μέτρο εντός της ταχθείσας προθεσμίας να αναφέρει τους λόγους καθυστέρησης. Ο υπό

²⁶ Δεδομένης της διπλής ιδιότητας του ο ΕΕΕ λειτουργεί και ως εισαγγελέας της ΕΡΡΟ και ως εθνικός (double hatted), Csonka P, Juszcak A ,Sason E , “The Establishment of the European Public Prosecutor’s Office” , eucrime Issue 3/2017, pp 125-135, διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://eucrime.eu>>

στοιχείο (γ) λόγος προβλέπει τη δυνατότητα του βοηθού ΕΕΕ να ενεργήσει (πρόσθετο σε αυτό του επιληφθέντος) έλεγχο αναλογικότητας του μέτρου που επελέγη. Αυτή η δυνατότητα φαίνεται να αντιφάσκει με τη βασική αρχή των διασυνοριακών ερευνών ότι ο έλεγχος αναγκαιότητας και αναλογικότητας ενός μέτρου επιφυλάσσεται μόνο στον επιληφθέντα ΕΕΕ (άρθ. 31 παρ.2). Η σκέψη του ενωσιακού νομοθέτη ωστόσο πίσω από τη χορήγηση μία τέτοιας δυνατότητας στο βοηθό ΕΕΕ είναι ενδεχομένως το γεγονός ότι η αντιπρόταση του βοηθού ίσως αποδειχθεί χρήσιμη στον επιληφθέντα ΕΕΕ, υπό την έννοια ότι ο τελευταίος ενδεχομένως αγνοεί κάποιο καταλληλότερο ερευνητικό μέτρο που είναι διαθέσιμο στον βοηθό ΕΕΕ βάσει του εθνικού του δικαίου. Περαιτέρω ο φαινομενικά «δεύτερος» αυτός έλεγχος δεν είναι παρά ένας αφού διενεργείται από περισσότερα μεν πρόσωπα που ανήκουν όμως στην ίδια ενιαία υπηρεσία. Κατά τούτο διαφέρει σαφώς από το διπλό έλεγχο που διενεργείται από δικαστικές αρχές δύο διαφορετικών κρατών. Εξάλλου ο «δεύτερος» αυτός έλεγχος του ανακριτικού μέτρου είναι αμφίβολο αν συνιστά επί της ουσίας έλεγχο αναλογικότητας και αναγκαιότητας δεδομένου ότι δεν προκύπτει κατόπιν επανεξέτασης της ουσίας της υπόθεσης αλλά από την εκτίμηση της αποδοτικότητας αυτού καθαυτού του μέτρου εν σχέσει με άλλα διατιθέμενα, ήτοι κρίνεται από απόψεως λειτουργικότητας και αποτελεσματικότητας εντός ενός συγκεκριμένου δικονομικού πλαισίου. Κατά τούτο αφορά στη στάθμιση δύο ή περισσότερων μέτρων μεταξύ τους και δε συνιστά στάθμιση αναγκαιότητας και αναλογικότητας σχετιζόμενη (άμεσα τουλάχιστον) με την ουσία της έρευνας, η οποία ούτως ή άλλως έχει προηγηθεί από τον επιληφθέντα ΕΕΕ. Σε κάθε περίπτωση η δυνατότητα του πρόσθετου αυτού εσωτερικού ελέγχου μόνο θετικά μπορεί να αποτιμηθεί αφού λειτουργεί εγγυητικά για τα δικαιώματα του υπόπτου ενώ διαφυλάσσει και το κύρος και την αξιοπιστία της ίδιας της ΕΡΡΟ επιβάλλοντας μία συνετή διαχείριση των ερευνών. Η δυνατότητα ωστόσο αυτή του βοηθού ΕΕΕ δεν υποκαθιστά τον αναγκαίο δικαστικό έλεγχο, όπου αυτός είναι αναγκαίος.

Ο τελευταίος υπό στοιχείο (δ) λόγος έγερσης ένστασης, από το βοηθό ΕΕΕ, ενώ δε φαίνεται καταρχήν να παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες κατανόησης ειδικότερα στη μάλλον απλή περίπτωση όπου το ανατεθέν μέτρο δεν υπάρχει ή δεν είναι διαθέσιμο

σε παρόμοια περίπτωση στην εσωτερική έννομη τάξη του κράτους του βοηθού ΕΕΕ²⁷, μπορεί να αποτελέσει πεδίο ασυνεννοησίας σε ειδικές περιπτώσεις. Μία τέτοια μπορεί να προκύψει όταν π.χ. το μέτρο δεν υφίσταται μεν σε αμιγώς εγχώρια κατάσταση αλλά είναι διαθέσιμο σε διασυνοριακή κατάσταση που καλύπτεται από νομικές πράξεις για την αμοιβαία αναγνώριση ή τη διασυνοριακή συνεργασία. Η λήψη τέτοιων μέτρων τελεί βέβαια πάντοτε υπό την έγκριση του εποπτεύοντος ευρωπαϊού εισαγγελέα γεγονός που συνιστά άλλη μία εσωτερική δικλείδα ασφαλείας της εσωτερικής λειτουργίας της ΕΡΡΟ. Τα μέτρα στα οποία αναφέρεται η παρ. 6 του άρθ. 31 θα μπορούσε να είναι τα προβλεπόμενα στην Οδηγία 2014/41/ΕΕ για την Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας όπως η προσωρινή μεταφορά προσώπων, η ακρόαση μέσω τηλεδιάσκεψης ή η τηλεφωνική διάσκεψη²⁸ καθώς και ειδικότερες περιπτώσεις που αφορούν μυστικές έρευνες ή την παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών χωρίς τεχνική βοήθεια άλλου κράτους²⁹. Στις ανωτέρω περιπτώσεις θα μπορούσε να ενταχθεί και η σύσταση ΚΟΕ (Απόφαση – Πλαίσιο 2002/465/ΔΕΥ). Όλες οι ανωτέρω περιπτώσεις πρέπει να προσεγγίζονται λαμβανομένης υπόψη και της υπ' αριθμ. 73 αιτιολογικής σκέψης του Κανονισμού .

Με βάση τα ανωτέρω η σχέση χειριστή και βοηθού ΕΕΕ μοιάζει να αναπαράγει ως ένα βαθμό μία μικρογραφία του συστήματος της δικαστικής συνεργασίας με αναφορές και στην Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας .

A.2.3 Η Διαδικασία Διαβούλευσης

Όταν εγείρονται οι προαναφερθείσες ανησυχίες και ενστάσεις εκ μέρους του βοηθού ΕΕΕ ως προς ένα ανατεθέν σε αυτόν ερευνητικό μέτρο ακολουθείται η διαδικασία των παρ. 5 έως 8 του άρθρου 31. Αφού προηγηθεί μία προσπάθεια επίλυσης του ζητήματος μεταξύ του εποπτεύοντος ευρωπαϊού εισαγγελέα και του επιληφθέντος ΕΕΕ κι εφόσον αυτή δεν ευοδωθεί, την επίλυση του ζητήματος αναλαμβάνει το

²⁷ Herrfeld HH , “Article 31, Cross-border investigation” in Herrfeld HH , Brodowski D & Burchard C (ed) , European Public Prosecutor’s Office . Article -by-;Article Commentary (Hart Publishing 2020), p. 296, πλαγ. 29

²⁸ Άρθ. 22, 23, 24 και 25 της Οδηγίας 2014/41/ΕΕ

²⁹ Άρθ. 29 και 31 της αν. Οδηγίας

αρμόδιο Μόνιμο Τμήμα που αποφασίζει με γνώμονα την εθνική νομοθεσία και τον Κανονισμό ,κατά το άρθρο 31 παρ.8 του Κανονισμού. Εύλογο το ερώτημα με βάση ποια εθνική νομοθεσία; Κατά μία άποψη με γνώμονα το δίκαιο του κράτους του βοηθού ΕΕΕ³⁰ αφού με αφορμή αυτό εγέρθηκαν οι ανησυχίες και αντιρρήσεις . Κατ' άλλη η μη αναφορά σε συγκεκριμένη εθνική νομοθεσία είναι σκόπιμη προκειμένου να μη δεσμεύεται το Μόνιμο Τμήμα στην επίλυση του ανακύψαντος ζητήματος, διαφορετικά θα ήταν μονόδρομος η επίλυση της διαφωνίας υπέρ της γνώμης του βοηθού ΕΕΕ ο οποίος και επικαλείται κατά κανόνα το εθνικό του δίκαιο. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να αναγνωριστεί ότι πρόκειται για μία προωθημένη διαδικασία συντονισμού των ερευνητικών προσπαθειών που καθίσταται μεν αναγκαία ελλείψει της εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών στη συλλογή αποδείξεων χωρίς ωστόσο και αυτή η εσωτερική διεργασία να υποκαθιστά την ανεξάρτητη δικαστική κρίση που εκ φύσεως καταφεύγει σε διαφορετικά κριτήρια επίλυσής μίας διαφοράς από εκείνα ενός οργάνου όπως η ΕΡΡΟ, που στοχεύει μέσα από την επίλυση τέτοιων διαφωνιών στην καλύτερη και πιο αποτελεσματική λειτουργία του .

A.2.4 Το άρθρο 32 του Κανονισμού

Το άρθρο 32 ρυθμίζει το εφαρμοστέο δίκαιο ως προς την τήρηση των διατυπώσεων και των διαδικασιών εκτέλεσης του ανατεθέντος μέτρου. Ενώ όμως στο εδ. α' ορίζεται το αναμενόμενο , ότι δηλαδή επί της εκτελέσεως ενός μέτρου εφαρμόζεται το δίκαιο του κράτους μέλους του βοηθού ΕΕΕ σε συνδυασμό με τον Κανονισμό , βάσει της αρχής «locus regit actum» , στο εδ. β' ορίζεται ότι ο επιληφθείς ΕΕΕ δύναται να υποδεικνύει εκείνος τον τρόπο εκτέλεσης του μέτρου καθορίζοντας ρητώς τις διατυπώσεις και διαδικασίες, με αποτέλεσμα να εισάγεται και η αρχή «forum regit actum». Η εξαίρεση αυτή εισάγεται προκειμένου να είναι δυνατή η αποδεικτική αξιοποίηση των στοιχείων που θα συγκεντρωθούν στην έννομη τάξη του επιληφθέντος ΕΕΕ όπου και το πιθανότερο θα λάβει χώρα η δίκη εφόσον συλλεγούν επαρκείς αποδείξεις. Τέτοια παραδείγματα θα μπορούσαν να ήταν για την ελληνική περίπτωση το αίτημα ενός Έλληνα ΕΕΕ να διεξαχθεί κατ' οίκον έρευνα με την παρουσία δικαστικού λειτουργού σε ένα άλλο κράτος ή στην περίπτωση της Γαλλίας η λήψη

³⁰ Herrnfeld *οπ.αν. π.λαγ.* 23 ,p.297.

μαρτυρικής κατάθεσης παρουσία δικηγόρου κατά το Γαλλικό Κ.Π.Δ. σε περιπτώσεις που υφίσταται κίνδυνος να καταστεί ο/η μάρτυρας ύποπτος ή μπορεί να έχει την οποιαδήποτε μελλοντική νομική εμπλοκή³¹. Και στην εξαίρεση αυτή όμως ως όριο τίθεται η επιφύλαξη ότι οι διατυπώσεις αυτές δεν έρχονται σε αντίθεση με θεμελιώδεις αρχές δικαίου του κράτους του βοηθού³².

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β : ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ

B.1 Η απόφαση C-281/22 (πρώτες διαπιστώσεις)

Η επίμαχη υπόθεση αφορούσε μεγάλης κλίμακας φορολογική απάτη και οργανωμένο έγκλημα ενώ η έρευνα διεξάγονταν από Γερμανό ΕΕΕ , ο οποίος κατά την πορεία των ερευνών , ανέθεσε στον ομόλογό του Αυστριακό βοηθό ΕΕΕ τα ερευνητικά μέτρα της έρευνας και κατάσχεσης σε επιχειρηματικούς και ιδιωτικούς χώρους των υπόπτων στην Αυστρία. Ειδικότερα δύο άτομα και μία εταιρεία περιορισμένης ευθύνης φέρονταν να προέβησαν σε ψευδείς δηλώσεις σχετικά με την εισαγωγή βιοντίζελ στην Ένωση , με αποτέλεσμα την απώλεια εσόδων ύψους 1.295.000 ευρώ . Δεδομένου ότι αυτού του είδους τα μέτρα απαιτούν κατά το αυστριακό δίκαιο προηγούμενη δικαστική άδεια ο βοηθός εντεταλμένος απευθύνθηκε στο αρμόδιο αυστριακό δικαστήριο. Τα πρόσωπα σε βάρος των οποίων στρέφονταν οι έρευνες αμφισβήτησαν ενώπιον του Εφετείου της Βιέννης την αναγκαιότητα και την αναλογικότητα των ερευνητικών αυτών μέτρων. Το Εφετείο της Βιέννης (Oberlandesgericht Wien) υπέβαλε στις 25 Απριλίου 2022 προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ ζητώντας διευκρινίσεις σχετικά με την έκταση του δικαστικού ελέγχου σε διασυνοριακές έρευνες στο πλαίσιο του καθεστώτος της ΕΡΡΟ. Τα πρόσωπα σε βάρος των οποίων διενεργήθηκαν επιτόπιες έρευνες και

³¹ Code de procedure penale , art. 113-3,4,5 : Στο γαλλικό ΚΠΔ προβλέπεται μία ειδική κατηγορία μάρτυρα , ο αποκαλούμενος “temoin assiste” , ο οποίος έχει δικαίωμα να επικουρείται από δικηγόρο , ο οποίος μάλιστα ενημερώνεται εκ των προτέρων για τις ακροάσεις και έχει πρόσβαση στο δικονομικό φάκελο σύμφωνα με τις διατάξεις 114 και 114-1 του ίδιου Κώδικα , διαθέσιμος στον ιστότοπο : <https://www.legifrance.gouv.fr>

³² Το ίδιο παράδειγμα της κατ’ οίκον έρευνας αντεστραμμένο αφού τυχόν έρευνα που θα ζητούσε επιληφθείς ΕΕΕ χωρίς την παρουσία δικαστικού λειτουργού θα προσέκρουε στο άρθ. 9 παρ.1 του Συντάγματος.

κατασχέσεις τόσο στις επαγγελματικές τους εγκαταστάσεις όσο και στις οικίες τους , ζήτησαν τα ερευνητικά σε βάρος τους μέτρα να κηρυχθούν απαράδεκτα λόγω μη προηγούμενου δικαστικού ελέγχου αναλογικότητας κατά παράβαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους . Ειδικότερα ισχυρίστηκαν ότι οι σε βάρος τους υπόνοιες ήταν ανεπαρκείς και δε δικαιολογούσαν τη λήψη τέτοιας βαρύτητας μέτρων , καθόσον ούτε αναγκαία ούτε αναλογικά ήταν στην περίπτωση τους με αποτέλεσμα να προσβληθεί το δικαίωμά τους στη σχέση εμπιστοσύνης με το δικηγόρο τους³³. Ο βοηθός ΕΕΕ υποστήριξε ενώπιον του εθνικού του δικαστηρίου ότι οι δικαστικές αρχές της Αυστρίας αδυνατούν να προβούν σε έλεγχο αναλογικότητας καθόσον αυτός είναι στην αρμοδιότητα των γερμανικών δικαστικών αρχών. Κατ' ουσίαν το αιτούν δικαστήριο έθεσε το ερώτημα ποιο εθνικό δικαστήριο, με βάση τα άρθρα 31 και 32 του Κανονισμού, είναι αρμόδιο να χορηγεί δικαστική έγκριση ως προς ορισμένο μέτρο έρευνας σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο διεξάγεται η κύρια έρευνα του επιληφθέντος ΕΕΕ , επισημαίνοντας παράλληλα ότι ο ουσιαστικός έλεγχος και από το κράτος του βοηθού ΕΕΕ θα συνιστούσε οπισθοδρόμηση από πλευράς αποτελεσματικότητας της ΕΡΡΟ. Αν αρμόδιο για τη χορήγηση της έγκρισης είναι το δικαστήριο του κράτους του βοηθού ΕΕΕ , ποια θα πρέπει να είναι η έκταση του ελέγχου αυτού καθώς και αν στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής διαδραματίζει κάποιο ρόλο τυχόν προηγούμενη δικαστική έγκριση χορηγηθείσα από άλλο κράτος μέλος.

Το ΔΕΕ (σε τμήμα μείζονος σύνθεσης) υπενθύμισε σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ,ότι είναι αναγκαίο κατά την ερμηνεία μίας διάταξης του δικαίου της ΕΕ να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο η διατύπωση της αλλά και το πλαίσιο και οι στόχοι της νομοθεσίας της οποίας αποτελεί μέρος³⁴.

Αφού δε διαπίστωσε ότι το άρθρο 31 παρ. 3 του κανονισμού δε διευκρινίζει την έκταση του ελέγχου που μπορεί να διενεργηθεί από τα δικαστήρια του κράτους του βοηθού ΕΕΕ³⁵, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η αιτιολόγηση του αιτουμένου μέτρου διέπεται από το δίκαιο του κράτους του επιλαμβανόμενου ΕΕΕ και μόνο ενώ η εκτέλεσή του από το δίκαιο του κράτους του βοηθού ΕΕΕ³⁶. Το Δικαστήριο προέβη

³³ C-281/22 ,σκ. 31

³⁴ C-281/22 σκ. 46

³⁵ C-281/22 σκ. 53

³⁶ C-281/22 σκ. 54

στη διάκριση αυτή μεταξύ ελέγχου της λήψης - αιτιολόγησης ενός μέτρου και της εκτέλεσης αυτού, στηριζόμενο στη λογική της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις μεταξύ των κρατών μελών, που βασίζεται στις αρχές της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και αναγνώρισης όπως αυτές αποτυπώνονται σε σειρά αποφάσεων του ΔΕΕ σε σχέση τόσο με το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης (άρθ. 1 παρ.2 της απόφασης πλαίσιο 2002/584) όσο και με την Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας (άρθ. 6 και 9 της Οδηγίας 2014/41)³⁷. Επομένως δε θα μπορούσε κατά το ΔΕΕ η βούληση του νομοθέτη της Ένωσης να μη στόχευε στη δημιουργία ενός μηχανισμού τουλάχιστον εξίσου αποτελεσματικού στις διασυνοριακές έρευνες με τις διαδικασίες που ήδη εφαρμόζονται στο πλαίσιο του συστήματος δικαστικής συνεργασίας και αποτελούν ευρωπαϊκό κεκτημένο . Με το σκεπτικό αυτό κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο δικαστικός έλεγχος του κράτους του βοηθού ΕΕΕ μπορεί να αφορά μόνο στα σχετικά με την εκτέλεση του μέτρου στοιχεία ,ήτοι στα τυπικά του στοιχεία . Σε περίπτωση εξάλλου που τίγονται θεμελιώδη δικαιώματα ενός προσώπου εναπόκειται στο κράτος μέλος του επιληφθέντος ΕΕΕ να έχει προβλέψει στη νομοθεσία του τα αναγκαία εκείνα μέτρα και τις κατάλληλες εγγυήσεις για προηγούμενο της λήψης του μέτρου ουσιαστικό δικαστικό έλεγχο , προκειμένου να διασφαλιστεί η νομιμότητα και η αναγκαιότητά του³⁸ .

Κατά την εκδίκαση του προδικαστικού αυτού ερωτήματος αναδείχθηκαν ενώπιον του ΔΕΕ όλες οι ετερόκλητες προσεγγίσεις επί του ζητήματος των διασυνοριακών ερευνών που είχαν αναμετρηθεί και κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων για την τελική μορφή του άρθρου 31 του Κανονισμού. Οι προσεγγίσεις αυτές αν και σε μία πρώτη ματιά παρουσίαζαν νομοτεχνικό χαρακτήρα επί της ουσίας αποτελούσαν εκδήλωση της βαθύτερης αντίληψης των φορέων τους ως προς το ρόλο , τη λειτουργία και τις δυνατότητες της ίδιας της ΕΡΡΟ εν γένει αλλά κατ' επέκταση και ως προς τον ανεκτό για κάθε κράτος μέλος βαθμό εναρμόνισης . Δεν είναι τυχαίο ότι το προδικαστικό ερώτημα προήλθε από την Αυστρία, η οποία όπως και η Γερμανία³⁹ είχε ,κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, υποβάλλει από κοινού με

³⁷ C-281/22 σκ. 57-63 με την σε αυτές παρατιθέμενη νομολογία του ΔΕΕ

³⁸ C-281/22 σκ. 75

³⁹ Η Γερμανία θεωρώντας δεδομένο τον έλεγχο ουσίας από το δικαστήριο του βοηθού ΕΕΕ στο άρθ. 3 παρ.2 του Gesetz zur Ausführung der EU-Verordnung zur Errichtung der Europäischen Staatsanwaltschaft (εφαρμοστικού νόμου του Κανονισμού της ΕΡΡΟ) ορίζει τα εξής : «Όταν οι διατάξεις

την τελευταία (Γερμανία) ,πρόταση σύμφωνα με την οποία η δικαστική έγκριση για το ερευνητικό μέτρο που ανατίθεται σε βοηθό ΕΕΕ πρέπει να λαμβάνεται από το δικαστήριο του κράτους του τελευταίου ενώ παράλληλα κατά το πρότυπο της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας προτεινόταν ένας πιο περιορισμένος από τον ισχύοντα κατάλογος λόγων άρνησης του βοηθού⁴⁰.Ο προτεινόμενος αυτός έλεγχος ήταν ουσιαστικός και απαιτούσε τον επανέλεγχο όλου του φακέλου με ότι αυτό συνεπάγονταν τόσο σε επίπεδο υποδομών της ΕΡΡΟ (διαβίβαση πλήρους σειράς αντιγράφων της δικογραφίας, μετάφραση κ.λ.π.) όσο και σε επίπεδο καθυστέρησης της έρευνας δεδομένου ότι αυτή η επιλογή θα απαιτούσε περισσότερο χρόνο. Αυτός ήταν και ο λόγος που τα δύο κράτη από κοινού κατά τη συζήτηση της υπόθεσης ενώπιον του ΔΕΕ κράτησαν κοινή στάση επιμένοντας σε μία κυριολεκτική ερμηνεία του άρθρου 31 παρ. 3 του Κανονισμού⁴¹ . Παράδοξο φαίνεται καταρχήν το γεγονός ότι η Επιτροπή που εκπροσωπήθηκε στο ΔΕΕ υποστήριξε από κοινού με την ΕΡΡΟ την ερμηνεία που τελικώς ακολούθησε το Δικαστήριο ,αν και κατά τις διαπραγματεύσεις είχε εκφραστεί υπέρ της άποψης της ανάθεσης του ουσιαστικού ελέγχου του μέτρου στη δικαστική αρχή του κράτους εκτέλεσής του. Κατά τη διαδικασία ωστόσο ενώπιον του Δικαστηρίου μετέβαλε άποψη δηλώνοντας ικανοποίηση ως προς το γεγονός ότι δεν επικράτησε η προγενέστερη πρότασή της, υπό τη διατύπωση του τότε άρθρου 26 εδ.α΄ του προταθέντος Κανονισμού καθώς όπως επεσήμανε, τυχόν υιοθέτησή της θα είχε οδηγήσει σε ένα σαφώς μειωμένης αποτελεσματικότητας μοντέλο⁴². Το άκρως

του Κ.Π.Δ. προβλέπουν την έκδοση δικαστικού εντάλματος ή την έγκριση δικαστή για τη διεξαγωγή έρευνας , το ένταλμα ή η έγκριση πρέπει να λαμβάνεται από Γερμανό δικαστή για διασυνοριακά μέτρα που πρόκειται να εκτελεστούν σε άλλο κράτος μέλος , το οποίο συμμετέχει στη σύσταση της ΕΡΡΟ , σύμφωνα με το άρθρο 31 παρ.3 του Κανονισμού 2017/1939 , μόνον εάν το δίκαιο του άλλου κράτους μέλους δεν απαιτεί τέτοιο ένταλμα ή έγκριση από δικαστή.»Από τη ρύθμιση αυτή του γερμανικού δικαίου προκύπτει ότι στην περίπτωση της υπόθεσης που έκρινε το ΔΕΕ τελικός έλεγχος αναγκαιότητας και αναλογικότητας δεν είχε γίνει από κανένα κράτος μέλος.

⁴⁰ Τότε άρθρο 26^α της πρότασης της Επιτροπής ,που ωστόσο δε βρήκε συναίνεση στην ομάδα εργασίας του Συμβουλίου.

⁴¹ Η Alba Hernandez Weiss τονίζει την επιμονή των δύο κυβερνήσεων (Γερμανικής κυρίως) στο να μην επιχειρήσει το δικαστήριο μία εντελώς ξένη στη γραμματική μέθοδο ερμηνεία της διάταξης και εν πολλοίς αυθαίρετη, υποκαθιστώντας εκ των υστέρων το νομοθέτη , οπ.αν. υποσ.17

⁴² Όπως εξηγεί ο Dr. Hans-Holger Herrfeld στο άρθρο του «Yes Indeed, Efficiency Prevails . A Commentary on the Remarkable Judgment of the European Court of Justice in Case C-281/22 G.K. and others” (Parquet europeen) 4/2023 p.10, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://eucrime.eu> : «Ο λόγος για τον

ενδιαφέρον πάντως και σε ένα βαθμό πρωτότυπο είναι ότι με αφορμή τη συζήτηση της υπόθεσης αυτής έλαβε χώρα ενώπιον του ΔΕΕ μια νέα *mini* διαπραγμάτευση ως προς το επιμέρους αυτό ζήτημα των διασυνοριακών ερευνών , που λόγω των έντονων διαφωνιών είχε μείνει αδιευκρίνιστο.

Την απόφαση χαιρέτισε τόσο η Επιτροπή όσο ασφαλώς και η ΕΡΡΟ⁴³ εκτιμώντας ότι συνέβαλε καθοριστικά στη διευκρίνιση μίας κεντρικής διάταξης του Κανονισμού καθώς το σύστημα διασυνοριακής συλλογής αποδεικτικών στοιχείων που προβλέπεται στο άρθρο 31 είναι ουσιαστικό για το έργο της και με την ερμηνεία που έδωσε το δικαστήριο συνέβαλε στη διεξαγωγή εξαιρετικά αποτελεσματικών ερευνών. Άλλωστε αυτή την ερμηνεία είχε δώσει και το Κολλέγιο της ΕΡΡΟ με απόφασή του ήδη από τις 26 Ιανουαρίου του 2022⁴⁴ , υποστηρίζοντας ότι ο κανονισμός δημιουργεί μία «αυτόνομη *suis generis* νομική βάση» για τις διασυνοριακές έρευνες. Η απόφαση αυτή διακηρύσσει ότι η αρχή ,σύμφωνα με την οποία οι ουσιαστικές προϋποθέσεις για τη λήψη απόφασης ενός μέτρου διασυνοριακής έρευνας διέπεται από το δίκαιο του κράτους του χειριστή ΕΕΕ (ως ανάλογο του κράτους έκδοσης στο Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης), ενώ οι τυπικοί όροι εκτέλεσής του διέπονται από το δίκαιο του κράτους του βοηθού ΕΕΕ ,συνιστά πλέον «κοινοτικό κεκτημένο».

οποίο η πρόταση της Επιτροπής ήταν διαφορετική οφείλεται ,κατά εκτιμήσεις, στο γεγονός ότι η συνολική της πρόταση προέβλεπε ως εντολέα και επικεφαλής των διασυνοριακών ερευνών τον ίδιο τον Ευρωπαϊό Γενικό Εισαγγελέα (άρθ. 6 παρ.2 και 18 παρ.6 της πρότασης) οπότε εκτιμούσε ότι θα ήταν υπό τη διεύθυνσή του εξαιρετικά αποτελεσματικές σε περιπτώσεις διασυνοριακών ερευνών . Μάλιστα σύμφωνα με τους οικονομικούς υπολογισμούς της Επιτροπής προβλεπόταν ότι ο Γενικός Ευρωπαϊός Εισαγγελέας θα ανέλαμβανε τουλάχιστον το 50% των ερευνών αυτών απευθείας . Δηλαδή προβλεπόταν ένα διαφορετικό σύστημα από αυτό που επικράτησε αφού ο χειρισμός δεν αφήνονταν στους Εντεταλμένους Ευρωπαίους Εισαγγελείς. Υπό αυτό το πλαίσιο η μόνη δυνατότητα ήταν δικαστικός έλεγχος από το κράτος μέλος στην επικράτεια του οποίου θα εκτελούνταν το ερευνητικό μέτρο.»

⁴³ Σχετική επίσημη δήλωση της 21/12/2023 του European Public Prosecutors Office στην επίσημη ιστοσελίδα της <https://www.eppo.europa.eu/news>

⁴⁴Σύμφωνα με την υπ' αριθ. 006/2022 Απόφαση του Κολλεγίου το άρθρο 31 του Κανονισμού δημιουργεί ένα νέο νομικό πλαίσιο για τις διασυνοριακές έρευνες διαφορετικό από το παραδοσιακό της δικαστικής συνεργασίας , διαθέσιμη στον ιστότοπο <https://www.eppo.europa.eu/news> . Κατά την ερμηνεία της δε (που υιοθέτησε και το ΔΕΕ) τα ένδικα μέσα στο κράτος του βοηθού ΕΕΕ δε θα έπρεπε να οδηγούν σε αξιολόγηση της ουσίας της υπόθεσης ή της αρμοδιότητας της ΕΡΡΟ παρά μόνο σε έλεγχο των πτυχών του ερευνητικού μέτρου που αναφέρονται στην παρ.16 της απόφασης .

B. 2 Η ερμηνευτική - μεθοδολογική προσέγγιση του ΔΕΕ

Παρά το γεγονός ότι στην πρόταση της η Γενική Εισαγγελέας Tamara Capeta, αναλύει εξαντλητικά τις δυνατές ερμηνευτικές προσεγγίσεις του ζητήματος, ήτοι τη γραμματική, τη συστηματική και την τελολογική, το Δικαστήριο αποφεύγει να αναφερθεί ειδικότερα στην ερμηνευτική προσέγγιση που ακολούθησε, χωρίς να παραλείπει κάποιες αναφορές που παραπέμπουν και στις τρεις ερμηνευτικές μεθόδους. Το βέβαιο είναι ότι η αυστηρή γραμματική ερμηνεία της διάταξης δεν θα οδηγούσε στο ίδιο αποτέλεσμα. Με δεδομένο δε ότι το ζήτημα της σαφήνειας της διάταξης είχε τεθεί και στις διαπραγματεύσεις θα ήταν δύσκολη αν όχι ακατόρθωτη ακόμα και η τελολογική προσέγγιση παρά τα όσα επικαλείται η Γενική Εισαγγελέας. Γι' αυτό το λόγο, κατά την άποψή μου, και το Δικαστήριο περιορίστηκε μόνο σε μία γενική υπενθύμιση ως προς το πνεύμα ερμηνείας των διατάξεων του Ενωσιακού Δικαίου αναφερόμενο στους σκοπούς που επιβάλλουν τη θέσπισή μιας διάταξης⁴⁵. Με άλλα λόγια το Δικαστήριο χωρίς να το αποτυπώνει πανηγυρικά ερμήνευσε σύμφωνα με τον κανόνα που το ίδιο έχει καθιερώσει, ήτοι «οσάκις μία διάταξη του ενωσιακού δικαίου επιδέχεται περισσότερες ερμηνείες, πρέπει να προτιμάται η ερμηνεία η οποία διασφαλίζει την πρακτική της αποτελεσματικότητα»⁴⁶, κανόνας που παραπέμπει στη συστηματική ερμηνεία. Από την αναφορά ωστόσο του Δικαστηρίου στο σκοπό του Κανονισμού, που παραπέμπει ευθέως σε τελολογική ερμηνεία⁴⁷, γίνεται φανερό ότι κινείται μεταξύ περισσότερων ερμηνευτικών προσεγγίσεων πλην της γραμματικής. Ενδεχομένως θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το ΔΕΕ προσέγγισε τη διάταξη δανειζόμενο μία ερμηνευτική μέθοδο του ΕΔΔΑ, προσαρμοσμένη όμως στις δικές του ανάγκες. Πρόκειται για την αποκαλούμενη εξελικτική ερμηνεία (interpretation evolutive), που ως ερμηνευτική προσέγγιση, χωρίς να αγνοεί τη βούληση του νομοθέτη καταλήγοντας σε contra legem ερμηνείες, εμπλουτίζει το νόημα των διατάξεων προσαρμόζοντάς τις στις επικαιροποιημένες αντιλήψεις και ανάγκες⁴⁸. Ο σκοπός

⁴⁵ C-281/22, σκ. 46

⁴⁶ C-434/97 σκ. 21

⁴⁷ C-281/22 σκ. 68

⁴⁸ Για την εξελικτική ερμηνευτική μέθοδο, ως εξέλιξη της τελολογικής μεθόδου, βλ. εκτενή αναφορά στο βιβλ. του Σισιλιάνος Αλ., «Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Ερμηνεία κατ' άρθρο» εκδ. 2^η 2017, Νομ. Βιβλιοθήκη, σ.8 επ. Τη μέθοδο αυτή χρησιμοποιεί συχνά πλέον το ΕΔΔΑ.

βέβαια χρήσης της μεθόδου αυτής από το ΕΔΔΑ είναι η διεύρυνση και ο εμπλουτισμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων ενώ εν προκειμένω το ΔΕΕ σκόπευε στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του νέου ευρωπαϊκού θεσμού θέτοντας σε δεύτερη μοίρα την ενδεχόμενη αποδυνάμωση των δικαιωμάτων που προβλέπονται στο Χάρτη , ως το αναγκαίο «τίμημα για τη δημιουργία ενός κοινού αύριο»!⁴⁹

B. 3 Τα δικαιώματα του υπόπτου

Η προστασία των δικαιωμάτων του υπόπτου λόγω του *sui generis* χαρακτήρα της ΕΡΡΟ , που συνδυάζει τόσο την κάθετη όσο και την οριζόντια δομή κατοχυρώνεται σε τριπλό επίπεδο εθνικού⁵⁰ , παράγωγου και πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου καθώς και απευθείας στο Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων⁵¹. Σε εθνικό επίπεδο υφίστανται τα δικαιώματα που το κάθε κράτος μέλος επιφυλάσσει στον ύποπτο ενώ σε ενωσιακό επίπεδο⁵² ο ύποπτος απολαύει κατ' ελάχιστον το δικαίωμα στη διερμηνεία και τη μετάφραση⁵³, στην ενημέρωση και πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας⁵⁴, της πρόσβασης σε δικηγόρο⁵⁵, της επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα , της ενημέρωσης σε περίπτωση κράτησης , της σιωπής⁵⁶, του σεβασμού του τεκμηρίου αθωότητας και της παροχής δικαστικής αρωγής⁵⁷ και ασφαλώς όλα τα κατοχυρωμένα στο Χάρτη δικαιώματα⁵⁸, όπως το δικαίωμα πρόσβασης σε αμερόληπτο δικαστήριο , υπεράσπισης,

Βλ. επίσης απόφαση Λοϊζίδου κατά Τουρκίας της 18-12-1996 . Όπως άλλωστε παρατηρεί και ο Nicolo Gibelli (οπ.αν.) : «Το ΔΕΕ αποφεύγει προσεκτικά κάθε αναφορά στο κλασικό ερμηνευτικό κανόνα του ιστορικού κριτηρίου αφού η τυχόν αντιμετώπισή του θα σήμαινε ότι έπρεπε να αναγνωρισθεί ότι οι διαπραγματευτές απέρριψαν ρητά μία πρόταση πολύ παρόμοια με την κατάσταση που προέκυψε από την απόφαση C-281/22.» , p.41.

⁴⁹ Σκ. 114 της πρότασης Tamara Capeta στην υπόθεση C-281/22

⁵⁰ Άρθ. 41 παρ.3 του Κανονισμού

⁵¹ Mitsilegas V. EU Criminal Law (Hart Publishing 2022) p. 449

⁵² Άρθ. 41 παρ.2 του Κανονισμού

⁵³ Οδηγία 2010/64/ΕΕ της 20^{ης} Οκτωβρίου 2010

⁵⁴ Οδηγία 2012/13/ΕΕ ΕΕ της 22 Μαΐου 2012

⁵⁵ Οδηγία 2013/48/ΕΕ της 22ας Οκτωβρίου 2013

⁵⁶ Οδηγία 2016/343/ΕΕ της 9^{ης} Μαρτίου 2016

⁵⁷ Οδηγία 2016/1919/ΕΕ της 26^{ης} Οκτωβρίου 2016

⁵⁸ Άρθ. 41 παρ.1 του Κανονισμού

πραγματικής προσφυγής , δίκαιης δίκης , προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και ελευθερίας. Η καθιέρωση των πολλαπλών αυτών επιπέδων προστασίας των δικαιωμάτων των υπόπτων ,που αποτυπώθηκε στο άρθ. 41 του Κανονισμού της ΕΡΡΟ, ήταν μία πρόταση της Επιτροπής, στην οποία όμως συμπεριλαμβάνονταν και η πρότασή της για ένα κοινό ευρωπαϊκό ορισμό της έννοιας του υπόπτου . Το δεύτερο σκέλος της πρότασης αυτής δυστυχώς δεν υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο αν και με τον τρόπο αυτό θα διευκρινιζόταν οριστικά (χωρίς νομολογιακές διακυμάνσεις) τόσο το πότε ένα πρόσωπο αποκτά την ιδιότητα όσο και το πού τοποθετείται χρονικά η αφετηρία ενεργοποίησης των δικαιωμάτων του⁵⁹ χωρίς επιμέρους ερμηνείες⁶⁰. Σύμφωνα με το ισχύον κείμενο του Κανονισμού το πλέγμα των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του υπόπτου συνδιαμορφώνεται από το άρθρο 5 ,που προβλέπει εκ μέρους της ΕΡΡΟ τόσο σεβασμό στα δικαιώματα που κατοχυρώνει ο Χάρτης όσο και δέσμευση των δραστηριοτήτων της από τις αρχές του κράτους δικαίου και της αναλογικότητας καθώς και το άρθρο 41 αλλά και 42 του Κανονισμού ,που αφορά στο δικαστικό έλεγχο των πράξεων της ΕΡΡΟ.

Πέραν όμως των διακηρύξεων και των γενικών αναφορών στα δικαιώματα του υπόπτου το ουσιαστικότερο είναι το πώς εξασφαλίζεται η προστασία των δικαιωμάτων αυτών δηλαδή από ποιόν και με βάση ποιους κανόνες λαμβάνει χώρα ο έλεγχος των

⁵⁹ Άρθ. 32 παρ.2 και 3 της από 2013 πρότασης της Επιτροπής προς το Συμβούλιο . Επίσης στην πρόταση του Γενικού Εισαγγελέα Prit Píkamae στην υπόθεση C-660/21 επ' αφορμή του ζητήματος πότε εφαρμόζεται η οδηγία 2012/13 αναφέρει ότι εφαρμόζεται από τη στιγμή που ένα πρόσωπο ενημερώνεται από τις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους ότι θεωρείται ύποπτο ή κατηγορείται για την τέλεση αξιόποινης πράξης. Σε αυτή την κατεύθυνση και η αιτιολογική σκέψη 19 της εν λόγω Οδηγίας . Βλ. και C-659/18 , σκ. 24, σύμφωνα με την οποία ύποπτος καθίσταται κάποιος από της εκδόσεως της Αρχής επίσημης απόφασης ή λήψης οποιουδήποτε άλλου μέτρου από το οποίο προκύπτει ότι ένα πρόσωπο είναι ύποπτο, μη ασκούμενης επιρροής επί της ιδιότητας του υπόπτου του τρόπου με τον οποίο αυτός έλαβε γνώση. Βλ. επίσης άρθρο 3 της Οδηγίας 2013/48

⁶⁰ Επί παραδείγματι η Βουλγαρική νομοθεσία ,(άρθ. 54 και 55 του Βουλγαρικού Κ.Π.Δ.- Nakazatelno protsesualen kodeks), δεν αναγνωρίζει την έννοια του «υπόπτου» κατά την έννοια των Οδηγιών αλλά μόνο την ιδιότητα του «κατηγορουμένου» . Μάλιστα υπάρχει μία καθιερωμένη πρακτική της αστυνομίας και της εισαγγελίας , που συνίσταται στην καθυστέρηση της στιγμής από την οποία ο ενδιαφερόμενος θεωρείται «κατηγορούμενος». Το πότε δε ένα πρόσωπο έχει τη συγκεκριμένη ιδιότητα κρίνεται με βάση την ΕΣΔΑ, όπως αυτή ερμηνεύεται από τη νομολογία του ΕΔΔΑ , όπως επισημαίνεται στην απόφαση C-209/22 ,σκ. 27 και 30

πράξεων της EPPO⁶¹ κι αν ο τελικός απολογισμός των ρυθμίσεων που προβλέπει ο Κανονισμός καταλήγει στην ενδυνάμωση ή στην αποδυνάμωση του Κράτους Δικαίου. Επειδή δε η εξουσία ελέγχου τήρησης των δικαιωμάτων ήταν και είναι συνδεδεμένη με τη διστακτικότητα εκχώρησης στον τομέα του ποινικού δικαίου αρμοδιοτήτων σε υπερεθνικά όργανα ,όπως το ΔΕΕ, το ζήτημα αυτό κατέστη σημείο αιχμής ήδη από την περίοδο των διαπραγματεύσεων. Εξ αρχής η Επιτροπή ως προς τον έλεγχο των δικονομικών μέτρων απέκλεισε το ΔΕΕ⁶², αναθέτοντάς τον, στο πλαίσιο της αποκεντρωμένης δομής της EPPO ,στα εθνικά δικαστήρια , που αποφασίζουν ανάλογα με το ισχύον εθνικό ποινικό δίκαιο⁶³. Ο ρόλος του ΔΕΕ περιορίστηκε στην έκδοση προδικαστικών αποφάσεων σχετικά με τις διαδικαστικές πράξεις της EPPO, όταν εγείρεται τέτοιο ζήτημα ενώπιον εθνικού δικαστηρίου ή την ερμηνεία του ενωσιακού δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της ερμηνείας των διατάξεων του Κανονισμού⁶⁴.

Υπό το πρίσμα αυτό είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι το ΔΕΕ πέραν των προδικαστικών ερωτημάτων που του τέθηκαν ,επ' αφορμή του προδικαστικού ερωτήματος του Δικαστηρίου της Βιέννης⁶⁵, τα οποία συνοψίζονται στην ορθή ερμηνεία του πρώτου εδαφίου του άρθρου 31 παρ.3 του Κανονισμού, απάντησε και σε ένα μη τεθέν αλλά εκκωφαντικά παρόν ερώτημα , που αφορά στην εξασφάλιση αποτελεσματικού δικαστικού ελέγχου και στην προστασία των δικαιωμάτων, αντιλαμβανόμενο ότι το διακύβευμα ούτε μπορούσε ούτε έπρεπε να είναι μόνο το προβάδισμα της αποτελεσματικότητας των ερευνών της EPPO σε σχέση με την αποτελεσματικότητα της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας. Στο ερώτημα αυτό η απόφαση δίνει κάποιες απαντήσεις στις σκέψεις 71 έως 76 επισημαίνοντας ότι το εκάστοτε κράτος μέλος του ΕΕΕ που χειρίζεται την υπόθεση, οφείλει να έχει προβλέψει δικαστικό έλεγχο σε εθνικό επίπεδο, όταν προσβάλλονται δικαιώματα που

⁶¹ Διονυσοπούλου Αθ., «Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία – Δομή και Αρμοδιότητα – Ενωσιακή και Εθνική έννομη τάξη υπό τον νομικό πλουραλισμό», 2023, Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 22

⁶² Άρθ. 36 παρ.1, 2 της Πρότασης του Συμβουλίου της 17/7/2013 COM(2013) 534 final

⁶³ Άρθ. 41 παρ.1 του Κανονισμού

⁶⁴ Άρθ. 42 παρ.2 του Κανονισμού. Εξαιρετικά δε επιφυλάχθηκε στο ΔΕΕ και η αρμοδιότητα προσφυγής κατά αποφάσεων αρχειοθέτησης της EPPO, σύμφωνα με το άρθ. 42 παρ.3 του Κανονισμού.

⁶⁵ Herrinfeld HH, οπ. αν. υποσ. 38. p.14.

προστατεύονται από το Χάρτη, σύμφωνα και με το σχετικό άρθρο 51 παρ. 1⁶⁶. Επίσης αναγνωρίζει ότι τα μέτρα που είχαν ανατεθεί στον Αυστριακό βοηθό ΕΕΕ, συνιστούν παρεμβάσεις στο δικαίωμα κάθε προσώπου για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής, της κατοικίας και των επικοινωνιών του καθώς και στο δικαίωμα στην ιδιοκτησία, δικαιώματα που κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 και 17 Χάρτη. Κι ενώ στο σκεπτικό της απόφασης ο προηγούμενος δικαστικός έλεγχος παρουσιάζεται ως ένας πιθανός μόνο τρόπος εξασφάλισης των κατάλληλων και επαρκών εγγυήσεων, προκειμένου να διασφαλιστεί η νομιμότητα και αναγκαιότητα των ερευνητικών μέτρων που πλήττουν τα προαναφερθέντα δικαιώματα, στα τελικά συμπεράσματα του Δικαστηρίου χρησιμοποιείται διατύπωση απολύτως περιοριστική⁶⁷, αναγνωρίζοντας υποχρέωση προηγούμενου δικαστικού ελέγχου σε ανάλογες περιπτώσεις. Ο έλεγχος δε αυτός στις περιπτώσεις που δεν προβλέπεται από τα εθνικά δίκαια αλλά κατά την ανωτέρω απόφαση είναι επιβεβλημένος, δεν μπορεί να υποκατασταθεί από τον έλεγχο του εσωτερικού μηχανισμού διαβούλευσης της ΕΡΡΟ, όπως ρυθμίζεται στο άρθρο 31 παρ. 5 του Κανονισμού. Άλλωστε η ΕΡΡΟ δε συνιστά κατά το ΔΕΕ «δικαστική αρχή»⁶⁸. Ακόμη όμως κι αν εκλαμβάνονταν ως τέτοια, εν προκειμένω η λειτουργία της δεν είναι δικαιοδοτική αλλά αποσκοπεί στην εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της προς όφελος της ομαλής εξέλιξης των ερευνών της.

Ως προς το πρόσθετο ερώτημα αν στην προηγούμενη δικαστική έγκριση θα μπορούσε να ενταχθεί και η εκ των υστέρων δικαστική έγκριση του μέτρου στις εξαιρετικά επείγουσες εκείνες περιπτώσεις που ο εισαγγελέας διατάσσει ένα μέτρο και ζητά από δικαστικό όργανο εκ των υστέρων την έγκρισή του⁶⁹, η απάντηση είναι

⁶⁶ Σύμφωνα με το διατακτικό της απόφασης C-281/22 στην αγγλική γλώσσα : «The latter matters must be subject to prior judicial review in the Member State of the handling.»

⁶⁷ C-281/22 σκ. 78. Η χρήση του όρου «πρέπει» ως δήλωση του ΔΕΕ μπορεί όπως επισημαίνει Dr. Hans-Holger Herrfeld ,οπ. αν.υποσ. 38 ,p.15, να έχει άγνωστες περαιτέρω συνέπειες, υπονοώντας ότι θα προκαλέσει στο μέλλον νέα προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με τα εθνικά δίκαια που δεν προβλέπουν ένα τέτοιο προληπτικό *sticto sensu* έλεγχο των ερευνητικών μέτρων.

⁶⁸ C-648/20 PPU ,σκ. 37 , C-508/18 , σκ. 51.

⁶⁹ Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 006/2022 απόφαση του Κολλεγίου της ΕΡΡΟ παρ.13 ,η εκ των υστέρων δικαστική έγκριση ενός ερευνητικού μέτρου , που ενυπάρχει ως διαδικασία σε πολλά από τα ποινικά συστήματα των κρατών μελών είναι επαρκής . Στην ελληνική έννομη τάξη ανάλογες περιπτώσεις ρυθμίζονται στα άρθρα 4 παρ.6 του Ν. 2225/1994 , ως προς την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών

μάλλον θετική και την ενστερνίζεται και η ίδια η ΕΡΡΟ ,συμμορφούμενη με τις μάλλον κοινές στην περίπτωση αυτή ,πρακτικές των κρατών μελών.

Περαιτέρω το τελευταίο αυτό ζήτημα που αφορά στην αναγνώριση από το ΔΕΕ υποχρέωσης δικαστικού ελέγχου όταν πλήττονται δικαιώματα του πυρήνα της ανθρώπινης ζωής ,μπορεί μελλοντικά να προκαλέσει δυσεπίλυτες εξισώσεις . Αντλώντας παράδειγμα από την ελληνική έννομη τάξη ζήτημα θα μπορούσε να ανακύψει από τη δυνατότητα που παρέχεται στους ΕΕΕ, σύμφωνα με το άρθρο 17 του Ν. 4786/2021⁷⁰ ,να ενεργούν υπό τις ίδιες προϋποθέσεις που ενεργούν και οι Οικονομικοί Εισαγγελείς ,κατά το άρθρο 34 του Κ.Π.Δ.⁷¹. Σύμφωνα με την ρύθμιση αυτή παρέχεται η δυνατότητα ελεύθερης πρόσβασης σε κάθε πληροφορία ή στοιχείο που είναι χρήσιμο για την άσκηση του έργου τους , υπό τον αυτονόητο (αλλά όχι πάντοτε τηρούμενο) όρο της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας, μη υποκείμενοι σε περιορισμούς φορολογικού, τραπεζικού, χρηματιστηριακού ή άλλου απορρήτου , με εξαίρεση το δικηγορικό (άρθ. 39 παρ.1 του Ν. 4194/2013) και σε κάθε μορφής αρχείο δημόσιας αρχής ή οργανισμού που τηρεί και επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα με ειδική μάλιστα πρόβλεψη για πρόσβαση σε κάθε πληροφορία ή στοιχείο του τηλεπικοινωνιακού απορρήτου (Ν. 2225/1994) ,σε περιπτώσεις τεκμηρίωσης αντικειμενικής υπόστασης κακουργήματος. Το ερώτημα που γεννάται είναι αν η χρήση τέτοιων ερευνητικών μέτρων ,χωρίς προηγούμενη δικαστική έγκριση , είναι συμβατή με τη νομολογία του ΔΕΕ και περαιτέρω αν θα γίνει παραδεκτή εν συνεχεία στην ποινική διαδικασία η χρήση του συλλεγέντος αποδεικτικού υλικού επ' αφορμή τέτοιων μέτρων; Κι αν υπάρχει ζήτημα παραδεκτού των αποδείξεων ως προς τα στοιχεία που συνέλεξε ο ΕΕΕ αξιοποιώντας τη δυνατότητα που του δίνεται από τον ελληνικό Κ.Π.Δ., πως θα ερμηνευθεί από άποψη αποτελεσματικότητας το γεγονός ότι αν διενεργούνταν το ίδιο ερευνητικό μέτρο από τον Οικονομικό Εισαγγελέα ,ο τελευταίος ίσως είχε λιγότερους περιορισμούς; Η σύγκριση της ΕΡΡΟ, με όρους αποτελεσματικότητας, σε ότι αφορά στην έρευνα των εγκλημάτων Ρif ,δεν αφορά ασφαλώς μόνο την Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας αλλά ευρύτερα ,καθόσον θα πρέπει να αποδεικνύεται στην πράξη ότι

για τη διακρίβωση κακουργήματος καθώς και στην περίπτωση του άρθρου 254 παρ.3 εδ. γ' - στ' Κ.Π.Δ.,για τις στην παρ. 1 ειδικά μνημονευόμενες αξιόποινες πράξεις .

⁷⁰Εφαρμοστικός Νόμος του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939 της 12.10.2017 για τη σύσταση της ΕΡΡΟ , ως ισχύει μετά τις τελευταίες τροποποιήσεις του Ν. 5108/2024

⁷¹ Ν.4620/2019 για τις εξουσίες του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος

η ΕΡΡΟ είναι η πλέον αποτελεσματική στον τομέα αυτό . Η απάντηση ως προς το σκέλος της αποτελεσματικότητας είναι ότι καταρχήν δεν υφίσταται ζήτημα ,αφού ακόμα κι αν η έρευνα διενεργούνταν από τον Οικονομικό Εισαγγελέα, λόγω του «ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος» του υπό διερεύνηση οικονομικού εγκλήματος, καταλαμβάνεται πλέον και αυτός από την υποχρέωση που έθεσε το ΔΕΕ με τη νομολογία του. Άρα κατ' αποτέλεσμα για τις υποθέσεις αυτές υφίσταται ένα υψηλότερο, στο σημείο αυτό, status προστασίας του υπόπτου από εκείνο που η ελληνική έννομη τάξη επιφυλάσσει σε παρόμοια αδικήματα που δεν έχουν ευρωπαϊκή διάσταση. Ως προς το σκέλος όμως του αποδεικτικού υλικού , που τυχόν συλλέχθηκε επ' αφορμή ερευνητικών μέτρων, που αν και πλήττουν τα προστατευόμενα από το ΧΘΔΕΕ δικαιώματα , εκτελέστηκαν χωρίς προηγούμενη δικαστική έγκριση από τον Οικονομικό Εισαγγελέα , σε στάδιο προγενέστερο της άσκησης του δικαιώματος ανάληψης της υπόθεσης από την ΕΡΡΟ , ήτοι προτού αναδειχθεί η ευρωπαϊκή παράμετρος μιας υπόθεσης ,τα ερωτήματα παραμένουν ενεργά . Η πολυπλοκότητα των ζητημάτων αυτών εντείνεται όταν στην εξίσωση προστεθεί ο άγνωστος Χ που είναι το εν δυνάμει μεταβαλλόμενο forum της έρευνας .

B. 4 Το έλλειμα προστασίας

Η ασαφής διατύπωση του άρθρου 31 του Κανονισμού σε συνδυασμό με την ανομοιομορφία των επιμέρους δικονομικών συστημάτων των κρατών μελών στα οποία παραπέμπει δημιουργεί αναμφισβήτητες ανισότητες ως προς τις υπερασπιστικές δυνατότητες προσώπων που ενώ κατηγορούνται για τον ίδιο τύπο εγκλημάτων (εγκλήματα Pif) δεν απολαμβάνουν κοινά υπερασπιστικά δικαιώματα. Η πραγματικότητα αυτή σίγουρα δεν έχει προηγούμενο σε εθνική κλίμακα. Η διαπίστωση άλλωστε αυτή προκάλεσε την ανοιχτή παρέμβαση του Ευρωπαϊκού Συλλόγου Δικηγόρων Ποινικού Δικαίου (European Criminal Bar Association – ECBA) με επιστολή του ,εκκρεμούσης της δίκης επί της υπόθεσης C-281/22, υποστηρίζοντας ότι μία ερμηνεία του άρθρου 31 παρ. 3 του Κανονισμού , όπως αυτή που τελικά δόθηκε από το ΔΕΕ, θα υπονόμει έτι περαιτέρω την ήδη αδύναμη θέση των προσώπων που ελέγχονται από την ΕΡΡΟ αφού περιορίζει το δικαστικό έλεγχο εκ μέρους του κράτους μέλους του βοηθού ΕΕΕ σε «μία απλή άσκηση σφραγίδας». Η απόκλιση αυτή από τη

στενή γραμματική διατύπωσή του άρθρου θέτει κατά την επιστολή σε άμεσο κίνδυνο τα δικαιώματα του υπόπτου⁷².

Παρά τις αντίθετες φωνές όμως τόσο η απόφαση του ΔΕΕ όσο και η εισαγγελική πρόταση, επικαλούμενες την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και αναγνώρισης καθώς και τον άτυπο «κανόνα» της μη έρευνας της νομιμότητας και της αναλογικότητας εκ μέρους του κράτους εκτέλεσης, που ανήχθη σε «ευρωπαϊκό κεκτημένο» και χωρίς αμφιβολία διαπερνά ως ηλεκτρικό ρεύμα τόσο το ενωσιακό ποινικό δίκαιο όσο και τη λειτουργία της ΕΡΡΟ, προσχώρησε σε μία άποψη που επιτείνει την αντικειμενική διαρθρωτική ανισότητα, που υφίσταται αναγκαστικά σε μία ποινική διαδικασία μεταξύ της οντότητας που κατέχει το προνόμιο του καταναγκασμού και του ατόμου που τον υφίσταται⁷³. Η ερμηνεία του ΔΕΕ, σε συνδυασμό με τη de facto δυνατότητα επιλογής forum από την ίδια την ΕΡΡΟ, δεν αντισταθμίζεται από απόψεως ισότητας των όπλων από την υποχρέωση της ΕΡΡΟ να ενεργεί «αντικειμενικά» αναζητώντας τόσο ενοχοποιητικά όσο και απαλλακτικά στοιχεία, σύμφωνα με το άρθρ. 5 παρ. 4 του Κανονισμού. Κι αυτό γιατί δεν πρέπει να παραγνωρίζεται ο εκ της φύσεως σκοπός μιας εισαγγελικής αρχής που είναι η άσκηση ποινικής δίωξης όπως αποτυπώνεται στην αιτιολογική σκέψη 81 του Κανονισμού, όπου χαρακτηριστικά αναφέρεται: *«Λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της νομιμότητας, οι έρευνες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας θα πρέπει κατά κανόνα να καταλήγουν στην άσκηση ποινικής δίωξης ενώπιον των αρμοδίων εθνικών δικαστηρίων στις περιπτώσεις στις οποίες έχουν προκύψει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία και δεν υπάρχουν νομικοί λόγοι που να αποκλείουν τη δίωξη...»*. Επιπροσθέτως δεν πρέπει να παραγνωρίζεται και η «ανάγκη» της ΕΡΡΟ να παρουσιάσει, ως νέο ευρωπαϊκό όργανο, απτά αποτελέσματα

⁷² ECBA / Open Letter of the European Criminal Bar Association in respect of the preliminary ruling in Case C281-22, GK and Others, Lodged at 25 April 2022, by the Oberlandesgericht Wien, Austria. Ως πρόσθετο επιχείρημα ότι ο έλεγχος αναλογικότητας και αναγκαιότητας ενός μέτρου δύναται να λαμβάνει χώρα και από το κράτος του βοηθού ΕΕΕ αντλείται στην επιστολή από τη διατύπωση του άρθρου 30 παρ.5 του Κανονισμού που θεσπίζει έλεγχο αναλογικότητας χωρίς να προκύπτει σαφής περιορισμός στο εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο. Ωστόσο και αυτή η ερμηνεία περί διπλού ουσιαστικού ελέγχου αντίκειται στην υπ' αριθμ. 72 αιτιολογική σκέψη του Κανονισμού της ΕΡΡΟ, που κάνει λόγο για μία έγκριση όταν τούτη απαιτείται από το εθνικό δίκαιο τόσο του κράτους του ΕΕΕ όσο και του βοηθού του.

⁷³ Ramos VK, "The EPPO and the equality of arms between the prosecutor and the defence", New Journal of European Criminal Law, Vol 14, Issue 1, 43-70 διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://doi.org/10.1177/20322844231157078>

στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή , το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο .Αυτή η ανάγκη που αποτυπώνεται και στις ανακοινώσεις της EPPO , συνιστά μια ανομολόγητη «πολιτική παράμετρο» .

Το απειλητικό αυτό σκηνικό για την άμυνα και τα δικαιώματα του ερευνώμενου προσώπου επιτείνεται από την έλλειψη πρόβλεψης συγκεκριμένων ένδικων μέσων. Η απουσία σχετικής πρόβλεψης στον Κανονισμό και η παραπομπή του ζητήματος στις εθνικές νομοθεσίες, ως απόρροια της νομολογίας του ΔΕΕ, που επιβάλλει στα κράτη μέλη τη θέσπιση τέτοιων ενδίκων μέσων, σύμφωνα με την ερμηνεία του άρθρου 47 του ΧΘΔΕΕ (απόφαση Gavanozov II⁷⁴) ,δεν απαλείφει την ένταση του νομοθετικού κενού ούτε και εξασφαλίζει πλήρως ενιαία και ισοδύναμη σε όλα τα κράτη μέλη δυνατότητα άμυνας του καθ' ού οι διασυνοριακές έρευνες.

B. 5 Το δικαίωμα του υπόπτου στη συλλογή αποδείξεων

Υπό το πρίσμα της αναζήτησης εξισορροπητικών μέτρων στο διαπιστούμενο έλλειμμα προστασίας των δικαιωμάτων του υπόπτου/κατηγορουμένου , η θεσπισμένη αρχή της αμεροληψίας της δράσης της EPPO και η γενικότερη αρχή της ισότητας των όπλων ,θα δικαιολογούσαν την ρητή πρόβλεψη δυνατότητας του υπόπτου στον Κανονισμό της EPPO να ζητά τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων και για λογαριασμό του σε διασυνοριακές υποθέσεις. Το δικαίωμα αυτό θα ήταν πλήρες αν συμπεριελάμβανε υποχρέωση της EPPO να αιτιολογεί τυχόν άρνησή της και ασφαλώς αντίστοιχο δικαίωμα του υπόπτου στην προσβολή μιας απορριπτικής της απόφασης, ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Επί του παρόντος η αναιμική αναφορά του άρθρου 41 παρ.3 του Κανονισμού ,που ορίζει ότι «Οι ύποπτοι και κατηγορούμενοι καθώς και άλλα πρόσωπα που εμπλέκονται στις διαδικασίες της EPPO έχουν στη διάθεσή τους όλα τα διαδικαστικά δικαιώματα , σύμφωνα με το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο , συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας υποβολής αποδεικτικών στοιχείων, αίτησης διορισμού εμπειρογνομόνων ή πραγματογνωμοσύνης και ακρόασης μαρτύρων και να ζητηθεί από την EPPO να λάβει τέτοια μέτρα για λογαριασμό της υπεράσπισης» δεν θεμελιώνει αντίστοιχο δικαίωμα αλλά ούτε και ειδική υποχρέωση των κρατών μελών για εναρμόνιση των νομοθεσιών τους δια της θέσπισης ενός τέτοιου δικαιώματος .

⁷⁴ Υπόθεση Gavanozov II ,11.11.2021 , C-852/19 σκ. 41.

Κατά συνέπεια η αναφορά του Κανονισμού παραμένει μία απλή παρότρυνση προς τα κράτη μέλη συμπεριλαμβανομένης της παράθεσης κάποιων παραδειγμάτων⁷⁵. Αλλά ούτε και η αναφορά στην υπ' αριθμ. 65 της αιτιολογικής σκέψη του Κανονισμού, περί «*δίκαιης διεξαγωγής της διαδικασίας έναντι του υπόπτου ή του κατηγορουμένου*», αποτελεί δεσμευτική νομική βάση για τη θεμελίωση μίας τέτοιας υποχρέωσης των κρατών μελών. Κατά συνέπεια τέτοιο δικαίωμα υφίσταται μόνο στο μέτρο που προβλέπεται από τις επιμέρους εθνικές νομοθεσίες. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται και εκ του γεγονότος ότι σκοπίμως απορρίφθηκε κατά τις διαπραγματεύσεις στο Συμβούλιο η πρόταση της Επιτροπής επί του ζητήματος αυτού, που διατυπώνονταν στο προτεινόμενο άρθρο 35 παρ.2, το οποίο προέβλεπε ότι «ο ύποπτος και ο κατηγορούμενος έχουν, δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας, το δικαίωμα να ζητούν από την ΕΠΠΟ να προβαίνει στη συλλογή κάθε αποδεικτικού στοιχείου που σχετίζεται με την έρευνα, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων του διορισμού εμπειρογνομόνων και της ακρόασης μαρτύρων.»⁷⁶. Ενώ όμως ο κανονισμός της ΕΠΠΟ θεωρείται μία πιο προωθημένη μορφή συνεργασίας, γεγονός που θα συνεπάγονταν την πρόβλεψη αν όχι υψηλότερου επιπέδου εγγυήσεων για τον ύποπτο, τουλάχιστον ανάλογο με το επίπεδο εγγυήσεων που προβλέπεται σε άλλες μορφές συνεργασίας του ενιαίου χώρου ελευθερίας ασφάλειας και δικαιοσύνης, όπως είναι η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας, τούτο δε συνέβη στη συγκεκριμένη περίπτωση. Αντίθετα στην παρ. 3 του άρθρου 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2014/41 για την Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας προβλέπεται ρητά το δικαίωμα του υπόπτου ή κατηγορουμένου να ζητά την έκδοση σχετικής εντολής, στο πλαίσιο των δικαιωμάτων υπεράσπισης. Είναι όμως αμφίβολο και κατά τη γνώμη μου αδύνατο να υποστηριχθεί ότι στο πλαίσιο ερευνών της ΕΠΠΟ θα ήταν δυνατή μία παράλληλη έρευνα με Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας που θα είχε ζητηθεί από την ΕΠΠΟ σε ικανοποίηση ενός ανάλογου αιτήματος του υπόπτου ή του κατηγορουμένου αφού η ΕΠΠΟ διαθέτει τους δικούς της μηχανισμούς κάθετης συνεργασίας⁷⁷. Το πιθανότερο η

⁷⁵ Brodowski D. and Burchard C., “ European Public Prosecutor’s Office .Article -by- Article Commentary (Hart Publishing 2020), Article 41 , 399

⁷⁶ Mitsilegas V & Giuffrida F, “Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor’s Office” (T.M.C. Asser Press & Springer 2018) chapter : The European Public Prosecutor’s Office and the Human Rights , p. 75

⁷⁷Υποστηρίζεται και η αντίθετη άποψη που βασίζεται στην πρόβλεψη του άρθ. 4 στ. α της Οδηγίας (ΕΕ) 2014/41, σύμφωνα με την οποία η ΕΠΠΟ μπορεί να εκδοθεί και για αδίκημα PIF, Illuminati G,

υιοθέτηση μίας τέτοιας υποχρέωσης εκ μέρους της EPPO θεωρήθηκε ασύμβατη με την αντίληψη και την εν γένει νομική κουλτούρα των εκπροσώπων των κρατών μελών ως προς την αποστολή μιας ενιαίας εισαγγελίας ,με πρωταρχικό στόχο τη στοιχειοθέτηση της κατηγορίας κι όχι την αμερόληπτη τελική κρίση. Υπό την συλλογιστική αυτή είναι κατανοητή η παρατηρούμενη διαφοροποίηση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας , αφού στα ευρωπαϊκά εργαλεία πρέπει να είναι διαθέσιμες εξίσου σε όλα τα μέρη οι δικονομικές δυνατότητες που προβλέπονται ενώ μία αντίστοιχη υποχρέωση ενός ευρωπαϊκού οργάνου, όπως η EPPO, έναντι του υπόπτου θα τη μετέτρεπε εν μέρει σε εργαλείο του. Επειδή όμως οι δυνατότητες ενός υπερεθνικού οργάνου είναι «εκ γενετής» υπέρτερες αυτών μίας εθνικής εισαγγελίας, γεγονός που κάνει τη θέση του υπόπτου συγκριτικά πιο αδύναμη σε σχέση με τη θέση ενός υπόπτου που αντιμετωπίζει μία εθνική διωκτική αρχή , ενδεχομένως η πρόβλεψη ενός τέτοιου δικαιώματος ,συνοδευόμενη από αντίστοιχη υποχρέωση αιτιολογημένης άρνησης της EPPO ,να αντιστάθμιζε σε ένα βαθμό τη γενετική της αυτή αδυναμία – δύναμη⁷⁸. Όπως ορθά επισημαίνει ο Marloes C. van Wijk : *«Η ΕΕ (οφείλει να) υιοθετήσει μια πιο παρεμβατική έννοια της ισότητας των όπλων, σύμφωνα με την οποία η υπεράσπιση δικαιούται να υιοθετήσει μία πιο ενεργή προσέγγιση για την παρουσίαση της υπόθεσης...Η έννοια της ισότητας των όπλων θα πρέπει να γίνει αντιληπτή ως συνεπαγόμενη ότι η υπεράσπιση θα πρέπει να έχει τουλάχιστον τη δυνατότητα μιας περιορισμένης ενεργητικής προσέγγισης για την παρουσίαση της υπόθεσης, ζητώντας από τις αρχές να συγκεντρώσουν ή και να υποβάλουν συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία.»*⁷⁹.

“Protection of the Fundamental Rights of the Suspect or Accused in Transnational Proceedings under the EPPO” in Bachmaier Winter L (ed), The European Public Prosecutor’s Office . The Challenges Ahead (Springer 2018), p.194

⁷⁸ Ruggieri S, “Transnational Inquiries and the Protection of Fundamental Rights in Criminal Proceedings” , chapter: Horizontal cooperation , obtaining evidence overseas and the respect for fundamental rights in the EU. From the European Commission’s proposal to the proposal for a directive on the European Investigation Order :Towards a single tool of evidence gathering in the EU? (Springer 2013) , p. 305. Στο έργο αυτό επισημαίνεται η σημασία της συμμετοχής της υπεράσπισης στις ποινικές διαδικασίες προκειμένου να εξασφαλιστούν τα δικαιώματα του υπόπτου ή του κατηγορουμένου σε όλα τα στάδια και ως εκ τούτου να είναι δυνατή μια αποτελεσματική νομική υπεράσπιση.

⁷⁹ Wijk Marloes Chantal van , “Cross – border evidence gathering: equality of arms within thw EU? (ed) Den Haag : Eleven International publishing , 2017 ,p 268

Υπό το παρόν πάντως καθεστώς το βέβαιο είναι ότι ο ύποπτος εξαρτάται και σε αυτή την περίπτωση από το ερευνητικό forum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ : ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ FORUM

Γ. 1 Επιλογή Forum και δικαστικός έλεγχος

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω η προβληματική της επιλογής του forum διατρέχει όλο τον Κανονισμό της EPPO. Το ζήτημα της επιλογής του είναι χωρίς αμφιβολία το κρισιμότερο όλων⁸⁰. Η δυνατότητα της EPPO να επιλέγει forum όχι επί τη βάση δεσμευτικών κριτηρίων αλλά με κριτήρια επιδεχόμενα ερμηνείας⁸¹ καθώς και η δυνατότητα αλλαγής του με απόφαση των εσωτερικών της οργάνων, σε διαφορετικά διαδικαστικά στάδια⁸², δυσχεραίνει την άμυνα του υπόπτου, ο οποίος καλείται σε διαρκή ανασχεδιασμό της υπερασπιστικής του τακτικής αναλόγως του forum . Το γεγονός ότι μετά την πρόσφατη νομολογία του ΔΕΕ το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους του επιληφθέντος ΕΕΕ είναι σε κάθε περίπτωση αυτό που θα εφαρμοστεί ως προς τον ουσιαστικό έλεγχο των ερευνητικών μέτρων, καθιστά την παράμετρο αυτή καθοριστική για την αποσαφήνιση των κανόνων που θα διέπουν τη διαδικασία. Τόσο η ίδια η EPPO όσο και θεωρητικοί υποστηρίζουν ότι η επιλογή του forum ως μία καθαρά εσωτερική υπόθεσή της δεν υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο, παρά τις αιτιολογικές σκέψεις 87 και κυρίως 88 του Προοιμίου του Κανονισμού : *«Η νομιμότητα των διαδικαστικών πράξεων που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων θα πρέπει να υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων . Συναφώς θα πρέπει να διασφαλίζεται η ύπαρξη αποτελεσματικών ένδικων βοηθημάτων και μέσων , σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 19 παρ.1*

⁸⁰Ruggeri S, “Transnational Evidence and the Multicultural Inquiries in Europe” (Springer 2014) , chapter : Transnational Investigations and Prosecution of the Cross-Border Cases in Europe: Guidelines for a Model of Fair Multicultural Criminal Justice , p. 193

⁸¹Panzavolta M, “Choosing the National Forum in proceedings conducted by EPPO : Who is to decide?”, The European Public Prosecutor’s Office. The Challenges Ahead (Springer 2018) , pp 59-86 , όπου κάνει λόγο για πρωτοφανείς όρους όπως «το επίκεντρο της εγκληματικής δραστηριότητας» ως κεντρικής παραμέτρου για την επιλογή του ΕΕΕ που θα επιληφθεί.

⁸² Βλ. άρθ. 26 του Κανονισμού της EPPO και ειδικότερα τις παρ. 4 και 5 καθώς και το άρθρο 36 παρ.3

της ΣΕΕ.». Η άποψη αυτή εκπορεύεται προφανώς από την πεποίθηση ότι ο καθορισμός του forum δε συγκαταλέγεται στον ανωτέρω τύπο διαδικαστικών πράξεων.

Ανεξαρτήτως των απόψεων που διατυπώνονται υπέρ της μίας ή της άλλης άποψης⁸³, η τελική απάντηση αργά ή γρήγορα θα δοθεί από το ΔΕΕ. Άλλωστε η έννοια των «διαδικαστικών πράξεων που παράγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων» συνιστά, κατά την ορθότερη αντίληψη, αυτοτελή έννοια του ενωσιακού δικαίου, παρά τις αναφορές που ακολουθούν στο εθνικό δίκαιο. Η ανάγκη ομοιόμορφης εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου σε συνδυασμό με την αρχή της ισότητας επιβάλλουν και στην περίπτωση αυτή μία κοινή ερμηνεία σε όλο τον ευρωπαϊκό χώρο⁸⁴. Ακόμα όμως και η νομολογιακή αποσαφήνιση αυτής της έννοιας δεν είναι βέβαιο ότι θα λύσει το πρόβλημα γιατί και υπό την παραδοχή της άποψης ότι η απόφαση περί καθορισμού forum από το Μόνιμο Τμήμα προσβάλλεται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, αφενός δεν εξασφαλίζει επαρκώς τα υπερασπιστικά δικαιώματα, όπως και η ίδια η Επιτροπή επισημαίνει ήδη από το 2005 στην Πράσινη Βίβλο, αναφέροντας ότι: «Ο δικαστικός έλεγχος αυτής της απόφασης (επιλογής του αρμοδίου δικαστηρίου) καθίσταται επιτακτικός. Ωστόσο η εμπίστευσή του στα εθνικά δικαστήρια θα ήταν ακατάλληλη.» , αφετέρου δεν εξασφαλίζει ομοιόμορφη ερμηνεία των κριτηρίων που καθορίζουν την επιλογή Forum και κατ' επέκταση δεν αποτρέπει τον κίνδυνο έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων σε περίπτωση κατακερματισμού μίας υπόθεσης σε περισσότερα συμβαλλόμενα κράτη. Δεδομένου όμως ότι τα εθνικά δικαστήρια θα κληθούν να εφαρμόσουν ενωσιακό δίκαιο αξιολογώντας κριτήρια που τίθενται στον Κανονισμό θα ήταν χρήσιμο να ανατρέξουμε στη νομολογία του ΔΕΕ σε περιπτώσεις που αν και δεν είναι όμοιες (πώς θα μπορούσε άλλωστε;) διαμορφώνουν μία προσομοιωτική πλατφόρμα προβληματισμού. Τέτοιες περιπτώσεις μπορούν να αναζητηθούν μεταξύ

⁸³ Τσόλκα Ολ., «Λειτουργικές Αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και δικαστικός έλεγχος κατ' άρθρο 42 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939», Ποιν.Χρ. 2022, τεύχος 1, όπου υποστηρίζεται η άποψη ότι οι αποφάσεις αυτές πρέπει να υπάγονται σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον των Εθνικών Δικαστηρίων. Αντίθετη η άποψη των Valsamis Mitsilegas, Fabio Giuffrida, “Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor’s office”, 2018 chapter: The European Public Prosecutor’s Office and the Human Rights, pp. 59-98

⁸⁴Luchtman M, “Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor’s office TMC Asser Press 2018, chapter: “Forum Choice and the Judicial Review Under the EPPO’s Legislative Framework”, pp. 155-170

εκείνων που αφορούν στον έλεγχο νομιμότητας πράξεων των οργάνων , υπηρεσιών ή οργανισμών της Ένωσης , που αποσκοπούν στην παραγωγή έννομων αποτελεσμάτων έναντι τρίτων στο πλαίσιο ερμηνείας του άρθρου 263 ΣΛΕΕ . Έτσι το ΔΕΕ στην υπόθεση C-521/04 P(R) Tillack κατά Επιτροπής⁸⁵ διαπιστώνει ότι η διαβίβαση πληροφοριών ή έκθεσης από την OLAF στις εθνικές αρχές δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα καθόσον οι εθνικές αρχές δεν υποχρεούνται σε κίνηση ποινικής διαδικασίας και ως εκ τούτου δεν παράγονται αντίστοιχα αποτελέσματα σχετικά με τη θέση του ενδιαφερόμενου μέρους. Περαιτέρω στην πιο ενδιαφέρουσα, για το υπό εξέταση ζήτημα , υπόθεση Philip Morris κατά Επιτροπής⁸⁶, το Δικαστήριο απέρριψε ως απαράδεκτη την προσφυγή με το αιτιολογικό ότι ναι μεν η κίνηση της δίκης δεν είναι χωρίς αποτελέσματα ωστόσο αυτά αφορούν στην εσωτερική διαδικασία του επιληθέντος δικαστηρίου και παρά το γεγονός ότι η κίνηση της δίκης αποτελεί απαραίτητο βήμα για την έκδοση δικαστικής απόφασης , δεν καθορίζει οριστικά τις υποχρεώσεις των διαδίκων της υπόθεσης , ο καθορισμός των οποίων μπορεί να προκύψει μόνο από την απόφαση του δικαστηρίου. Συνεπώς η απόφαση για την κίνηση της δίκης δε μεταβάλλει αφ' εαυτής τη νομική θέση των διαδίκων παρά μόνο ανοίγει μία διαδικασία με απώτερο σκοπό να επιτύχει την αλλαγή της θέσης αυτής μέσω μιας απόφασης. Σύμφωνα με τη συλλογιστική αυτή μία τέτοια απόφαση οργάνου της Ένωσης δεν επιδέχεται προσβολής . Οι αποφάσεις αυτές, με τη σαφή επιφύλαξη της κρίσης ζητημάτων που παρουσιάζουν μόνο μια απλή ομοιότητα με το διακύβευμα της περίπτωση της αλλαγής Forum ,με απόφαση της EPPO, θέτουν καταρχήν ένα προβληματισμό ως προς τη μελλοντική κρίση του Δικαστηρίου επί του ζητήματος και μάλλον προοιωνίζουν μία μελλοντική τοποθέτηση του ΔΕΕ υπέρ της μη δυνατότητας προσβολής της.

Προσωπικά προσχωρώ στην άποψη της δυνατότητας προσβολής της απόφασης επιλογής Forum αλλά και κάθε δικονομικής πράξης που εκδόθηκε προ της έκδοσης κατηγορητηρίου⁸⁷ καθόσον κάθε προσδιορισμός του εφαρμοστέου νομικού

⁸⁵ Υπόθεση C-521/04 P(R) Tillack κατά Επιτροπής.

⁸⁶ Συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-377/00, T-379/00, T-380/00, T-260/01 και T-272/01, Philip Morris κατά Επιτροπής.

⁸⁷ Collins AM , “Judicial Control of the EPPO -The Role of the Court of Justice”, eucrime, issue 1/2024>>, 64-68, διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://eucrime.eu>>

καθεστώς επιφέρει αδιαμφισβήτητα ευδιάκριτη αλλαγή της νομικής θέσης του υπόπτου ,ακριβώς λόγω της αποκεντρωμένης δομής της EPPO και δε θέτει απλά σε κίνηση μία διαδικασία αλλά την προσδιορίζει σε όλα τα σημεία της . Τα αποτελέσματα δε που παράγονται έναντι του υπόπτου δεν περιορίζονται μόνο σε διαδικαστικά δικονομικά ζητήματα αλλά και ουσίας αφού άπτονται του παραδεκτού ή μη των αποδεικτικών στοιχείων ,ζήτημα το οποίο επαφίεται αποκλειστικά στα εθνικά δικαστήρια ,που εν τέλει θα επιληφθούν της υπόθεσης . Με τη θέση αυτή είχε ταχθεί και το Συμβούλιο ,με αφορμή διευκρινήσεις του στο τότε άρθρο 36 της πρότασης του Κανονισμού, στο οποίο συμπεριλαμβάνονταν η αναφορά σε διαδικαστική πράξη που παράγει αποτελέσματα έναντι τρίτων⁸⁸. Διαφορετική ερμηνεία ως προς την έννοια και το περιεχόμενο των «διαδικαστικών πράξεων που προορίζονται να παράγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων» μάλλον θα ήταν *contra legem* , η οποία ακόμη κι αν εξυπηρετούσε ευκαιριακά την αποτελεσματικότητα της EPPO μακροπρόθεσμα θα υπονόμει την αξιοπιστία και το κύρος των πράξεών της ενώ θα ερχόταν και σε πλήρη αντίθεση με το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας του άρθρου 47 του ΧΘΔΕΕ, που αποτελεί βασικό πυλώνα του υπό διαρκή διαμόρφωση «Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου»⁸⁹. Άλλωστε όπως παρατηρεί ο Hubert Legal⁹⁰: «*Θα ήταν το λιγότερο παράδοξο ένα όργανο ,όπως η EPPO, που αποσκοπεί στην ενίσχυση του κράτους δικαίου να εξαιρεί για τις δικές του λειτουργίες την αρχή ότι όλα τα όργανα της Ένωσης υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο των πράξεών τους εφόσον παράγουν έννομα αποτελέσματα*»⁹¹.

⁸⁸ Έγγραφο 11350/16 REV 1 του Συμβουλίου της 28^{ης} Ιουλίου 2016 , στο οποίο αναφέρεται ότι οι αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας να αναθέσει την υπόθεση σε Ευρωπαϊό Εντεταλμένο Εισαγγελέα σε άλλο κράτος μέλος και οι αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας να ασκήσει ποινική δίωξη σε άλλο κράτος μέλος μπορούν να υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων , με αγωγή ή ένσταση .

⁸⁹ Mitsilegas V & Giuffrida F ,οπ. αν. υποσ. 76 , pp. 59-98

⁹⁰ Legal Hubert , Δικαστής στο ΔΕΕ (Πρωτοδικείο) της ΕΕ από το 2001-2007 και από το 2011 -2023 Γενικός Διευθυντής της Νομικής Υπηρεσίας του Συμβουλίου της ΕΕ

⁹¹ Legal H, “Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor’s Office “, TMC Asser Press 2018, chapter 12 : Eppo’s Raison d’ etre :The Challenge of the Insertion of an EU Body in Procedures Mainly Governed by National Law, pp189-193

Ήδη αναμένεται με μεγάλο ενδιαφέρον από το ΔΕΕ να δώσει απάντηση, μέσω υποβληθέντος προδικαστικού ερωτήματος του Juzgado Central de Instrucción nº de la Audiencia Nacional της Ισπανίας, στο εάν είναι συμβατή με το ενωσιακό δίκαιο η μη δυνατότητα προσφυγής κατά της κλήσης μαρτύρων από τον Εντεταλμένο Ευρωπαϊό Εισαγγελέα, κατά το Ισπανικό ποινικοδικονομικό δίκαιο, δεδομένου ότι τούτη συνιστά διαδικαστική πράξη προορισμένη να παράγει αποτελέσματα έναντι τρίτων. Ειδικότερα στην ανωτέρω υπόθεση (C-292/23), ζητείται να εξεταστεί από το ΔΕΕ αν η κατάσταση αυτή αντιβαίνει στο άρθρο 42 παρ.1 του Κανονισμού ΕΡΡΟ, άρθ. 6 και 8 του ΧΘΔΕΕ, άρθ. 7 της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/343, άρθ. 19 (1) δεύτερη παράγραφος ΣΕΕ και άρθ. 86(3) ΣΛΕΕ, υπό το πρίσμα του άρθ. 47 του ΧΘΔΕΕ.

Αν τελικώς επικρατήσει η άποψη υπέρ της δυνατότητας προσφυγής κατά της επιλογής Forum από την ΕΡΡΟ, το ΔΕΕ επί της ουσίας καθίσταται αρμόδιο να κρίνει επ' αφορμή προδικαστικών ερωτημάτων επί διαδικαστικών πράξεων της ΕΡΡΟ⁹², όταν ένα εθνικό δικαστήριο εκτιμά ότι παραβιάζονται από αυτές οι γενικές αρχές της ΕΕ, δικαιώματα που προστατεύει ο ΧΘΔΕΕ, οι Συνθήκες ή και ο Κανονισμός⁹³. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται κατ' αποτέλεσμα η επιδιωκόμενη δικαστική προστασία υπό την επίβλεψη του ΔΕΕ, χωρίς αυτή η φόρμουλα να είναι αρκετή να αντικρούσει τις ενστάσεις επί της μη πρόβλεψης ρητού δικαιώματος του πληττομένου, από την επιλογή forum και όχι μόνο⁹⁴, απευθείας ενώπιον του ΔΕΕ. Η προβαλλόμενη δικαιολογία της υπερβολικής επιβάρυνσης της ύλης του ΔΕΕ, που θα προέκυπτε, σε περίπτωση θέσπισης ανάλογης δυνατότητας, μπορεί να υπερκεραστεί με την ίδρυση ενός νέου τμήματος με αποκλειστική υλική αρμοδιότητα τα ζητήματα που άπτονται του Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου. Το άρθρο 257 ΣΛΕΕ παρέχει σχετική νομική βάση. Η ανάγκη αυτή γίνεται επιτακτικότερη ενόψει της επί της ουσίας ύπαρξης διακριτικής ευχέρειας ως προς την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων ακόμα και σε επίπεδο

⁹² Collins AM, οπ.αν. υποσ. 82

⁹³ C-314/85 Foto Frost, σύμφωνα με την οποία το εθνικό δικαστήριο μπορεί να κρίνει ως έγκυρη μία πράξη οργάνου της ΕΕ χωρίς παραπομπή στο ΔΕΕ αλλά δεν μπορεί το ίδιο να κηρύξει την ακυρότητά της, σκ. 14-18

⁹⁴ Ενώ, όπως παρατηρεί ο Mitsilegas V, στο άρθρο "European prosecution between cooperation and integration : The European Public Prosecutors Office and the rule of law", Maastricht Journal of European Comparative Law 28(2), 2021, «... οι αποφάσεις αυτές έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη νομική θέση του καθού, πληρώνοντας τα πάγια κριτήρια του άρθρου 263 ΣΛΕΕ», διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://researchgate.net>

ανωτάτων δικαστηρίων , σύμφωνα με την ερμηνεία που το ΔΕΕ έχει δώσει στο άρθρο 267 παρ.3 ΣΛΕΕ⁹⁵ .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ : ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟ ΤΩΝ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ

Δ. 1 Η Συλλογή των αποδείξεων στον ενιαίο χώρο ελευθερίας , ασφάλειας και δικαιοσύνης

Η συζήτηση γύρω από την επιλογή Forum θα ήταν άνευ αντικειμένου αν είχε εξασφαλιστεί όπως αρχικά προβλεπόταν ο ενιαίος εκείνος νομικός χώρος εντός του οποίου θα δρούσε η ΕΡΡΟ σε σχέση με τα αδικήματα Pif , κατά το όραμα της ομάδας της καθηγήτριας Ligeti στο ερευνητικό πρόγραμμα του Πανεπιστημίου του Λουξεμβούργου υπό τον τίτλο «Model Rules for the Procedure of the ΕΡΡΟ»⁹⁶ . Παρά το γεγονός ότι μετά το Τάμπερε το 1999⁹⁷ και βέβαια τη συνθήκη της Λισαβόνας, το πρωτογενές πλέον δίκαιο της ΕΕ παρέχει με το άρθρο 82 παρ.2 α΄ ΣΛΛΕ τη νομική βάση για μια Οδηγία σχετικά με το παραδεκτό των αποδείξεων μεταξύ των κρατών μελών που συμμετέχουν στην ΕΡΡΟ , για λόγους κυρίως πολιτικούς, δεν έχει θεσπιστεί τέτοια αλλά ούτε και προβλέφθηκε κάτι αναλυτικό στον Κανονισμό της ΕΡΡΟ , που θα μπορούσε εν δυνάμει να αποτελέσει το πρόπλασμα ενός μελλοντικού Ευρωπαϊκού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας . Αντ' αυτού επελέγη ο περίφημος ενιαίος χώρος να παραμείνει μάλλον ένας γεωγραφικός όρος αναφοράς ενώ η ΕΡΡΟ βασίζει τη λειτουργία της σε ένα μοντέλο αποσπασματικών και συχνά αντικρουόμενων κανόνων

⁹⁵ Σχετικές οι αποφάσεις C-283/81 CILFIT και C-561/19 (στην τελευταία ο Εισαγγελέας Bobek προτείνει αναθεώρηση των κριτηρίων CILFIT. Επίσης βλ και αποφάσεις του ΕΔΔΑ Dhabī κατά Ιταλίας της 8^{ης} Απριλίου 2014 και Γεωργίου κατά Ελλάδας της 1^{4ης} Μαρτίου 2023 ΕΔΔΑ, C-416/17 Επιτροπή κατά Γαλλίας για την τουλάχιστον αιτιολογημένη απόρριψη του αιτήματός ιδιώτη στο εθνικό δικαστήριο για υποβολή προδικαστικού ερωτήματος (άρθ. 267 ΣΛΕΕ)

⁹⁶ Ligeti K , “Model rules for the Procedure of the ΕΡΡΟ”, 2013, στο σχέδιο αυτό περιλαμβάνονταν συνολικά 67 κανόνες (rules) , κατανεμημένοι σε πέντε τομείς (sections), διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://orbilu.uni.lu>

⁹⁷ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε της 15ης και 16ης Οκτωβρίου 1999 – Συμπεράσματα της Προεδρίας, Β. VI. παρ.36. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζήτησε : «*Τα αποδεικτικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν νόμιμα από τις αρχές ενός κράτους μέλους να είναι παραδεκτά ενώπιον των δικαστηρίων άλλων κρατών μελών.*»

των επιμέρους εθνικών δικαίων. Με άλλα λόγια το παραδεκτό των αποδεικτικών μέσων αφέθηκε στην κρίση των εθνικών δικαστηρίων χωρίς να υπάρξει μία πρόβλεψη εναρμόνισης ούτε καν ως προς τα ερευνητικά μέτρα. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο άρθρο 26 της πρότασης για τον Κανονισμό της EPPO προβλέπονταν αρχικά κατάλογος που απαριθμούσε 21 ερευνητικά μέτρα⁹⁸. Η ρύθμιση τελικά του άρθρου 37 του Κανονισμού προσεγγίζει τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων με τρόπο αποφαιτικό κι όχι κανονιστικό έστω κι αν πρόκειται για κανόνα συμπεριληπτικό (inclusionary rule) αφού δε στοχεύει στον αποκλεισμό αποδεικτικών στοιχείων αλλά στη μείωση των πιθανοτήτων αποκλεισμού⁹⁹. Συγκεκριμένα προβλέπεται ότι τα προσκομιζόμενα στο εκάστοτε εθνικό δικαστήριο αποδεικτικά στοιχεία δεν κρίνονται απαράδεκτα μόνο εκ του λόγου ότι αυτά συλλέχθηκαν σε άλλο κράτος μέλος ή σύμφωνα με το δίκαιο άλλου κράτους. Τούτο στην πράξη συνεπάγεται ότι απαιτείται ένας ακόμα πρόσθετος λόγος¹⁰⁰ απόρριψης, ο οποίος θα αναζητηθεί το πιθανότερο μεταξύ εκείνων των παραβάσεων που επηρεάζουν τη δικαιοσύνη της διαδικασίας και της παραβίασης των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στα άρθρα 47 και 49 του ΧΘΔΕΕ. Η ανωτέρω ρύθμιση όπως και αυτή του άρθρου 30 παρ.1, 3 του Κανονισμού, που προβλέπει μόνο έξι (6) κοινά ερευνητικά μέτρα, μειώνουν τις εντάσεις ως προς το παραδεκτό των αποδεικτικών μέσων αλλά απέχουν πολύ από την αρχική στόχευση της δημιουργίας μίας ειδικής έννομης τάξης της EPPO αρμόδιας για τα εγκλήματα Pif. Τελικά ο κανονισμός φαίνεται να έχει υποβαθμίσει τόσο τους κανόνες που αφορούν στη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων όσο και τους κανόνες για το παραδεκτό, παραπέμποντας περισσότερο σε ένα μοντέλο δικαστικής συνδρομής μέσω της «στενής συνεργασίας» που εισάγει μεταξύ ΕΕΕ και βοηθού ΕΕΕ.

⁹⁸ Η Ιταλική Προεδρία το 2014 ήταν η πρώτη που μείωσε με πρότασή της τα μέτρα, έγγραφο 15862/1/14 REV 1 (άρθ. 26).

⁹⁹ Στο προσχέδιο του Κανονισμού, άρθρο 30 ορίζονταν ότι οι συλλεγείσες αποδείξεις θα γίνονταν αποδεκτές από τα εθνικά δικαστήρια χωρίς επικύρωση ή άλλη νομική διαδικασία ανεξαρτήτως των κανονιστικών προβλέψεων σε κάθε εθνικό δίκαιο για το παραδεκτό υπό τον όρο της μη προσβολής της δικαιοσύνης της διαδικασίας ή των θεμελιωδών δικαιωμάτων των άρθρων 47 και 49 ΧΘΔΕΕ (άρθρο 30 παρ.1 COM (2013) Final).

¹⁰⁰ Allegrezza S & Mosna A, "Cross-border criminal evidence and the Future European Public Prosecutor. One step back on the Mutual Recognition?", in Bachmaier Winter L (ed) The European Public Prosecutor's Office. The Challenges Ahead (Springer 2018), pp141-164

Δ. 2 Διαφοροποιήσεις των εθνικών συστημάτων

Στην πράξη η διαφοροποίηση στους κανόνες του παραδεκτού των αποδεικτικών μέσων αποτυπώνεται στα διαφορετικά συστήματα αποκλεισμού αλλά και στη στάση κάθε κράτους έναντι των παράγωγων αποδεικτικών στοιχείων. Τα συστήματα των χωρών μελών εν σχέσει με το παραδεκτό των αποδεικτικών μέσων κατηγοριοποιούνται αναλόγως της ελαστικότητας που παρουσιάζουν τα δικονομικά τους συστήματα ως προς την αποδοχή ή τον αποκλεισμό αντίστοιχα αποδεικτικών στοιχείων . Μία πρώτη ομάδα χωρών όπως η Γαλλία , η Γερμανία , η Αυστρία , η Σουηδία , η Φιλανδία, η Ολλανδία , το Βέλγιο¹⁰¹ κ.λ.π. , διαθέτουν δικονομικά συστήματα στα οποία παρατηρείται μεγαλύτερη σε σχέση με άλλα κράτη δυνατότητα ένταξης στη διαδικασία αποδεικτικών μέσων και στοιχείων , που ενδεχομένως σε άλλα συστήματα θα αποκλείονταν ως παράνομα. Η επιλογή αυτή ασφαλώς θέτει και όρια στο παραδεκτό όπως τις σοβαρές παραβιάσεις στη συλλογή αποδείξεων , τον εκβιασμό καταθέσεων ή την παραβίαση της αρχής της μη αυτοενοχοποίησης .Αν και κάθε μία των ανωτέρω χωρών έχει διαμορφώσει μία ιδιαίτερη θεωρητική βάση , όπως π.χ. η Γερμανία που ενστερνίζεται τη θεωρία των νομικών κύκλων, που διαχωρίζει τα δικαιώματα σε τρεις τομείς (Rechtskreistheorie) ή η Γαλλία , όπου ακολουθείται η θεωρία της στάθμισης μεταξύ των συμφερόντων του κατηγορουμένου και της κατηγορούσας αρχής με ταυτόχρονη πρόβλεψη ρητών κανόνων αποκλεισμού (nullites textuelles) , τελικά συγκλίνουν σε παρόμοια αποτελέσματα .

Χώρες του ευρωπαϊκού νότου όπως η Ελλάδα , η Ιταλία ή η Ισπανία , λειτουργούν με νομικά συστήματα που αποδέχονται τον αυτόματο αποκλεισμό αποδεικτικών στοιχείων, χωρίς όμως την πρόβλεψη ενός ευρύτερου πεδίου παραβάσεων, συγκροτώντας μία δεύτερη κατηγορία . Παρά όμως την επίκληση αυτού του αυτοματισμού κατ' αποτέλεσμα μπορεί να υποστηριχθεί ότι μάλλον προσεγγίζουν κατά πολύ την πρώτη ομάδα .Η βασική ίσως διαφορά έγκειται στην πρόβλεψη ενός

¹⁰¹ Το Βέλγιο πέρασε μία περίοδο χρήσης ευρείας αυτόματης εξαίρεσης και επέστρεψε σε ένα σύστημα παρόμοιο με το Γαλλικό, σύμφωνα με το οποίο το απαράδεκτο μπορεί να εφαρμοστεί εάν διαπιστωθεί παραβίαση των υπερασπιστικών δικαιωμάτων εν γένει συνδυασμένη όμως με αποδεδειγμένη βλάβη των συμφερόντων του κατηγορουμένου. Karas Z , “The Role of National Systems in the Admissibility of EPPO Evidence with an Emphasis on Croatia” (2020), Croatian Annual of Criminal Sciences and Practice , Vol. 27 No1, 359-386, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://hrack.srce.hr/244948>

σαφώς ευρύτερου πεδίου εφαρμογής του απαραδέκτου που αφορά και στον τρόπο συλλογής των αποδείξεων χωρίς αυτό να συνεπάγεται ωστόσο αυτόματο αποκλεισμό στην πράξη , καθώς ακολουθείται ένα είδος διακριτικής ευχέρειας .Ειδικότερα η Ελλάδα, παρουσιάζει μία δυσκολία θεωρητικής ένταξης αποκλειστικά σε μία ομάδα , με θεωρητικούς να την εντάσσουν στην πιο ανελαστική τρίτη ομάδα λόγω του αυτόματου αποκλεισμού του άρθρο 177 παρ.2 Κ.Π.Δ. σε συνδυασμό με το άρθρο 19 παρ. 3 του Συντάγματος , που ενσωματώνουν την αντίληψη του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή ως του πιο ιερού και αναγκαίου για την αξιοπρέπεια του ανθρώπου¹⁰². Ωστόσο ο κανόνας αυτός κάμπτεται όχι μόνο υπέρ αλλά και σε βάρος του κατηγορουμένου , υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας του άρθρου 25 παρ.1 του Συντάγματος , όταν ένα τέτοιο «παράνομο» αποδεικτικό μέσο αποτελεί το μοναδικό στοιχείο στο οποίο ο παθών μπορεί να στηρίζει την καταγγελία του επιδιώκοντας την κατά το άρθρο 20 παρ.1 του Συντάγματος έννομη προστασία του¹⁰³.

Στην τρίτη κατηγορία εντάσσονται χώρες από την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη, όπως η Κροατία , η Σλοβενία¹⁰⁴ κ.λ.π. που εφαρμόζουν ένα αυστηρό σύστημα αποκλεισμού χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τις ιδιαίτερες περιστάσεις του αδικήματος , ήτοι τη βαρύτητά του , την πρόθεση κ.λ.π. επεκτείνοντας το απαράδεκτο όχι μόνο σε σοβαρές παραβάσεις συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων αλλά και σε μια σειρά παραβάσεων διαδικαστικών διατυπώσεων για τις οποίες υπάρχει ρητή νομοθετική πρόβλεψη . Ο λόγος του ευρύτατου αυτού αποκλεισμού έχει ιστορικές αναφορές , ριζωμένες στην αρνητική εμπειρία των χωρών αυτών σε επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων αλλά και στη γενικότερη καχυποψία που τα

¹⁰² Giannouloupoulos D, “The exclusion of improperly obtained evidence in Greece : Putting Constitutional rights first”, (2007) Διαθέσιμο στο <https://core.ac.uk> , p32

¹⁰³ ΑΠ 277/2014, 1202/2011, 816/2006, Πεντ. Εφ.Αθ. 2567/2019 , ΝΟΜΟΣ . Είναι πολύ χαρακτηριστική η τοποθέτηση του Συμβ. Πλημ/κών Αθηνών στην υπ’ αριθμ. 934/2022 απόφασή του : «Ωστόσο ειδικότερα τα αποδεικτικά μέσα που αποκτήθηκαν με προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν να ενταχθούν στο δικαιοδοτικό μηχανισμό απονομής της δικαιοσύνης και να αξιοποιηθούν έστω κι αν πρόκειται να εξιχνιασθεί το ειδικότερο έγκλημα επειδή η αξιοποίησή τους θα συνιστούσε εκ νέου προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.»

¹⁰⁴ Παρόμοιο σύστημα συναντούμε στις περισσότερες βαλκανικές χώρες όπως στο Μαυροβούνιο , στη Βοσνία -Ερζεγοβίνη , τη Σερβία , τη Βόρειο Μακεδονία.

παλαιότερα καθεστώτα εμπέδωσαν με τη στάση τους στη συνείδηση των πολιτών ως προς τη δράση των κρατικών διωκτικών αρχών. Για αυτό το λόγο οι χώρες αυτές αναζήτησαν υπερατλαντικά πρότυπα και δη στις ΗΠΑ ενώ τα δικαστήριά τους επικαλούνται συχνά αποφάσεις του Ανωτάτου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου των ΗΠΑ. Μόνο η Κροατία απαριθμεί ρητά περισσότερους από σαράντα πέντε νομικούς κανόνες που οδηγούν σε αυτόματο αποκλεισμό αποδεικτικών στοιχείων¹⁰⁵.

Η διαφοροποίηση αυτή ανάμεσα στα συστήματα αποκλεισμού αποδεικτικών στοιχείων των κρατών μελών της ΕΕ σε συνδυασμό με την ελεύθερη δυνατότητα και κατά πολλούς αυθαίρετη επιλογή forum από τα Μόνιμα Τμήματα της ΕΡΡΟ, οδηγούν σε σύγχυση και εν τέλει διακινδύνευση των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του υπόπτου. Η αλλαγή forum ωστόσο μπορεί να αποβεί επιζήμια και για τις έρευνες της ίδιας της ΕΡΡΟ καθόσον υπάρχει η πιθανότητα να τεθεί ζήτημα χρήσης ενός αποδεικτικού στοιχείου που συνελέγη με βάση τις διατυπώσεις που απαιτούσε το κράτος του ΕΕΕ που διεξήγαγε αρχικά την έρευνα, σε ένα άλλο κράτος μέλος που κατά την πορεία των ερευνών προέκυψε ότι είναι καταλληλότερο forum λόγω του ότι όπως αναδείχθηκε από την έρευνα η κύρια εγκληματική δράση δεν εντοπιζόνταν τελικά στο αρχικά εστιασμένο . Εν προκειμένω βέβαια τίθεται το ερώτημα ποια θα ήταν η επιλογή forum της ΕΡΡΟ μπροστά στο δίλημμα διακινδύνευσης απώλειας κρίσιμου αποδεικτικού υλικού; Θα έπαιζε βαρύνοντα ρόλο στην τελική της απόφαση το σύστημα αξιολόγησης των αποδείξεων ενός κράτους ; Νομίζω η απάντηση δεν μπορεί παρά να είναι θετική , οπότε και εγείρεται ζήτημα ως προς το εάν μαζί με τα τυπικά προβλεπόμενα κριτήρια προσδιορισμού του forum , συνυπάρχει και ένα άτυπο μεν εξαιρετικά καίριο δε κριτήριο επιλογής του συνδεόμενο με τα περιθώρια του παραδεκτού των αποδεικτικών στοιχείων που κάθε εθνικό δικονομικό σύστημα παρέχει.

Δεδομένου ότι η εξέταση του παραδεκτού των αποδεικτικών στοιχείων είναι στην αποκλειστική αρμοδιότητα των δικαστηρίων των κρατών μελών , η αναφορά στην αιτιολογική σκέψη 80¹⁰⁶ του Κανονισμού ,περί σεβασμού της δικαιοσύνης της

¹⁰⁵ Karas Z ,οπ. αν. υποσ. 101

¹⁰⁶ Στο άρθρο 30 του προσχεδίου του Κανονισμού της ΕΡΡΟ ορίζονταν ρητά ότι οι συλλεγίσεις αποδείξεις έπρεπε να γίνονται αποδεκτές από τα εθνικά δικαστήρια υπό τον όρο ότι δε θα επηρεάζονταν η δικαιοσύνη της διαδικασίας και τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στα άρθρα 47 και 49 ΧΘΔΕΕ. Στον ισχύοντα Κανονισμό η αναφορά αυτή τέθηκε στην αιτιολογική σκέψη 80 . Η αναφορά στο ΧΘΔΕΕ

διαδικασίας καθώς και σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ΧΘΔΕΕ, μοιάζει περισσότερο με απλή ευχή ή παρότρυνση προς την ΕΡΡΟ και κατ' επέκταση προς τα εθνικά δικαστήρια. Αυτή η έλλειψη δεσμευτικότητας δεν αναπληρώνεται από κάποια ουσιαστική εγγύηση των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του υπόπτου ή του κατηγορουμένου, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 41 του Κανονισμού. Πρακτικά οι επιμέρους αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων αξιολόγησης του παραδεκτού των προσκομιζομένων αποδεικτικών στοιχείων, έστω κι αν λάβουν υπόψη τους, τους όρους και τις προϋποθέσεις της αιτιολογικής σκέψης 80 του Κανονισμού, δε θα διαμορφώσουν ένα κοινό ελάχιστο παραδεκτού των αποδεικτικών στοιχείων, όπως θα συνέβαινε σε περίπτωση αρμοδιότητας του ΔΕΕ. Το έλλειμμα αυτό υπογραμμίζεται έτι περαιτέρω μετά την απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση M.N. Encrochat (C-670/22). Κατ' αποτέλεσμα ενώ ο πολίτης στοχεύεται από ένα ενιαίο καταρχήν στη λειτουργία του γραφείου¹⁰⁷ δεν του παρέχεται η ανάλογη δυνατότητα μίας κοινής αντίδρασης, που θα εκφράζονταν μέσω ενός ενιαίου ενδίκου μέσου ενώπιον ενός ενιαίου δικαστηρίου και με μία ενιαία διαδικασία¹⁰⁸.

Δ. 3 Το ζήτημα της ελεύθερης κυκλοφορίας αποδείξεων και η απόφαση C-670/22 (Encrochat)

Η απόφαση αυτή αν και αφορά σε ζητήματα που ανέκυψαν στο πλαίσιο εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας αποτελεί προς το παρόν ένα ορόσημο ως προς τη στάση του ΔΕΕ έναντι του αποδεκτού των ξένων αποδεικτικών στοιχείων

και γενικότερα στα υπερασπιστικά δικαιώματα υπάρχει στο άρθρο 41 αλλά στο κεφάλαιο που αφορά στο εύρος των δικαιωμάτων των υπόπτων και των κατηγορουμένων.

¹⁰⁷ Ο Csuri επισημαίνει ότι ο κανονισμός υπό την παρούσα μορφή του αναμειγνύει επιλεκτικά την οριζόντια συνεργασία για τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων και την κάθετη συνεργασία για την αναγνώρισή τους. Αυτό συνιστά ένα ασυνεπές καθεστώς, ιδίως όσον αφορά στη θέση των ατόμων που θίγονται από τις έρευνες της ΕΡΡΟ, κυρίως μέσω της σχεδόν υποχρεωτικής αναγνώρισης των ξένων αποδεικτικών στοιχείων που συγκεντρώνονται σύμφωνα με διάφορους κανόνες και πρότυπα. Csuri A, “Towards an Inconsistent European Regime of Cross-Border Evidence : The EPPO and the European Investigation Order” in Geelhoed W, Erkelens LH and Meji AWH (ed), *Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor’s Office* (T.M.C. Asser Press & Springer 2018), 141- 153

¹⁰⁸ Ramos VK, “The EPPO and the equality of arms between the prosecutor and the defence”, *New Journal of European Criminal Law*, Vol 14, Issue 1, 43-70 διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://doi.org/10.1177/20322844231157078>, pp 43-70

και μετά βεβαιότητας θα αποτελέσει οδηγό σε ανάλογα ζητήματα ,που θα ανακύψουν στο πεδίο δράσης – συλλογής αποδεικτικού υλικού από την ΕΡΡΟ. Το εξαιρετικά ενδιαφέρον στην απόφαση αυτή δεν έγκειται μόνο στις απαντήσεις που έδωσε το ΔΕΕ σε κάποια εκ των προδικαστικών ερωτημάτων αλλά και στο ότι απέφυγε να απαντήσει σε κάποια άλλα ,καμουφλάροντας την άρνησή του μέσα στο δικαίωμα που του παρέχεται να αναδιατυπώνει προδικαστικά ερωτημάτων που του τίθενται. Ειδικότερα το Landgericht Berlin (Πλημμελειοδικείο του Βερολίνου) απασχόλησε αν ήταν σύννομες οι Ευρωπαϊκές Εντολές Έρευνας που εκδόθηκαν από την Εισαγγελία της Φρανκφούρτης , κατά παράβαση της Οδηγίας 2014/41 , με τις οποίες ζητούσε την άδεια των γαλλικών αρχών να χρησιμοποιήσει τα δεδομένα 4.600 χρηστών του κρυπτογραφημένου δικτύου EnchroChat, που αφορούσαν τη Γερμανία ¹⁰⁹. Με βάση τα δεδομένα αυτά η Εισαγγελία της Φρανκφούρτης αφού διαχώρισε τις έρευνες που αφορούσαν μεμονωμένους χρήστες στις κατά τόπο αρμόδιες εισαγγελίες απήγγειλε κατηγορίες . Ένας εκ των χρηστών κατηγορήθηκε για παράνομη διακίνηση μεγάλων ποσοτήτων ναρκωτικών ουσιών στη Γερμανία. Όλα τα ερωτήματα που τέθηκαν από το γερμανικό δικαστήριο κατατείνουν σε ένα βασικό , ήτοι αν τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία πρέπει να αποκλειστούν. Το ΔΕΕ ,μεταξύ άλλων, απεφάνθη ότι από άποψη αναλογικότητας δεν υπάρχει ζήτημα σε ότι αφορά στη μαζική και χωρίς καμία διάκριση συγκέντρωση δεδομένων από εθνικές αρχές , ακόμη κι αν η συγκέντρωση αυτή δε συνδέεται έστω έμμεσα με κάποια υπόνοια τέλεσης αξιόποινης πράξης συγκεκριμένων φυσικών προσώπων .Ως εκ τούτου τα στοιχεία αυτά μπορούσαν να διαβιβαστούν περαιτέρω σε άλλο κράτος μέλος στο πλαίσιο Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας .Το εξίσου αξιοσημείωτο, είναι ότι τα στοιχεία αυτά δεν ήταν υποχρεωτικό να συνοδεύονται και από τα τεχνικά μέσα απόκτησής τους , γεγονός που κατ' ουσίαν δημιούργησε θέμα και ως προς την τήρηση του άρθρου 7 παρ.2 της Οδηγίας 2012/13/ΕΕ, που αφορά στο δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών. Σύμφωνα με την πρόβλεψη του ανωτέρω άρθρου σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 30 έως 34 της σχετικής Οδηγίας ,ο κατηγορούμενος πρέπει να έχει πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας , με εξαίρεση τους περιορισμούς που θέτει η παρ. 4 του

¹⁰⁹ Συνολικά είχαν συλλεγεί από την ΚΟΕ που είχε συσταθεί μεταξύ Γάλλων και Ολλανδών εισαγγελείων, δυνάμει της Απόφασης – Πλαίσιο 2002/465/ΔΕΥ , δεδομένα 32.477 χρηστών της εν λόγω εφαρμογής επί συνόλου 66.134 εγγεγραμμένων χρηστών σε 122 χώρες .

άρθρου¹¹⁰ . Το σημαντικότερο όμως σε αυτή την απόφαση είναι το γεγονός ότι το ΔΕΕ ενώ αναφέρεται στο άρθρο 7 του ΧΘΔΕΕ , που αφορά στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής δεν προχωρεί καθόλου σε περαιτέρω εξέταση προσβολής και άλλων δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στο Χάρτη , όπως της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 8), της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης (άρθρο 11) και βέβαια του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη (άρθρο 47 εδ. β΄) ,παρότι αφενός το ζήτημα της προσβολής και των δικαιωμάτων αυτών αποτελούσε τμήμα των προδικαστικών ερωτημάτων που του τέθηκαν αφετέρου όφειλε να αιτιολογήσει επαρκώς τη νομολογιακή μεταστροφή του σε σχέση με πρόσφατη απόφασή του (C-140/20 ,G.D. κατά Commissioner of An Garda Siochana¹¹¹) , στην οποία η κρίση του ήταν σε σαφώς διαφορετική κατεύθυνση. Τελικώς το Δικαστήριο μέσα από συλλογισμούς , ενίοτε αντιφατικούς ¹¹² ,που αφήνουν περισσότερα κενά από όσα καλύπτουν δε δίνει απάντηση στο καίριο ερώτημα του παραδεκτού ή μη των αποδεικτικών αυτών μέσων παραπέμποντας στην κρίση των εθνικών δικαστηρίων ,

¹¹⁰ Κατά την παρ. 4 του άρθρου 7 της Οδηγίας 2012/13/ΕΕ το δικαίωμα του κατηγορουμένου σε πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας μπορεί να περιοριστεί εφόσον δε θίγεται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη για λόγους δημοσίου συμφέροντος , προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων ή της ζωής άλλου προσώπου κ.λ.π.

¹¹¹ C-140/20 , G.D. κατά Commissioner of An Garda Siochana , σύμφωνα με την απόφαση αυτή : « Όσον αφορά τον σκοπό της καταπολέμησης της σοβαρής εγκληματικότητας , το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει προς τούτο γενική και χωρίς διάκριση διατήρηση των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης υπερβαίνει τα όρια του απολύτως αναγκαίου και δεν μπορεί να θεωρηθεί δικαιολογημένη σε μία δημοκρατική κοινωνία . Πράγματι λαμβανομένου υπόψη του ευαίσθητου χαρακτήρα των πληροφοριών που μπορούν να παράσχουν τα δεδομένα κίνησης και τα δεδομένα θέσης , το απόρρητο αυτών είναι ουσιώδες για το δικαίωμα στο σεβασμό στην ιδιωτική ζωή... Το συμπέρασμα αυτό επιβάλλεται ακόμη και όσον αφορά σκοπούς της καταπολέμησης της σοβαρής εγκληματικότητας και της πρόληψης των σοβαρών απειλών κατά της δημόσιας ασφάλειας καθώς και όσον αφορά τη σημασία που πρέπει να τους αναγνωριστεί. » .βλ. και την μνημονευόμενη νομολογία, σκ. 65.

¹¹² Σύμφωνα με τη σκέψη 131 της απόφασης C-670/22: «...τα εθνικά δικαστήρια υποχρεούνται να αγνοήσουν πληροφορίες και αποδεικτικά στοιχεία , εάν το πρόσωπο αυτό δεν είναι σε θέση να σχολιάσει αποτελεσματικά αυτές τις πληροφορίες και τα αποδεικτικά στοιχεία ...» έρχεται επί της ουσίας σε αντίθεση με το συμπέρασμά της αφού εντέλει το ΔΕΕ δεν αναγνώρισε αυτή τη δυνατότητα πραγματικού σχολιασμού στους υπόπτους , μη αναγνωρίζοντας την υποχρέωση διαβίβασης μαζί με τα ηλεκτρονικά αυτά στοιχεία και των τεχνικών μέσων απόκτησής τους . Η παράλειψη αυτή δεν παραβιάζει μόνο το δικαίωμα ενημέρωσης αλλά και σχολιασμού των αποδεικτικών στοιχείων δεδομένου ότι η ενημέρωση κατατείνει ακριβώς στη διευκόλυνση του σχολιασμού.

ενώ το ζήτημα που του τέθηκε άπτεται του ενωσιακού δικαίου του οποίου είναι ο μόνος αυθεντικός και ενιαίος ερμηνευτής¹¹³. Μετά από αυτή τη στάση του ΔΕΕ , η τοποθέτηση του ΕΔΔΑ αναμένονταν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθόσον ενώπιόν του προσέφυγαν με τις υπ' αριθμ. 44715/20 και 47930/21 προσφυγές τους δύο άτομα που κατηγορήθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο με βάση τα ίδια κρυπτογραφημένα δεδομένα που διαβιβάστηκαν σε εκτέλεση Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας από τη Γαλλία .Η απάντηση όμως δεν ήρθε ούτε από εκεί , αφού το ΕΔΔΑ απέρριψε τις προσφυγές ως απαράδεκτες με το αιτιολογικό ότι δεν είχαν εξαντληθεί τα ένδικα μέσα κατά της διαβίβασης των στοιχείων αυτών ενώπιον των γαλλικών δικαστηρίων¹¹⁴. Δεδομένης όμως της αξίας των αποφάσεων του ΕΔΔΑ , το ζήτημα του παραδεκτού ξένων αποδεικτικών στοιχείων, που αποκτήθηκαν είτε κατά παράβαση της αρχής της αναλογικότητας , είτε σε αντίθεση με θεμελιώδη δικαιώματα του Χάρτη ή της ΕΣΔΑ , είτε σε αντίθεση με το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ , σύντομα θα επανέλθει ενώπιόν του , οπότε μία σύντομη επισκόπηση της σχετικής νομολογίας του καθίσταται χρήσιμη .

Δ. 4 Προσέγγιση του ζητήματος από την οπτική του ΕΔΔΑ

Το ΕΔΔΑ προσεγγίζει το ζήτημα του παραδεκτού διαχρονικά εντός του ευρύτερου πλαισίου της αρχής της αμεροληψίας της όλης διαδικασίας¹¹⁵. Δε θα ήταν παρακινδυνευμένο να υποστηρίξει κάποιος ότι το ΕΔΔΑ έχει διαμορφώσει δύο επίπεδα ως προς το παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων . Στο πρώτο επίπεδο κατατάσσει παραβιάσεις στις οποίες έχει αποδώσει έναν απόλυτο χαρακτήρα και αφορούν περιπτώσεις όπως της απόσπασης αποδεικτικών στοιχείων με βασανιστήρια ¹¹⁶ή άλλη

¹¹³ Όπως παρατηρεί ο Δομίνικος Αρβανίτης : «*Το ΔΕΕ απέφυγε να ασχοληθεί με το φλέγον ζήτημα του παραδεκτού των αποδεικτικών μέσων που λαμβάνονται παράνομα – και δη contra στο ενωσιακό δίκαιο-εμμένοντας στη θέση ότι πρόκειται για ζήτημα που ρυθμίζεται από τις εσωτερικές νομοθεσίες των κρατών μελών...το Δικαστήριο απεκδύεται του προστατευτικού του καθήκοντος .*», NoB 72 (2024)/4 , σελ. 1023

¹¹⁴ A.L and E.J. vs France ,ECHR 244 (2024) 17.10.2024

¹¹⁵ Clements LJ ,“European Human Rights: Taking a case under the convention”, Sweet & Maxwell (ed) 1994 ,p 166

¹¹⁶ Υπόθεση El Haski κατά Βελγίου ,της 25.9.2012 (αρ. 649/08) . Στην υπόθεση αυτή το ΕΔΔΑ βασιζόμενο σε προηγούμενη απόφαση του και συγκεκριμένα στην υπόθεση Othman κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 17.1.2012 (αρ. 8139/09), στην οποία είχε διατυπωθεί η θέση του Δικαστηρίου ότι : « *Τα στοιχεία βασανιστηρίων αποκλείονται για την προστασία της ακεραιότητας της διαδικασίας της δίκης και*

απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση ,οπότε έχει κρίνει ότι παραβιάζεται όχι μόνο το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ αλλά και το άρθρο 6 . Παρόμοια η κρίση του και στην περίπτωση του agent provocateur που συνεπάγεται σχεδόν πάντοτε υπονόμηση της αμεροληψίας της διαδικασίας . Αυτού του είδους όμως οι παραβάσεις στα δίκαια των κρατών μελών της ΕΕ ούτως η άλλως οδηγούν σε απόρριψη των αποδεικτικών στοιχείων . Η κρίση του ΕΔΔΑ καθίσταται κρίσιμη ως προς τις παραβάσεις σε σχέση με τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων ,που κατατάσσονται σε ένα δεύτερο επίπεδο και αφορούν στη χρήση αποδεικτικών μέσων που συγκεντρώθηκαν με παραβίαση λιγότερο σημαντικών εθνικών κανόνων ως προς την απόκτησή τους. Στην δεύτερη αυτή περίπτωση η προσέγγιση του Δικαστηρίου είναι πάντοτε κατά περίπτωση και μετά από εξέταση του συνόλου της διαδικασίας και του αντίκτυπου των αποδεικτικών στοιχείων που προσβάλλουν τη δικαιοσύνη της συγκεκριμένης διαδικασίας. Στην υπόθεση *Shenk* κατά Ελβετίας διατυπώνεται ένας άτυπος κανόνας ή καλύτερα μία αρχή που διέπει την κρίση του ΕΔΔΑ : «...το Δικαστήριο δεν μπορεί να αποκλείσει κατ' αρχήν και αφηρημένα ότι παράνομα αποκτηθέντα αποδεικτικά στοιχεία του παρόντος είδους μπορούν να γίνουν αποδεκτά .»¹¹⁷. Το σκεπτικό αυτό στηρίζεται στο γεγονός ότι το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ δε θεσπίζει κανόνες σχετικά με το παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων κι ως εκ τούτου το ζήτημα αυτό αποτελεί κατά κύριο λόγο θέμα ρύθμισης του εκάστοτε εθνικού δικαίου. Υπό το πρίσμα λοιπόν της εξέτασης του παραδεκτού ενός αποδεικτικού στοιχείου ,έστω παράνομου , μέσα σε μία συνολική διαδικασία , και ως μία έκφανση του γενικότερου δικαιώματος στη δίκαιη δίκη ,αν ο κατηγορούμενος είχε τη δυνατότητα αμφισβήτησής τόσο της αυθεντικότητάς τους όσο και της χρήσης τους και εφόσον η απόφαση δε στηρίχθηκε αποκλειστικά σε αυτό αλλά και σε άλλα αποδεικτικά

τελικά του ίδιου του κράτους δικαίου.» απεφάνθη ότι ναι μεν δεν υπήρχε εκ μέρους του Βελγίου παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ ωστόσο μαρτυρικές καταθέσεις που είχαν ληφθεί σε τρίτες χώρες , συμπεριλαμβανομένης της Ισπανίας , της Γαλλίας και του Μαρόκου δεν μπορούσαν να χρησιμοποιούν στη δίκη γιατί τούτο συνιστούσε παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης εφόσον ο αιτών αποδείκνυε πραγματικό κίνδυνο τα στοιχεία αυτά να αποκτήθηκαν μέσω βασανιστηρίων ή απάνθρωπης συμπεριφοράς.

¹¹⁷ Υπόθεση *Schenk v Ελβετίας* της 12.7.1988, Η απόφαση αφορούσε παράνομη ηχογράφηση του κ. *Schenk* , ο οποίος είχε προσλάβει άτομο για να δολοφονήσει τη γυναίκα του και εκείνο ηχογράφησε τη συνομιλία τους , *Ανδρουλάκης Ι.* , «Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου & Ποινικό Δίκαιο - Ερμηνεία και εφαρμογή των άρθρων 1-10 ΕΣΔΑ», επιμ. Κοτσαλής Λ. ,Νομική Βιβλιοθήκη 2014 ,σ. 406

στοιχεία τότε δε διαπιστώνεται παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης . Σε κάποιες δε περιπτώσεις εξευτελιστικής μεταχείρισης το Δικαστήριο εμφανίστηκε να υποχωρεί από την καταρχήν απόλυτη στάση του και στο ζήτημα αυτό. Παράδειγμα τέτοιας περίπτωσης η υπόθεση Gafgen κατά Γερμανίας¹¹⁸ . Στην υπόθεση αυτή αν και επαναλήφθηκε η ρητορική του περί του απόλυτου χαρακτήρα της απαγόρευσης βασανιστηρίων και κάθε άλλης απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης , δε διαπίστωσε παραβίαση της ΕΣΔΑ ,αποδεχόμενο τη χρήση αποδεικτικών μέσων που αν και αποκτήθηκαν ως άμεση απόρροια ενεργειών των διωκτικών αρχών που σαφώς εμπίπτουν στην έννοια της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης, ωστόσο δε συνετέλεσαν αποφασιστικά στην έκδοση της απόφασης¹¹⁹. Στην υπόθεση αυτή ,που αφορούσε την απαγωγή και θανάτωση ενός δωδεκάχρονου αγοριού , το ΕΔΔΑ ενέταξε στα κριτήριά του για τη χρήση παράνομου αποδεικτικού υλικού παράγοντες όπως τη βαρύτητα της πράξης αλλά και τις ευρύτερες συνέπειές της στην κοινωνία . Έτσι συνήθως όταν το αδίκημα δεν είναι μείζονος σημασίας κινείται προς τον αποκλεισμό της δυνατότητας χρήσης παράνομου αποδεικτικού υλικού ,ενώ στα σοβαρά αδικήματα ελέγχει το κατά πόσο το υπό αμφισβήτηση αποδεικτικό υλικό ήταν ή όχι καθοριστικό στην κρίση του δικαστηρίου σε συνδυασμό με την δυνατότητα που παρείχε η εθνική έννομη τάξη στον κατηγορούμενο να το αμφισβητήσει . Ο έλεγχος αυτός είναι ευδιάκριτος στις υποθέσεις Heaney & McGuinness κατά Ιρλανδίας , Allan κατά Ηνωμένου Βασιλείου και O'Halloran & Francis κατά Ηνωμένου Βασιλείου. Αξιωματική εξάλλου απόφαση από την ανθολογία της νομολογίας του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου , που κινείται σε παρόμοια τροχιά με το ΕΔΔΑ , τη νομολογία του οποίου επικαλείται¹²⁰ ,είναι εκείνη της υπόθεσης T. Lubanga , που έκανε δεκτά αποδεικτικά στοιχεία που είχαν προκύψει από παράνομη κατ' οίκον έρευνα ,

¹¹⁸ Gafgen v. Germany , 1^η Ιουνίου 2010

¹¹⁹ Κύρκος Σ., «Δοκιμάζοντας τους καρπούς του δηλητηριώδους δένδρου : Η απειλή χρήσης βασανιστηρίων ως μορφή απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης κατ' άρθρο 3 της ΕΣΔΑ και οι επιπτώσεις της στην προστασία του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη.» , Ποινική Δικαιοσύνη, 2011, τεύχος 10, σ. 1132-1139

¹²⁰ Giannouloupoulos D, “Improperly Obtained Evidence in Anglo-American and Continental Law” ,Oxford : Hart Publishing (2019) , όπως παρατηρεί στην εισαγωγή του εν λόγω βιβλίου ο Richard Glover: «The obvious vehicle for the proposed “reinvigoration of the rights thesis” in Europe is the European Court of Human Rights...», p1

εκτιμώντας ότι δεν επηρέασαν τη δικαιοσύνη της διαδικασίας¹²¹, αφού στάθμισε όπως και το ΕΔΔΑ τη σοβαρότητα των αδικημάτων.

Είναι φανερό ότι το ΕΔΔΑ όταν προσεγγίζει το ζήτημα του παραδεκτού των αποδείξεων δεν επιθυμεί να υποκαταστήσει το ρόλο του εθνικού δικαστηρίου, ούτε και να θέσει κοινά κριτήρια αποδοχής με εξαίρεση τις περιπτώσεις των βασανιστηρίων. Τούτο δεν προκύπτει μόνο έμμεσα από τις προμνημονευθείσες αποφάσεις αλλά και από τη σαφή δήλωση του στην υπόθεση Van Mechelen and Others κατά Ολλανδίας, της 18.3.1997, στην οποία αναγνωρίζει το πρωτείο ρύθμισης του ζητήματος αυτού στο εθνικό δίκαιο¹²². Κατά συνέπεια ενδεχομένως να έχουν εναποτεθεί υπερβολικές προσδοκίες στο Δικαστήριο του Στρασβούργου¹²³ ως προς τον εναρμονιστικό του ρόλο στο ζήτημα αυτό. Εξάλλου το ΕΔΔΑ δεν μπορεί να παρέμβει κατά την εκδίκαση μίας υπόθεσης αλλά μόνο εκ των υστέρων. Τούτο σημαίνει ότι ενδεχομένως το ΔΕΕ μέσα από την παραπομπή του θέματος αυτού στην κρίση των εθνικών δικαστηρίων, όπως προκύπτει από την απόφαση EncroChat, αποτυπώνει το όριο του παρόντος καθεστώτος εναρμόνισης εντός του ενιαίου νομικού χώρου της Ένωσης επιχειρώντας παράλληλα με τις αποφάσεις του μόνο μία αδρή αποσαφήνιση κάποιων γενικών κατευθυντήριων αρχών χρήσιμων για τα εθνικά δικαστήρια.

Δ.5 Η απόφαση Dzivev et. Al (C-310/16) – Πιθανός Οδοδείκτης

Με βάση τα όσα αναλύθηκαν, προκύπτουν ως προς το παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων από τα επιμέρους εθνικά δίκαια οι εξής διαπιστώσεις :

¹²¹ ICC-01/04-01/06, 14.3.2012, case Thomas Lubanga Dyilo : «*Only if the Chamber identifies serious problems with a particular item of evidence, which render it epistemologically unsound or prejudicial to the fairness or integrity of the proceedings, it may, under article 69(4) of the Statute, rule the item inadmissible*»

¹²² Υπόθεση Van Mechelen and Others κατά Ολλανδίας, της 18.3.1997, σκ. 50 : «...το παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων είναι πρωτίστως θέμα ρύθμισης από το εθνικό δίκαιο και κατά γενικό κανόνα, εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια να αξιολογήσουν τα αποδεικτικά στοιχεία...το ΕΔΔΑ δεν αποφασίζει για το εάν οι μεταχειρίσεις των μαρτύρων έγιναν δεόντως δεκτές ως αποδεικτικά στοιχεία αλλά για να εξακριβώσει κατά πόσον η διαδικασία στο σύνολό της συμπεριλαμβανομένου του τρόπου με τον οποίο ελήφθησαν τα αποδεικτικά στοιχεία ήταν δίκαιες.»

¹²³ Αρβανίτης Δ., ο.π., υποσ. 104, «Μετά ταύτα μόλις που χρειάζεται να σημειωθεί ότι τον τελικό λόγο θα τον έχει το ΕΔΔΑ.», σελ. 1040.

α) Η κρίση ως προς την αποδοχή τους ή μη επαφίεται στα εθνικά δικαστήρια , συμπέρασμα που προκύπτει τόσο από τη νομολογία του ΔΕΕ όσο και του ΕΔΔΑ.

β) Το δίκαιο του forum , στο οποίο διερευνάται , διώκεται και εκδικάζεται η υπόθεση είναι αυτό που θα καθορίσει ποια στοιχεία είναι αποδεκτά και ποια όχι (άρθρο 5 παρ.3 του Κανονισμού).

γ) Μόνο το γεγονός ότι τα αποδεικτικά στοιχεία έχουν συλλεγεί σε διαφορετικό τόπο (lex loci) από αυτό του δικαστηρίου που θα κληθεί να τα αξιολογήσει (lex fori) δεν αρκεί για την απόρριψή τους (άρθ. 37 παρ.1 του Κανονισμού)

γ) Το πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο θέτει με την παρ. 4 του άρθρου 325 ΣΛΕΕ θετική υποχρέωση των κρατών για αποτελεσματική έρευνα και δίωξη και εκδίκαση των αδικημάτων Pif ¹²⁴.

δ) Η ΕΠΠΟ οφείλει κατ' απαίτηση τόσο του πρωτογενούς δικαίου της Ένωσης αλλά και εκ του κανονισμού της (άρθ. 41) να ασκεί τις δραστηριότητές της με πλήρη συμμόρφωση στο Χάρτη και στα υπερασπιστικά δικαιώματα που θεσπίζονται σε μια σειρά Οδηγιών.

Οι ανωτέρω παραδοχές ναι μεν δίνουν προτεραιότητα στην ποικιλομορφία σχετικών ρυθμίσεων χωρίς όμως να αφήνουν εκτός κάδρου το ζήτημα της εναρμόνισης ανεξαρτήτως του ότι κάποια εθνικά δικαστήρια θα λειτουργήσουν με βάση σαφείς θεσπισμένους κανόνες αποκλεισμού αποδεικτικών στοιχείων (ex lege) και άλλα με βάση τη στάθμιση του δικαστή (ex iudicio) .Αυτή η τάση εναρμόνισης αποτυπώνεται στην απόφαση Dzivev¹²⁵ του ΔΕΕ . Ειδικότερα στην υπόθεση αυτή τέθηκε ευθέως το ζήτημα αν το άρθρο 325 παρ.1 ΣΛΕΕ , το άρθρο 1 παρ. 1 στ.β' και 2 παρ.1 της Σύμβασης Pif σε συνδυασμό με το Χάρτη , πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας της δίωξης των αδικημάτων της Σύμβασης , αποκλείοντας το εθνικό δικαστήριο από το να εφαρμόσει εθνική διάταξη που αποκλείει

¹²⁴ Brodowski D, "Admissibility of Evidence in EPPO Proceedings" , New Journal of European Criminal Law 2023, Vol. 14(1) 34-42. Στο άρθρο αυτό υποστηρίζεται ότι: «...το κενό (που ομολογούν όλοι ότι υπάρχει στην εναρμόνιση) είναι πολύ λιγότερο ανησυχητικό από ό,τι φαίνεται. :Τα όρια που θέτει το πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ , ιδίως το άρθρο 325 παρ. 4 ΣΛΕΕ και ο ΧΘΔΕΕ ,καθώς και η ευκαιρία του ΔΕΕ για να κρίνει τα όρια επιτρέπουν επαρκή σύγκλιση των εθνικών νομοθεσιών και πρακτικών σχετικά με το (α)παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων.»

¹²⁵ Απόφαση P.Dzivev & others , της 17.1.2019 ,C-310/16 .

από τη δίωξη αποδεικτικά στοιχεία , όπως η παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών , που απαιτούν προηγούμενη δικαστική άδεια , όταν η εξουσιοδότηση αυτή δόθηκε από αναρμόδιο δικαστήριο , σε μία κατάσταση στην οποία τα στοιχεία αυτά από μόνα τους μπορούν να αποδείξουν τη διάπραξη των υπό έρευνα αδικημάτων. Το ΔΕΕ αφού διαπίστωσε την απουσία (το κενό) σχετικών κανόνων στο Δίκαιο της Ένωσης διατύπωσε την αρχή ότι τα κράτη πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι κανόνες της ποινικής δικονομίας τους πρέπει να επιτρέπουν την αποτελεσματική διερεύνηση και δίωξη των αδικημάτων της Σύμβασης . Αυτό σημαίνει κατά τη σκέψη του Δικαστηρίου ότι να μεν εναπόκειται στον εθνικό νομοθέτη να λάβει τα αναγκαία μέτρα ωστόσο βαρύνεται με την υποχρέωση ,όπου απαιτείται ,να τροποποιήσει τη νομοθεσία και να διασφαλίσει ότι οι δικονομικοί κανόνες που ισχύουν για τη δίωξη των αδικημάτων αυτών δεν έχει σχεδιαστεί κατά τρόπο που να προκύπτει συστημικός κίνδυνος να μείνουν ατιμώρητες, με σεβασμό πάντοτε στα θεμελιώδη δικαιώματα¹²⁶. Παρά βέβαια τη διατύπωση αυτής της αρχής το Δικαστήριο δε δίστασε να αποφανθεί ότι τα εθνικά δικαστήρια δύνανται να αποκλείσουν τη χρήση αποδεικτικού στοιχείου έστω κι αν είναι τα μοναδικά στοιχεία που θα μπορούσαν να αποδείξουν τη διάπραξη του αδικήματος σεβόμενο το Χάρτη. Το γεγονός ότι στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας (EnchroChat) το Δικαστήριο δεν ήταν τόσο ξεκάθαρο στην κρίση του οφείλεται ενδεχομένως και στην ενδόμυχη τάση του ΔΕΕ να λειτουργήσει προστατευτικά έναντι της αποτελεσματικότητας της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας . Αυτό σημαίνει αποφυγή εντάσεων που θα προκληθούν από μια στάση του Δικαστηρίου που θα επιχειρήσει πρόωρη κάλυψη του προαναφερθέντος κενού , το οποίο σκοπίμως διατηρείται από τα κράτη μέλη. Ειδικά ωστόσο στην επιφυλακτικότητα του ΔΕΕ να διατυπώσει μία αρνητική θέση έναντι της ευρείας χρήσης ψηφιακών δεδομένων , δε θα πρέπει να παραγνωριστεί το γεγονός της ιδιαίτερης αξίας των ψηφιακών δεδομένων ως αποδεικτικού υλικού σε σχέση με τα παραδοσιακά αποδεικτικά στοιχεία , που οφείλεται στην εξαιρετική δυσκολία συλλογής και κτήσης του υλικού αυτού λόγω της συχνής αδυναμίας εύρεσης του διακομιστή τους , της απουσίας συμφωνιών δικαστικής

¹²⁶ Sicurella R , «A Blunt Weapon for the EPPO? Taking the Edge off the proposed PIF Directive” ,2018, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://www.semanticscholar.org>.> Rozaria Sicurella , στο άρθρο αυτό ,με αφορμή την υπόθεση Taricco (C-105/2014,) επισημαίνεται ότι η μη εφαρμογή του εθνικού δικαίου δεν αποτελεί καθόλου αυτόματη συνέπεια της εκτίμησης του εθνικού δικαστηρίου σχετικά με το ασυμβίβαστο της εθνικής διάταξης με την υποχρέωση αποτελεσματικής προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της

συνεργασίας με τα κράτη που εδρεύουν οι πάροχοι και οι διαμετακομιστές των δεδομένων αυτών αλλά και της αυξανόμενης χρήσης του cloud computing¹²⁷. Το γεγονός αυτό καθιστά την κτήση τέτοιου είδους στοιχείων πολύτιμη για την εξιχνίαση τόσο περίπλοκων εγκλημάτων όσο τα ερευνώμενα από την ΕΡΡΟ κι όχι μόνο. Έχοντας επίγνωση των παραγόντων αυτών το ΔΕΕ ενδεχομένως είναι διστακτικό έναντι των δικαιολογημένων ενστάσεων αποκλεισμού ευρείας χρήσης ψηφιακού αποδεικτικού υλικού ακόμη και σε περιπτώσεις προφανούς έλλειψης στοιχειώδους αναλογικότητας, όπως στην υπόθεση EncroChat .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε : ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ , ΜΗ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΜΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ EUROJUST

Ε. 1 Συνεργασία της ΕΡΡΟ με κράτη εκτός ενισχυμένης συνεργασίας

Ο ρόλος της ΕΡΡΟ, ως τοποτηρητή των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ, δεν περιορίζεται όμως μόνο εντός των γεωγραφικών συνόρων των κρατών μελών που μετέχουν στην ενισχυμένη συνεργασία αλλά επεκτείνεται σε όλες τις χώρες όπου διοχετεύονται χρήματα από τον Ευρωπαϊκό προϋπολογισμό. Αυτή η επέκταση αρμοδιότητας¹²⁸ ,όχι υπό τη αυστηρή έννοια της κατά τόπο ορισθείσης αρμοδιότητας αλλά ως τα όρια του εύρους του ερευνητικού της ενδιαφέροντος ,αφορά τόσο κράτη μέλη που δε μετέχουν αυτή τη στιγμή στην ενισχυμένη συνεργασία όσο και τρίτα κράτη και θεμελιώνεται στο άρθρο 23 του Κανονισμού . Τούτο συνεπάγεται την αναζήτηση

¹²⁷ Tosza Stanislaw , “All evidence is equal , but electronic evidence is more equal than any other : The relationship between the European Investigation Order and the European Production Order” , New Journal of European Criminal Law , Vol.11, Issue 2, υποσ. 44, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://journals.sagepub.com> . Διευκρινίζεται ότι το cloud computing δεν έχει συγκεκριμένη φυσική έδρα καθώς βασίζεται σε ένα δίκτυο διακομιστών που βρίσκονται διάσπαρτοι σε διάφορα μέρη. Οι πάροχοι του Cloud Computing λειτουργούν μέσω δεδομένων (data centers) που είναι γεωγραφικά καταναμημένα με πιο συνηθισμένες έδρες τους περιοχές όπως η Βόρεια Βιρτζίνια στις ΗΠΑ , η Σγκαπούρη , το Μπουμπάϊ ,το Τόκιο , το Σάο Παολο, το Σίδνεϋ κ.λ.π. ,Susnjara Stephanie , Smalley Ian, “What is cloud computing?” IBM – United States , διαθέσιμο στον ιστότοπο : www.ibm.com

¹²⁸ Ο Franssen N την αποκαλεί «εξωεδαφική αρμοδιότητα» ενώ κάνει αναφορά σε 17 προγράμματα δαπανών υπό έμμεση διαχείριση σε τρίτες χώρες κατά τη χρονική στιγμή της δημοσίευσης του άρθρου, “ Judicial Cooperation Between the ΕΡΡΟ and the Third Countries , Chances and Challenges”, eucrime (2019) ,Issue 3 , 198-205, διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://eucrime.eu>

στοιχείων εκ μέρους της ΕΠΠΟ και εκτός των γεωγραφικών ορίων των κρατών μελών, που μετέχουν στην ενισχυμένη συνεργασία. Για να το πράξει όμως αυτό απαιτούνται συνεργασίες. Είναι χαρακτηριστικό ότι η ανάγκη απόκτησης ειδικά ψηφιακών δεδομένων στις ποινικές έρευνες αγγίζει κατά την εκτίμηση της Επιτροπής το 85% των ποινικών ερευνών με το 65% του συνόλου των αιτημάτων να απευθύνεται σε παρόχους που εδρεύουν εκτός δικαιοδοσίας των κρατών μελών της ενισχυμένης συνεργασίας¹²⁹. Το γεγονός αυτό και μόνο καθιστά την ανάγκη συνεργασιών με κράτη εκτός της ενισχυμένης συνεργασίας της ΕΠΠΟ επιτακτική. Εξάλλου η προάσπιση του προϋπολογισμού της Ένωσης είναι ένα «ομοσπονδιακό» έννομο συμφέρον, που ανατέθηκε μεν στην ΕΠΠΟ αλλά από την επιτυχή προστασία του οποίου θα επωφεληθούν εξίσου και τα κράτη μέλη, που δε μετέχουν στην ενισχυμένη συνεργασία. Ανεξαρτήτως δε της συμμετοχής ενός κράτους μέλους στην ενισχυμένη συνεργασία δεν παύει να υπέχει υποχρέωση προστασίας του προϋπολογισμού πηγάζουσα απευθείας από το άρθρο 325 ΣΛΕΕ. Άρα η συνεργασία τους με το νέο αυτό θεσμικό όργανο της Ένωσης είναι όχι μόνο προς όφελός τους¹³⁰ αλλά και εντός των ευρύτερων ενωσιακών τους υποχρεώσεων, όπως αυτές ορίζονται όχι μόνο στην ανωτέρω ρύθμιση αλλά γενικότερα στο πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο και συγκεκριμένα τόσο στο άρθρο 4 παρ.3 της ΣΕΕ, που προβλέπει τη θετική υποχρέωση των κρατών μελών σε καλόπιστη και ειλικρινή συνεργασία όσο και στο το άρθρο 327 ΣΛΕΕ που ορίζει την αρνητική υποχρέωση μη παρεμπόδισης της εφαρμογής των ενισχυμένων συνεργασιών. Όποτε ανακύπτει ζήτημα ερευνών που εκτείνονται και σε κράτη μέλη που δε μετέχουν στην ενισχυμένη συνεργασία, ο ρόλος οργάνων όπως η

¹²⁹SWD (2018)118 Final on the Impact Assessment accompanying the e-evidence package. Η Google, που κατέχει και το YouTube, η Facebook που κατέχει το Instagram και το WhatsApp, η Microsoft που επίσης κατέχει το Skype, η Apple και η Amazon εδρεύουν στις ΗΠΑ, ενώ το κέντρο δεδομένων της Facebook εδρεύει στο Lulea της Σουηδίας.

¹³⁰ Giuffrida F, “The relations between the European Public Prosecutor’s Office and the Member States that not participate in the enhanced cooperation”, *New Journal of the European Criminal Law*, Vol. 14, Issue 1, 2023 διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://journals.sagepub.com>. Ο συντάκτης του άρθρου αυτού υπενθυμίζει ότι κάποια χρονική στιγμή υπήρξε συζήτηση από μέρους της Επιτροπής να συνδεθεί η χορήγηση ευρωπαϊκών κονδυλίων με τη συμμετοχή στην ΕΠΠΟ. Ωστόσο κατά τη συνεδρίαση του Συμβουλίου Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων της 8^{ης} Ιουνίου του 2017 διευκρινίστηκε από την τότε Επίτροπο Δικαιοσύνης, Vera Jourova, ότι κάτι τέτοιο δεν ήταν ποτέ στις σκέψεις της Επιτροπής.

OLAF και η Eurojust αποδεικνύεται καθοριστικός καθώς οι δύο αυτοί φορείς έχουν καθιερωθεί ως φορείς ζωτικής σημασίας μίας πολυεπίπεδης ευρωπαϊκής αλληλεπίδρασης¹³¹. Στο νομικό αυτό πλαίσιο η EPPO έχει ήδη υπογράψει συμφωνίες συνεργασίας με δύο κράτη μέλη της Ένωσης που δε μετέχουν στην ενισχυμένη συνεργασία, την Ουγγαρία και τη Δανία¹³² ερειδόμενες επί των άρθρων 99 και 105 του Κανονισμού της EPPO. Οι συμφωνίες αυτές είναι καταρχήν τεχνικού χαρακτήρα και προβλέπουν μεταξύ άλλων απόσπαση συνδέσμων και διοργάνωση κοινών εκπαιδεύσεων για την καταπολέμηση των εγκλημάτων Pif με απώτερο στόχο τη διευκόλυνση της μεταξύ τους συνεργασίας με την ανταλλαγή πληροφοριών, τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων, την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης κ.λ.π. Πρότυπα των συμφωνιών αυτών αποτέλεσαν προηγούμενες συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ της Eurojust και της OLAF. Χαρακτηριστικό τους είναι ότι δε στοχεύουν σε δέσμευση των κρατών μελών αφού δε συνιστούν συμφωνίες αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής ούτε και έχουν δεσμευτική ισχύ έναντι της Ένωσης ή των κρατών μελών¹³³ αλλά περισσότερο αποτελούν βάση για την ανάπτυξη μιας μελλοντικής πιο στενής συνεργασίας και ενδεχομένως προθάλαμο μιας μελλοντικής ένταξης στην ενισχυμένη συνεργασία της EPPO όσον αφορά στα κράτη μέλη της ΕΕ. Επί του παρόντος πάντως, θα ήταν χρήσιμο, το ζήτημα της συνεργασίας της EPPO με τα μη μετέχοντα στη συνεργασία κράτη μέλη, να ρυθμιστεί ad hoc με την έκδοση μίας Οδηγίας ή ενός Κανονισμού αφού τέτοια νομική βάση παρέχεται εναλλακτικά είτε από

¹³¹ An. Weyembergh & Chloe Briere, “Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor’s Office”, TMC Asser Press 2018, chapter 11, “Relations between the EPPO and Eurojust – still a privileged partnership?”, 171-186, όπου επισημαίνεται ότι η εμπειρογνομosύνη της Eurojust δεν καλύπτει μόνο τα εγκλήματα Pif, αλλά περιλαμβάνει και άλλες μορφές σοβαρού εγκλήματος για τις οποίες οι υπηρεσίες της θα εξακολουθήσουν να απαιτούνται σε διασυνοριακές υποθέσεις. Σε κάθε περίπτωση η συμβολή της σε υποθέσεις που συμπεριλαμβάνουν κράτη που δε μετέχουν στη διασυνοριακή συνεργασία είναι καθοριστική.

¹³² Η συμφωνία με την Ουγγαρία υπεγράφη τον Μάρτιο και Απρίλιο του 2021 μεταξύ της Ευρωπαϊκής Γενικής Εισαγγελέως Laura Condruța Kovesi και του Peter Polt, Γενικού Εισαγγελέα της Ουγγαρίας ενώ η συμφωνία με τη Δανία υπεγράφη στις 31 Αυγούστου 2023 μεταξύ της Γενικής Ευρωπαϊκής Εισαγγελέως και του Δανού Υπουργού Δικαιοσύνης Peter Hummelgaard.

¹³³ Franssen N, “The future judicial cooperation between the EPPO and third countries”, New Journal of European Criminal Law (2018), Vol. 9 (3), 291-299, διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://www.researchgate.net>

το άρθρο 325 παρ.4 , είτε το άρθρο 82 παρ.2 , είτε το άρθρο 86 ΣΛΕΕ¹³⁴ . Ελλείπει όμως ενός τέτοιου μέσου συνεργασίας οι ΕΕΕ μπορούν να κάνουν χρήση όλων των λοιπών ευρωπαϊκών εργαλείων όπως της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας , του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης¹³⁵ κ.λ.π. Η δυνατότητα αυτή παρέχεται στην ΕΡΡΟ παρά το γεγονός ότι τυπικά δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των εθνικών αρχών των κρατών μελών¹³⁶, για τη δικαστική συνεργασία των οποίων σχεδιάστηκαν και προορίζονταν αρχικά τα εργαλεία αυτά. Η διευκρίνιση ότι και η ΕΡΡΟ εντάσσεται στις αρχές αυτές έγινε με έκθεση της Γερμανικής Προεδρίας το Νοέμβριο του 2020¹³⁷. Εξάλλου με το ίδιο έγγραφο διευκρινίζεται ότι όπου γίνεται αναφορά σε διατάξεις της Οδηγίας για την Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας σε εθνικό δίκαιο , εφαρμόζεται αναλόγως ο κανονισμός της ΕΡΡΟ και το ενωσιακό δίκαιο γενικότερα¹³⁸. Επιπλέον η Έκθεση της Γερμανικής Προεδρίας προβλέπει και τη δυνατότητα συμμετοχής της ΕΡΡΟ σε ΚΟΕ με τα μη συμμετέχοντα κράτη μέλη. Ήδη έχουμε ένα τέτοιο παράδειγμα σύστασης ΚΟΕ μεταξύ της ΕΡΡΟ και των Σουηδικών Αρχών προκειμένου να διερευνηθεί μία υπόθεση απάτης στον τομέα του ΦΠΑ . Η συμφωνία υπεγράφη μεταξύ της Σουηδίας και του Γάλλου ΕΕΕ υπό την αιγίδα της Eurojust και αφορούσε έρευνες σε περισσότερες χώρες¹³⁹. Οι ΕΕΕ δύνανται στις ΚΟΕ να αναλαμβάνουν ρόλο είτε επικεφαλής είτε απλού μέλους ή αποσπασμένου μέλους κατά την έννοια του άρθρου 1 παρ. 3 στ. α΄ της σχετικής Απόφασης – Πλαίσιο (2002/465/ΔΕΥ).

Περαιτέρω σε ότι αφορά ειδικότερα στις σχέσεις της ΕΡΡΟ με τρίτες χώρες ,μη μέλη της ΕΕ, το άρθρο 104 παρ.3 του Κανονισμού της ΕΡΡΟ της παρέχει τη δυνατότητα απευθείας σύναψης διεθνών συμβάσεων δικαστικής συνεργασίας ενώ οι συμφωνίες που έχουν ήδη συναφθεί στον τομέα των ποινικών υποθέσεων από την ΕΕ

¹³⁴ Το άρθρο 86 ΣΛΕΕ αποτέλεσε και τη νομική βάση για τη σύσταση της ΕΡΡΟ

¹³⁵ Στο άρθρο 105 παρ.3 του Κανονισμού της ΕΡΡΟ γίνεται αναφορά στη συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις και στην παράδοση.

¹³⁶ Όπως ρητά προβλέπεται π.χ. στα άρθρα 5 παρ.3 , 12 παρ. 5 και 6 και 24 της Οδηγίας για την ΕΕΕ.

¹³⁷ Έγγραφο του Συμβουλίου 13147/20 (Έκθεση Προεδρίας) (n 32)

¹³⁸ Όπως ορθά ωστόσο επισημαίνει ο Giuffrida F. “...η έκθεση της Προεδρίας δε συνιστά αυθεντική ερμηνεία των νομικών πράξεων που αναλύονται σε αυτήν , δεδομένου ότι η ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του ΔΕΕ. Συνεπώς ,στο μέλλον ,το Δικαστήριο θα μπορούσε να κληθεί να αποφανθεί σχετικά με τη νομιμότητα...» οπ. αν. υποσ. 112.

¹³⁹ Δελτίο τύπου της Eurojust της 28^{ης} Φεβρουαρίου 2022 διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://www.eurojust.europa.eu>>

με τρίτες χώρες μπορούν να αξιοποιηθούν από την ΕΡΡΟ, υπό τον όρο της γνωστοποίησής της ως αρχής αρμόδιας αλλά και υπό τον όρο της αναγνώρισης του οργάνου αυτού από τις τρίτες συμβαλλόμενες χώρες. Η ΕΕ έχει συνάψει τέτοιου είδους συμβάσεις με τα Ηνωμένα Έθνη για την καταπολέμηση του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς¹⁴⁰, με τις Η.Π.Α. , την Ισλανδία και τη Νορβηγία¹⁴¹ για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή¹⁴² καθώς και με την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο¹⁴³. Επίσης η ΕΡΡΟ ,θεωρητικά ,θα μπορούσε να υπεισέλθει και στις μεμονωμένες συμβάσεις δικαστικής συνεργασίας που έχουν συνάψει τα επιμέρους κράτη μέλη , στα εγκλήματα Pif , εφόσον βέβαια δηλωθεί ως αρμόδια αρχή από τα κράτη μέλη και η δήλωση γίνει αντίστοιχα δεκτή από τα τρίτα συμβαλλόμενα κράτη¹⁴⁴. Σε κάθε περίπτωση δεν αποκλείεται η δυνατότητα δράσης των ΕΕΕ υπό την διπλή ιδιότητά (double hat) τους ,δηλαδή και της εθνικής ,εκμεταλλεζόμενοι τις εθνικές συμβάσεις των κρατών μελών τους. Ειδικότερα σε ότι αφορά στη συνεργασία ΕΕ και ΗΠΑ στο ειδικό θέμα της ανταλλαγής ψηφιακών δεδομένων για ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα αναμένεται με ιδιαίτερο ενδιαφέρον η έκβαση των σχετικών διαπραγματεύσεων των δύο πλευρών. Μία συμφωνία στο πεδίο αυτό θα έχει άμεσα οφέλη στη συλλογή αποδεικτικού υλικού από την ΕΡΡΟ . Ήδη ο νόμος CLOUD των ΗΠΑ ,που αφορά στη διευκρίνιση νόμιμης χρήσης ψηφιακών δεδομένων στο εξωτερικό , εγκρίθηκε το Μάρτιο του 2018 και υποχρεώνει τους παρόχους υπηρεσιών των ΗΠΑ να συμμορφώνονται στις κρατικές εντολές παροχής δεδομένων, ανεξαρτήτως της έδρας των διαμετακομιστών αποθήκευσής τους . Το πεδίο εφαρμογής του νόμου αυτού καλύπτει τα αποθηκευμένα δεδομένα και την υποκλοπή ενσύρματης ή ηλεκτρονικής επικοινωνίας σε σχέση με σοβαρά εγκλήματα. Μέχρι στιγμής οι ΗΠΑ υπέγραψαν σχετικές συμφωνίες βάσει του ανωτέρω νόμου με το Ηνωμένο Βασίλειο

¹⁴⁰ ΕΕ L261/69,6.8.2004 & ΕΕ L287/1,29.8.2008 αντίστοιχα

¹⁴¹ ΕΕ L26/3, 29.2004

¹⁴² ΕΕ L181/34,19.7.2003

¹⁴³ ΕΕ L39/20,12.2.2010 & ΕΕ L444/14,31.12.2020 αντίστοιχα

¹⁴⁴ Μουζάκης Δ. οπ.αν , σελ. 19 , όπου αναφέρεται ότι ήδη 12 κράτη μέλη της ενισχυμένης συνεργασίας για την ΕΡΡΟ προέβησαν σε μονομερείς δηλώσεις με τις οποίες ανακοίνωσαν την ΕΡΡΟ ως αρμόδια δικαστική αρχή για τους σκοπούς εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Σύμβασης της 20.4.1959 περί αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής επί ποινικών υποθέσεων και των πρωτοκόλλων αυτής.

και την Αυστραλία ¹⁴⁵, οι οποίες θα αποτελέσουν πιθανή βάση μελλοντικής συμφωνίας και με την ΕΕ.

E. 2 EPPO και EUROJUST

Όπως ήδη αναφέρθηκε η συνεργασία Eurojust και EPPO είναι εξαιρετικά σημαντική και δεδομένης της μη συμμετοχής όλων των κρατών μελών στην ενισχυμένη συνεργασία καθίσταται κατανοητός ο λόγος της μη επιλογής του μετασχηματισμού της Eurojust σε EPPO και της διατήρησης της ως αυτοτελούς ευρωπαϊκού οργάνου με ξεχωριστές αρμοδιότητες. Για την εμπέδωση της συνεργασίας EPPO και Eurojust υπεγράφη η από 15.2.2021 Συμφωνία Συνεργασίας με βάση τα άρθρα 100 του Κανονισμού της EPPO και 3 παρ.2 και 50 του Κανονισμού της Eurojust, δυνάμει της οποίας δίνεται η δυνατότητα αμοιβαίας πρόσβασης των οργάνων αυτών στις πληροφορίες των συστημάτων διαχείρισής τους (άρθ. 5 και 6 της Συμφωνίας)¹⁴⁶ καθώς και αμοιβαίας συνδρομής σε επιχειρησιακά θέματα όπως η διοργάνωση συντονιστικών συνεδριάσεων, η διενέργεια συντονισμένων ταυτόχρονων ερευνών, η σύσταση ΚΟΕ και η πρόληψη και επίλυση συγκρούσεων δικαιοδοσίας (άρθ. 9 της Συμφωνίας). Παρά τις ανωτέρω αρκετά υποσχόμενες μορφές συνεργασίας, το πρόβλημα συμβατότητας τους με τη νομική φύση της EPPO δεν έχει οριστικά διευθετηθεί. Τα αποτελέσματα της συμφωνίας που υπεγράφη μεταξύ των ανωτέρω οργάνων αλλά και της εν γένει συνεργασίας τους, αποτυπώνονται ήδη στις τελευταίες ετήσιες εκθέσεις της Eurojust. Ειδικότερα σύμφωνα με την έκθεση του έτους 2023¹⁴⁷ δεκαπέντε (15) νέες υποθέσεις άνοιξαν στην Eurojust για να υποστηρίξουν την EPPO σε έρευνες της τελευταίας, που αφορούν σε μη συμμετέχοντα κράτη μέλη σχετικά με εκτεταμένες και οργανωμένες απάτες στον τομέα του ΦΠΑ σε περισσότερες εμπλεκόμενες χώρες. Επίσης κατά τη διάρκεια του ίδιου έτους η EPPO συμμετείχε σε είκοσι έξι (26) υποθέσεις με τις οποίες ασχολούνταν η Eurojust, σε μία δε εξ' αυτών

¹⁴⁵ Juszczak Adam – Sason Eliza, “ The Use of Electronic Evidence in the European Area of Freedom, Security and Justice” ,Eucrime 2023/10/19, Issue 2/2023, pp 182-200, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://eucrime.eu>>

¹⁴⁶ Πρόκειται για το επονομαζόμενο σύστημα hit/no hit system.

¹⁴⁷ Eurojust Annual Report 2023 p. 70, διαθέσιμη στον ιστότοπο : <https://www.eurojust.europa.eu>>

η ΕΡΡΟ υποστηρίχθηκε στη σύσταση ΚΟΕ ,μετά από αιτήματα που υπεβλήθησαν τόσο από τις Σουηδικές Εισαγγελικές Αρχές όσο και από την ΕΡΡΟ¹⁴⁸, όπως ήδη αναφέρθηκε ανωτέρω . Εξάλλου η ΕΡΡΟ συμμετέχει στην επιχειρησιακή δράση της EMPACT και ειδικότερα στη δράση που αφορά στην απάτη που σχετίζεται με ΦΠΑ (MTIC)¹⁴⁹. Ομάδες εκπροσώπων τόσο της ΕΡΡΟ όσο και της Eurojust είναι σε διαρκή επαφή και σχεδιάζουν τα επόμενα βήματα συνεργασίας . Χαρακτηριστικό παράδειγμα η συνεισφορά της ΕΡΡΟ το Μάρτιο του 2023 σε ομάδες εμπειρογνομόνων που σχηματίστηκαν υπό την αιγίδα της Eurojust τόσο μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ όσο και Ηνωμένου Βασιλείου και ΕΕ για την αμοιβαία ανταλλαγή και απόκτηση αποδεικτικών στοιχείων , μέσω της αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής. Όπως η ίδια η Eurojust δηλώνει στόχος της είναι να αποτελέσει ένα στενό συνεργάτη της ΕΡΡΟ στις προσπάθειες της τελευταίας να καταπολεμήσει την απάτη σε βάρος των ευρωπαϊκών οικονομικών συμφερόντων ,θέτοντας στη διάθεση της τελευταίας όλη την επιχειρησιακή εμπειρία της¹⁵⁰.

Συμπέρασμα

Η απόφαση C-281/22 πέραν της πρακτικής λύσης που έδωσε στο ζήτημα της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των δικαστικών αρχών των κρατών μελών που συμμετέχουν στη ενισχυμένη συνεργασία της ΕΡΡΟ , δεν αποσαφήνισε παρά μόνο μία πτυχή των ζητημάτων που οι δομικές αδυναμίες του κανονισμού της ΕΡΡΟ διαρκώς θα γεννούν. Ακόμα όμως και η συγκεκριμένη λύση πέραν του μεγάλου περιθωρίου κριτικής που επιδέχεται δημιουργεί πρόσφορο έδαφος πιθανών μελλοντικών προδικαστικών ερωτημάτων , όπως : α) Όταν δεν έχει προηγηθεί δικαστικός έλεγχος αναγκαιότητας και αναλογικότητας του ερευνητικού μέτρου ,ενώ τούτο προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο τόσο του κράτους του επιληφθέντος ΕΕΕ όσο και του βοηθού ΕΕΕ , (όπως τελικά συνέβη στην περίπτωση που εξέτασε το ΔΕΕ στην υπόθεση C-

¹⁴⁸ «Eurojust assists in setting up first joint investigation team with ΕΡΡΟ at request of Swedish authorities», 28 February 2022/Press Release, διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://www.eurojust.europa.eu>>

¹⁴⁹ MTIC : Missing Trader Intra Community , EU Policy Cycle – EMPACT σχετικές πληροφορίες στον ιστότοπο : <https://www.europol.europa.eu>>.

¹⁵⁰ “Further protecting the EU’s financial interests Eurojust welcomes start of operations of the ΕΡΡΟ”, 01 June 2021 /News , διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://www.eurojust.europa.eu>>

281/22), η παράλειψη αυτή συνιστά έλλειψη τυπικού στοιχείου, που δίνει τη δυνατότητα στα δικαστήρια του κράτους μέλους του βοηθού ΕΕΕ να αρνηθούν την εκτέλεσή του ελλείψει τυπικής προϋπόθεσης ; β) Τι συμβαίνει στις περιπτώσεις κρατών που ένα μέτρο που αναθέτει ο επιληφθείς ΕΕΕ δεν απαιτεί μεν κατά την εθνική του νομοθεσία δικαστική έγκριση , συνιστά δε επέμβαση στα δικαιώματα του υπόπτου, όπως αυτά κατοχυρώνονται στο Χάρτη και όπως ευθέως αφήνει να εννοηθεί η C-281/22 (σκ. 75) πρέπει υποχρεωτικά να υποβληθεί σε προηγούμενο δικαστικό έλεγχο ;

Πέραν όμως των ερωτημάτων που παραμένουν προς επίλυση και αφορούν στον καταμερισμό του ελέγχου αναλογικότητας ενός ερευνητικού μέτρου ,το υπάρχον σύστημα διασυνοριακών ερευνών θα αποτελεί διαρκή πηγή προβλημάτων σε διάφορα επίπεδα , όπως στις επιπτώσεις που οι ρυθμίσεις ή η έλλειψη ρυθμίσεων θα έχουν στα δικαιώματα του υπόπτου , μέσα σε ένα κατακερματισμένο και γεμάτο εντάσεις νομικό patchwork , όπου στο πλαίσιο μίας υπόθεσης θα εξελίσσονται πολλαπλές έρευνες σε περισσότερα κράτη σε βάρος περισσότερων προσώπων , το εγγυητικό status των δικαιωμάτων των οποίων θα εξαρτάται από μια μη προβλέψιμη σειρά παραγόντων. Αρκεί η απλή διακήρυξη του άρθρου 41 του Κανονισμού ή μήπως η έλλειψη προβλεψιμότητας και η «εκ γενετής» κανονιστική «δυστοπία»¹⁵¹ του ,καταλήγει σε μη αποτελεσματική δικαστική προστασία όπως την ορίζει το ΕΔΔΑ¹⁵² που έχει επισημάνει ότι : «...η αρχή ότι οι κανόνες της ποινικής δικονομίας πρέπει να θεσπίζονται από το νόμο , γενική αρχή του δικαίου που στέκεται δίπλα – δίπλα με την απαίτηση ότι οι κανόνες του ουσιαστικού ποινικού δικαίου πρέπει επίσης να θεσπίζονται με νόμο σύμφωνα με το αξίωμα *nullum iudicium sine lege*...(Η νομολογία του ΕΔΔΑ) επιβάλλει ορισμένες ειδικές απαιτήσεις σχετικά με τη διεξαγωγή της διαδικασίας με σκοπό τη διασφάλιση μίας δίκαιης δίκης , μεταξύ των οποίων ο σεβασμός της ισότητας των όπλων....οι διαδικαστικοί κανόνες είναι η προστασία του εναγομένου από οποιαδήποτε κατάχρηση εξουσίας και ως εκ τούτου , η υπεράσπιση είναι πιο πιθανό να υποφέρει από παραλείψεις

¹⁵¹ Παυλόπουλος Π., «Νομικές Μελέτες» ,εκδ. Σάκουλα 2023, σ. 962.

¹⁵² ΕΔΔΑ *Airey v. Ireland* , 9/10/1979, παρ.24, «Η σύμβαση έχει ως σκοπό να προστατεύει δικαιώματα όχι θεωρητικά ή απατηλά αλλά συγκεκριμένα και αποτελεσματικά.», επίσης *Mamatkoulou and Askarov vs Turkey* , 4/2/2005 , παρ. 121 αλλά και *Camileri vs Malta* , Αρ. 42931/10 ,παρ.35 με την επισημάνση ότι οι έννοιες της «προσβασιμότητας» και της «προβλεψιμότητας» εξετάζονται στην υπόθεση αυτή από την σκοπιά του ουσιαστικού ποινικού δικαίου.

και έλλειψη σαφήνειας σε αυτούς τους κανόνες.» . Κατά συνέπεια το ΕΔΔΑ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η αβεβαιότητα που προκαλείται από την έλλειψη σαφών διαδικαστικών κανόνων εκ των προτέρων γνωστών θέτει τον ύποπτο/κατηγορούμενο σε σημαντικά μειονεκτική θέση έναντι της δίωξης στερώντας τον από μία δίκαιη δίκη¹⁵³. Ο αντίλογος στην ανωτέρω διαπίστωση θα μπορούσε να είναι ότι εν προκειμένω δεν υπάρχει απουσία δικονομικών κανόνων αλλά ταυτόχρονη συνύπαρξη πολλών δικονομικών συστημάτων. Η μη εκ των προτέρων όμως γνώση του δικονομικού κανόνα που θα εφαρμοστεί συνιστά τελικά έλλειψη προβλεψιμότητας και σαφήνειας ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο. Υπό την έννοια αυτή το ως άνω αξίωμα θα μπορούσε με βάση τη νομολογία του ΕΔΔΑ να αναδιατυπωθεί ως *nullum iudicium sine lege praevia et cognita* .

Η πορεία προς την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών ενόψει των ζητημάτων που θα ανακύπτουν διαρκώς αν και από μία άποψη φαντάζει μονόδρομος και θα μπορούσε να προκύψει είτε από μεμονωμένες πρωτοβουλίες των κρατών που συμμετέχουν στην ενισχυμένη συνεργασία είτε με τροποποίηση του Κανονισμού¹⁵⁴ μοιάζει επί του παρόντος ανέφικτη . Μήπως όμως ακόμα και στην εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών που επιτυγχάνεται μέσω Οδηγιών ,που έχουν θεσπιστεί για την προστασία των δικαιωμάτων των υπόπτων, η ποιοτική εξασφάλιση των προβλεπομένων εγγυήσεων δε διαφέρει από κράτος σε κράτος αναλόγως της ενσωμάτωσης τους στα επιμέρους εθνικά δίκαια ; Όσο λοιπόν η ενιαία δράση της ΕΡΡΟ δε συνδυάζεται με ένα ενιαίο ποινικοδικονομικό σύστημα ή κατ' ελάχιστον με τη θέσπιση ενός κοινού ενδίκου μέσου ενώπιον όλων των εθνικών δικαστηρίων¹⁵⁵, το περιβάλλον για την άμυνα των προσώπων που πλήττονται από ερευνητικά μέτρα¹⁵⁶, θα

¹⁵³ ΕΔΔΑ *Coeme and Others vs Belgium* , 2/6/2000 παρ. 102, 103

¹⁵⁴ Οπότε όπως υποστηρίχθηκε από τη Γερμανική και την Αυστριακή Κυβέρνηση στη δίκη για την απόφαση C-281/22 «το ελαττωματικό προϊόν» θα έχει επιστρέψει πίσω στον κατασκευαστή προς βελτίωση». σκ.37

¹⁵⁵ Η πρόβλεψη αποτελεσματικού ενδίκου μέσου για δικαιώματα που εγγύαται το άρθρο 47 του Χάρτη σε συνδυασμό με το άρθρο 13 της ΕΣΔΑ έχει ήδη κριθεί ως επιβεβλημένη στην υπόθεση C-852/19 (*Gavanozov*) , σκ. 31-35.

¹⁵⁶Ο *Mitsilegas V.* στο βιβλίο του «*EU Criminal Law*» , Hart Publishing (2022) p.263 παρατηρεί : «Σε αυτόν τον διακρατικό χώρο , ο εναγόμενος μένει στο σκοτάδι όσον αφορά την ασφάλεια δικαίου , την προβλεψιμότητα και την άσκηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης . Όπως έχει σημειωθεί εύγλωττα , εξαρτάται από επιλογές διακριτικής ευχέρειας σε ένα ρυθμιστικό συνοθύλευμα , το οποίο μπορεί να

παρουσιάζει την εικόνα κινούμενης άμμου. Η ανησυχία για τις επιπτώσεις στα δικαιώματα του υπόπτου επιτείνεται σε ένα βαθμό και από τη νομολογία του ΔΕΕ που σε αρκετές περιπτώσεις προτάσσει τις αρχές της αποτελεσματικότητας και του αμέσου αποτελέσματος έναντι βασικών διατάξεων προστασίας των δικονομικών δικαιωμάτων¹⁵⁷. Η τελευταία διαπίστωση είναι κάτι παραπάνω από εμφανής στην υπόθεση Enchrochat. Τα σπουδαιότερα ζητήματα σίγουρα θα τεθούν σε σχέση με το παραδεκτό των αποδείξεων που συλλέγονται στο πλαίσιο διασυνοριακών ερευνών, δεδομένου ότι η αξιοποίηση των στοιχείων αυτών είναι το τελικό ζητούμενο από άποψη αποτελεσματικότητας. Προς το παρόν τόσο το ΔΕΕ όσο και το ΕΔΔΑ, μετακυλίνουν το βάρος αυτό στα εθνικά δικαστήρια, τα οποία οφείλουν να θέσουν προτεραιότητες ακολουθώντας ενδεχομένως μεθόδους εμπνευσμένες από το ΔΕΕ. Η αρχή της προτεραιότητας του Ευρωπαϊκού Δικαίου έναντι του Εθνικού θα μπορούσε ενδεχομένως να αποτελέσει ένα πρότυπο συμβιωτικής συνύπαρξης αποτελεσματικότητας και δικαιωμάτων. Κατά το σχήμα αυτό όποτε η αποτελεσματικότητα των ερευνών της EPPO και της προστασίας του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού δεν μπορούν ,αξιοποιώντας μια εκ των ερμηνευτικών μεθόδων, να συνυπάρξουν με το επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων που απαιτεί ο ΧΘΔΕΕ ή η ΕΣΔΑ ,η προτεραιότητα πρέπει να δίδεται στην προστασία του ατόμου έστω κι αν η επιλογή αυτή αφήνει αρνητικό ευρωπαϊκό δημοσιονομικό αποτύπωμα. Η αποτελεσματική προστασία του ευρωπαϊκού χρήματος¹⁵⁸ δεν μπορεί να προηγείται της αποτελεσματικής προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων , γιατί η δικαιολόγηση μίας τέτοιας προτεραιοποίησης , ως το «αναγκαίο τίμημα» της ενοποίησης , που όχι σπάνια υποκρύπτεται στην επίκληση του κίνδυνου της «ατιμωρησίας» ,θα ήταν μεν αποδεκτή με όρους οικονομικούς αλλά με ανυπολόγιστο κόστος και σοβαρή οπισθοδρόμηση στον ευρωπαϊκό νομικό πολιτισμό. Συμπερασματικά το υπάρχον

καταλήξει σε αναζήτηση δικαστηρίου και σε φυγή προς το δικαστήριο με τον κατώτατο προστατευτικό παρονομαστή εγγυήσεων»

¹⁵⁷ C-216/14 Covaci , C-416/20 PPU

¹⁵⁸ Η Viviane Reding ως αντιπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παρουσιάζοντας την πρόταση της Επιτροπής το 2013 για την ίδρυση και λειτουργία της EPPO ανέφερε χαρακτηριστικά : «Χρόνο με το χρόνο δισεκατομμύρια ευρώ από τα χρήματα των ευρωπαίων φορολογουμένων χάνονται λόγω διασυνοριακής απάτης ... Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία θα θέσει τέλος σε αυτή την εξωφρενική κατάσταση : ο ευρωπαϊκός προϋπολογισμός μας αποκτά επιτέλους την ευρωπαϊκή προστασία που του αξίζει.» . Διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://eppgroup.eu>>

σκοπίμως ασαφές νομοθετικό πλαίσιο που αφήνει την επίλυση των ουσιωδέστερων των ζητημάτων στην κρίση του ΔΕΕ ,σε συνδυασμό με την αινιγματική και ενίοτε υπό τη μορφή χρησμού νομολογία του Δικαστηρίου, δημιουργούν όχι απλά ένα νομικό λαβύρινθο (τα νομικά συστήματα ήταν άλλωστε ανέκαθεν λαβυρινθώδη) αλλά ένα λαβύρινθο με διαρκώς μεταβαλλόμενους διαδρόμους .Το γεγονός αυτό αυξάνει όχι μόνο την αβεβαιότητα ή την έλλειψη προβλεψιμότητας αλλά εισάγει σε ένα βαθμό και το στοιχείο της τυχαιότητας¹⁵⁹. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να ήταν ανεκτός στην νομολογία του ΔΕΕ καθ' ο χρόνο επεξεργαζόταν υποθέσεις με όχι αμιγώς ποινικό χαρακτήρα. Σε υποθέσεις όμως ποινικού δικαίου δημιουργούνται οι προϋποθέσεις μίας εξαιρετικά ευάλωτης θέσης του υπό διερεύνηση προσώπου με έμφαση στα πρόσωπα εκείνα που δεν μπορούν να ανταποκριθούν στο κόστος μίας τόσο απαιτητικής και συχνά πολυεπίπεδης νομικής άμυνας , γεγονός που κατ' αποτέλεσμα μπορεί να καθιστά πρακτικά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται από την έννομη τάξη της Ένωσης¹⁶⁰. Όταν όμως αγαθά ,όπως η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων , γίνονται τόσο δυσπρόσιτα για τους πολλούς ,ένα νομικό σύστημα αποστραγγίζεται ζωογόνου ουμανιστικού περιεχομένου αναδεικνύοντας το ζήτημα του ελλείματος της προστασίας των δικαιωμάτων ως πρωτίστως πολιτικό¹⁶¹ και δευτερευόντως νομικό . Ιδιαίτερος στην περίπτωση της ΕΡΡΟ ,η θεσμική λειτουργία της οποίας, έχει λάβει εμβληματικό χαρακτήρα ως προς την μετατροπή του ποινικού δικαίου της ΕΕ από μία διακυβερνητική υπόθεση σε μια ισχυρή υπερεθνική πολιτική¹⁶² μία τέτοια διαπίστωση σηματοδοτεί οπισθοδρόμηση από κάθε άποψη. Ενδεχομένως στην παρούσα φάση να ήταν ενδεδειγμένο για τον

¹⁵⁹ Τυχαιότητα με μαθηματικούς όρους σημαίνει : Κατάσταση που δεν εμφανίζει προβλεψιμότητα , μοτίβο και τάξη μεταξύ των συστατικών που την περιγράφουν. WiKtionary. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι αρχαίοι πολιτισμοί για να παρακάμψουν την τυχαιότητα στράφηκαν στην μαντεία...

¹⁶⁰ Απόφαση C-249/13 , Κ. Boudjida , σκ.41, 42,43 που επισημαίνει ότι δεν πρέπει να είναι πρακτικά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερής η άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται από την έννομη τάξη της Ένωσης όπως ο σεβασμός της δυνατότητας άμυνας χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τα δικαιώματα συνιστούν απόλυτες προνομίες , χωρίς περιορισμούς και χωρίς να λαμβάνονται υπόψη ο επιδιωκόμενος σκοπός του μέτρου και το γενι κότερο συμφέρον.

¹⁶¹ Η δήλωση της Εισαγγελέως «το αναγκαίο τίμημα» που οφείλουμε να καταβάλουμε στην απόφαση C-281/22 μπορεί να ερμηνευθεί μόνο με όρους πολιτικής.

¹⁶² Oberg J , “The European Public Prosecutor : Quintwssential supranational criminal Law?”, Maastricht Journal of European and Comparative Law ,Vol. 28(2) 2021, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://journals.sagepub.com>

κατευνασμό των δικαιολογημένων ανησυχιών του νομικού κόσμου, τμήμα των εσόδων που θα ανακτήσει η ΕΕ από την αποτελεσματική δράση της ΕΡΡΟ να κατευθυνθεί στη χρηματοδότηση ενός πανευρωπαϊκού δικτύου πιστοποιημένων δικηγόρων , ικανών να παράσχουν αποτελεσματική νομική εκπροσώπηση σε όσους πλήττονται από τις ενέργειες της ΕΡΡΟ.

Ο Αμερικανός δικαστής Anthony Kennedy¹⁶³ σχολιάζοντας το έργο «Δίκη» του Κάφκα παρατηρεί : *« Η Δίκη είναι πολύ πιο κοντά στην πραγματικότητα από ότι στη φαντασία ή την αλληγορία, σε σχέση ,ακριβώς με το πώς βιώνει το νομικό σύστημα ένας ανειδίκευτος νομικά πολίτης , ο καθημερινός πελάτης ενός δικηγόρου...Οι ήρωες του Κάφκα αναζητούν αγωνιωδώς , προσμένουν λυτρωτικά το δίκαιο , όμως δεν το προσεγγίζουν ποτέ . Αυτό που αποκαλούμε «δικαιοσύνη» παραμένει ένα ακατανόητο και απειλητικό σκηνικό . Πόρτες σφραλισμένες και υδραργυρικοί κανόνες . Οι ήρωες φθάνουν να εσωτερικεύουν τη ματαίωση . Από ένα σημείο και μετά απολαμβάνουν να βλέπουν τα «δίκαια αιτήματά τους» να απορρίπτονται. Η καφκική δικαιοσύνη είναι η πραγματικότητα των πολλών.»*¹⁶⁴.

Αθήνα 19-12-2024

¹⁶³Anthony Kennedy ,πρώην μέλος του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ.

¹⁶⁴ Burns R. P. , “Kafka’s Law The Trial and American Criminal Justice” , The University of Chicago Press (2014), pp 1-5

1.Βιβλιογραφία (ξενόγλωσση)

Άρθρα , Βιβλία , Μελέτες

- Allegrezza Silvia & Mosna Anna , “Cross-border criminal evidence and the Future European Public Prosecutor. One step back on the Mutual Recognition?”, in Bachmaier Winter L (ed) The European Public Prosecutor’s Office. The Challenges Ahead (Springer 2018) ,141-164
- Bachmaier Winter L, Cross-Border Investigations Under the EPPO Proceedings and the Quest for Balance”, in Bachmaier Winter L (ed), The European Public Prosecutor’s Office. The Challenges Ahead (Springer 2018) ,117-139
- Brodowski D, “Admissibility of Evidence in EPPO Proceedings” , New Journal of European Criminal Law (2023), Vol. 14(1) , 34-42
- Brodowski D, “Article 41, Scope of the rights of the suspects and accused persons” in Hernfeld HH, Brodowski D and Burchard C (ed) , European Public Prosecutor’s Office. Article -by-Article Commentary (Hart Publishing 2020), 382-400
- Burchard C , “Article 32, Enforcement of assigned measures” in Hernfeld HH, Brodowski D & Burchard C (ed), European Public Prosecutor’s Office. Article -by-Article Commentary (Hart Publishing 2020), 301-303
- Burns R. P. , “Kafka’s Law The Trial and American Criminal Justice” , The University of Chicago Press (ed) ,2014, 1-5
- Clements LJ , “European Human Rights : Taking a case under the convention”, Sweet&Maxwell (ed), 1994, 338
- Collins AM , “Judicial Control of the EPPO -The Role of the Court of Justice”, eucrime, issue 1/2024 ,64-68, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://eucrime.eu>>
- Csonka P, Juszczak A ,Sason E , “The Establishment of the European Public Prosecutor’s Office , eucrime Issue 3/2017, pp 125-135, διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://eucrime.eu>>
- Csuri A , “Towards an Inconsistent European Regime of Cross-Border Evidence : The EPPO and the European Investigation Order” in Geelhoed W, Erkelens LH and Meji AWH (ed) , Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor’s Office (T.M.C. Asser Press &Springer 2018) ,141- 153

- Delmas-Marty M, “Corpus Juris : portant dispositions penales pour la protection des interres financieres de l’ Union”, Economica (ed) 1997
- Franssen N , “The future judicial cooperation between the EPPO and third countries”, New Journal of European Criminal Law (2018) , Vol. 9 (3) , 291-299, διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://www.researchgate.net>>
- Franssen N, “ Judicial Cooperation Between the EPPO and the Third Countries , Chances and Challenges”, eucrime (2019) ,Issue 3 , 198-205, διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://eucrime.eu>>
- Gibelli N , “Sui controlli giurisdizionali nelle indagini transfrontaliere dell’ EPPO : Una prima lettura della sentenza C-281/22 dell’ Unione Europea. “Sistema Penale” fascicolo 3/2024 , 31-46, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://www.unibo.it>>
- Giannouloupoulos D, “Improperly Obtained Evidence in Anglo-American and Continental Law” ,Oxford : Hart Publishing (2019)
- Giannouloupoulos D, “The exclusion of improperly obtained evidence in Greece : Putting Constitutional rights first”, (2007) Διαθέσιμο στο <https://core.ac.uk>>
- Giuffrida F , “The relations between the European Public Prosecutor’s Office and the Member States that not participate in the enhanced cooperation” , New Journal of the European Criminal Law (2023), Issue 1 , Vol. 14 , 80-99, διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://journals.sagepub.com>>
- Giuffrida F, “EPPO and the Rights of the Defence : New challenges and the crossroads of the national and EU law” in Chevallier -Govers C and Weyembergh A (ed), “La creation du Parquet Europeen. Simple evolution ou revolution au sein de l’ espace judiciaire europeen ?” (Bruxelles-Bruylant, coll. Monographies- Droit de l’ Union europeen, 2021) ,341-372
- Helenius D , “Admissibility of Evidence and the European Public Prosecutor’s Office” in Asp P (ed) The European Public Prosecutor’s Office – Legal and Criminal Policy Perspectives , 178-210
- Herrnfeld HH , “Article 31, Cross-border investigation” in Herrnfeld HH , Brodowski D & Burchard C (ed) , European Public Prosecutor’s Office . Article -by-;Article Commentary (Hart Publishing 2020) , 282-303

- Herrnfeld HH , «Yes Indeed, Efficiency Prevails . A Commentary on the Remarkable Judgment of the European Court of Justice in Case C-281/22 G.K. and others” .Issue 4/2023 , 370-380 , διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://eucrime.eu>
- Juszcak Adam – Sason Eliza , “ The Use of Electronic Evidence in the European Area of Freedom , Security and Justice” ,Eucrime , Issue 2/2023 ,pp 182-200 , διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://eucrime.eu>>
- Illuminati G, “Protection of the Fundamental Rights of the Suspect or Accused in Transnational Proceedings under the EPPO” in Bachmaier Winter L (ed), The European Public Prosecutor’s Office . The Challenges Ahead (Springer 2018) , 121-138
- Karas Z , “The Role of National Systems in the Admissibility of EPPO Evidence with an Emphasis on Croatia” (2020), Croatian Annual of Criminal Sciences and Practice , Vol. 27 No1, 359-386, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://hrack.srce.hr/244948>
- Kusak M , “Mutual admissibility of evidence and the European investigation order aspirations lost in reality” ,art. Published online 7 January 2019 , διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://doi.org/10.1007/s12027-018-0537-0>
- Legal H, “Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor’s Office “, TMC Asser Press 2018, chapter 12 : Eppo’s Raison d’ etre :The Challenge of the Insertion of an EU Body in Procedures Mainly Governed by National Law, 189-193
- Ligeti K , “Remarks on the CJEU’S Preliminary Ruling in C-281/22 G.K. and Others” (Parquet european), art. 31.7.2024 , Issue 1/2024 eucrime , 69-76, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://eucrime.eu>
- Ligeti K , “Model rules for the Procedure of the EPPO”, 2013, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://orbilu.uni.lu>
- Ligeti K. ,“The European Public Prosecutor’s Office : How should the Rules Applicable to its Procedure be determined ?” ,2/2011 Art. EuCLR p 123-148
- Luchtman M, “Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor’s office TMC Asser Press 2018 ,chapter : “Forum Choice and the Judicial Review Under the EPPO’s Legislative Framework”, 155-170
- Mitsilegas V. EU Criminal Law , Hart Publishing (2022)
- Mitsilegas V , Article : “European prosecution between cooperation and integration : The European Public Prosecutors Office and the rule of law” , Maastricht Journal of

European Comparative Law 28(2), 2021, διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://researchgate.net>

-Mitsilegas V & Giuffrida F, “Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor’s Office” (T.M.C. Asser Press &Springer 2018) chapter : The European Public Prosecutor’s Office and the Human Rights , 59-98

-Monar J,“Eurojust and the European Public Prosecutor Perspective :From Cooperation to Integration in EU Criminal Justice?” Perspectives on European Politics and Society (2013),Vol 14, Issue 3, 339-356 , διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://doi.org/10/1080/15705854.2013.817807>

- Oberg J , “The European Public Prosecutor : Quintessential supranational criminal Law?”, Maastricht Journal of European and Comparative Law ,Vol. 28(2) 2021, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://journals.sagepub.com>

- Panzavolta M, “Choosing the National Forum in proceedings conducted by EPPO : Who is to decide?”, The European Public Prosecutor’s Office. The Challenges Ahead (Springer 2018) , 59-86

-Ramos VK, “The EPPO and the equality of arms between the prosecutor and the defence” , New Journal of European Criminal Law , Vol 14 ,Issue 1 , 43-70 διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://doi.org/10.1177/20322844231157078>

- Ruggeri S, “Transnational Inquiries and the Protection of Fundamental Rights in Criminal Proceedings” , chapter: Horizontal cooperation , obtaining evidence overseas and the respect for fundamental rights in the EU. From the European Commission’s proposal to the proposal for a directive on the European Investigation Order :Towards a single tool of evidence gathering in the EU? (Springer 2013), 279-311

- Ruggeri S, “Transnational Evidence and the Multicultural Inquiries in Europe” (Springer 2014) , chapter : Transnational Investigations and Prosecution of the Cross-Border Cases in Europe: Guidelines for a Model of Fair Multicultural Criminal Justice, 193-228

- Sicurella R , «A Blunt Weapon for the EPPO? Taking the Edge off the proposed PIF Directive” ,2018 ,διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://www.semanticscholar.org.>>

- Susnjara Stephanie , Smalley Ian, “What is cloud computing?” IBM – United States ,διαθέσιμο στον ιστότοπο : www.ibm.com

- Tosza Stanislaw , “All evidence is equal , but electronic evidence is more equal than any other : The relationship between the European Investigation Order and the

- European Production Order”, New Journal of European Criminal Law (2020) , Vol.11, Issue 2 , διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://journals.sagepub.com>>
- Vogler R , “Transnational Inquiries and the Protection of Fundamental Rights in Criminal Proceedings” , chapter: Transnational Inquiries and the Protection of Human Rights in the Case-Law of the European Court of Human Rights (Springer 2013), 27-41
 - Weiss AH, “Judicial review of investigative measures under the EPPO Regulation . More to than it seems ? A recap of the Oral Hearing in G. & Others”, Apr 26, 2023 διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://www.europeanlawblog.eu>
 - Weyembergh A & Briere C, “Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor’s Office “, TMC Asser Press 2018, chapter 11 ,Relations between the EPPO and Eurojust – still a privileged partnership? , 171-186
 - Wijk Marloes Chantal van , “Cross – border evidence gathering: equality of arms within the EU? (ed) Den Haag : Eleven International publishing , 2017
 - Wittgenstein L. “ Philosophical Occasions 1912-1951” , James C. Klagge & Alfred Nordmann (ed) 1993 (ed), Hackett Publishing Company – Indianapolis & Cambridge,
 - Zerbes I , “Collecting and Using Evidence: a Patchwork of Legal Orders”(2015) in Petter Asp (ed) (2015),The European Public Prosecutor’s Office – Legal and Criminal Policy Perspectives , Jure Bohandel ,210-232

2. Βιβλιογραφία (ελληνική)

Άρθρα , Βιβλία , Μελέτες

- Ανδρουλάκης Ι. , «Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου & Ποινικό Δίκαιο - Ερμηνεία και εφαρμογή των άρθρων 1-10 ΕΣΔΑ», επιμ. Κοτσαλής Λ. ,Νομική Βιβλιοθήκη 2014
- Αρβανίτης Δ., «Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) C-670/22/30.4.2024 , παρατηρήσεις- Διαβίβαση δεδομένων μαζικής παρακολούθησης στον ενωσιακό χώρο και δικαιώματα του καθ’ού» Νομικό Βήμα 2024 τεύχος 4 , σ. 1023-1040
- Βαρβαρούση Ελ. , «Η σχέση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας με άλλα θεσμικά όργανα της Ένωσης , με τρίτα κράτη και με Διεθνείς Οργανισμούς» , Οι Νέοι Νομικοί και τα Σύγχρονα Ζητήματα του Ποινικού Δικαίου – Πρακτικά Συνεδρίου , Ινστιτούτο

Ευρωπαϊκού και Διεθνούς Ποινικού Δικαίου , εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα 2023 ,επιμ. Χ. Μυλωνόπουλος , Γ Τριανταφύλλου , Θ.Σοφός , Σ. Στανέλλος , σ. 116-121

-Δαγκλής Ηλ. , «Ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας . Ουσιαστικό-Δικονομικό Δίκαιο» , 2021, Νομική Βιβλιοθήκη

- Διονυσοπούλου Αθ., «Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία – Δομή και Αρμοδιότητα – Ενωσιακή και Εθνική έννομη τάξη υπό τον νομικό πλουραλισμό» , 2023 , Νομική Βιβλιοθήκη

- Κύρκος Σ., «Δοκιμάζοντας τους καρπούς του δηλητηριώδους δένδρου : Η απειλή χρήσης βασανιστηρίων ως μορφή απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης κατ' άρθρο 3 της ΕΣΔΑ και οι επιπτώσεις της στην προστασία του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη.» , Ποινική Δικαιοσύνη 2011, τεύχος 10, σ. 1132-1139

- Μουζάκης Δ. , «Διασυνοριακές Έρευνες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας : πρόοδος ή οπισθοδρόμηση στη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις; Ποιν.Χρ.2022 , τεύχος 1, σ.11-21

- Παυλόπουλος Π., «Νομικές Μελέτες» ,εκδ. Σάκκουλα 2023, σ. 961-975

- Σισιλιάνος Αλ. , «Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Ερμηνεία κατ' άρθρο» εκδ. 2^η 2017, Νομ. Βιβλιοθήκη

- Τζαννετής Αρ. , «Η Ευρωπαϊκή Έντολή Έρευνας – Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/41/ΕΕ με το Ν. 4489/2017» , Ποιν.Χρ. 2018, τεύχος 2, σ.81 επ.

- Τσόλκα Ολ. , «Λειτουργικές Αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και δικαστικός έλεγχος κατ' άρθρο 42 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939», Ποιν.Χρ. 2022 , τεύχος 1, σ. 21 επ.

-Τσουμάνης Τ., «Η απόφαση των Μονίμων Τμημάτων για παραπομπή της υπόθεσης και ο δικαστικός έλεγχος αυτής» , Οι Νέοι Νομικοί και τα Σύγχρονα Ζητήματα του Ποινικού Δικαίου – Πρακτικά Συνεδρίου , Ινστιτούτο Ευρωπαϊκού και Διεθνούς Ποινικού Δικαίου , εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα ,2023 ,επιμ. Χ. Μυλωνόπουλος , Γ Τριανταφύλλου , Θ.Σοφός , Σ. Στανέλλος σ.122-126

3.Άλλες πηγές

- Code de procedure penale , art. 113-3-4-5 ,διαθέσιμος στον ιστότοπο : <https://www.legifrance.gouv.fr>

- Council Presidency , “Proposal for Regulation on the establishment of the European Public Prosecutor’s Office-State Play” Council doc. 13509/1/14,REV 1, 3 October 2014, p.3, διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://register.consilium.europa.eu>
- ECBA / Open Letter of the European Criminal Bar Association in respect of the preliminary ruling in Case C281-22, GK and Others , Lodged at 25 April 2022, by the Oberlandesgericht Wien ,Austria
- Eurojust Annual Report 2023 p.70, διαθέσιμη στον ιστότοπο : <https://www.eurojust.europa.eu>>
- Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας , άρθ. 25 παρ.1 COM (2013) 534 final.
- Gesetz zur Ausführung der EU-Verordnung zur Errichtung der Europäischen - Staatsanwaltsschaft
- Επίσημη δήλωση της 21/12/2023 του European Public Prosecutors Office στην επίσημη ιστοσελίδα της <https://www.eppo.europa.eu/news>
- Πρόταση του Συμβουλίου της 17/7/2013 COM(2013) 534 final
- Η υπ’ αριθμ. 006/2022 απόφαση του Κολλεγίου της EPPO
- Έγγραφο 11350/16 REV 1 του Συμβουλίου της 28^{ης} Ιουλίου 2016
- Έγγραφο του Συμβουλίου 13147/20 (Εκθεση Προεδρίας) (n 32)

4.Νομολογία

α)Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΕΕ , Υπόθεση C-292/23 , εκκρεμεί η απόφαση.

ΔΕΕ, Υπόθεση C-670/22 ,EncroChat, της 30 Απριλίου 2024

ΔΕΕ, Υπόθεση C-281/22, GK & Others, της 21 Δεκεμβρίου 2023

ΔΕΕ, Υπόθεση C- 209/22,AB, της 7 Σεπτεμβρίου 2023

ΔΕΕ ,Υπόθεση C-660/21, KB & F.S.,της 22 Ιουνίου 2023

ΔΕΕ, Υπόθεση C-140/20 , G.D. v Commissioner of An Garda Siochana , της 5 Απριλίου 2022

ΔΕΕ , Υπόθεση C-852/19 ,GavanozovII , της 11 Νοεμβρίου 2021

ΔΕΕ , Υπόθεση C-561/19 της 6^{ης} Οκτωβρίου 2021

ΔΕΕ , Υπόθεση C-648/20 PPU, της 10 Μαρτίου 2021

ΔΕΕ, Υπόθεση C-416/20 PPU, της 17 Δεκεμβρίου 2020

ΔΕΕ ,Υπόθεση C-659/18 , της 12 Μαρτίου 2020

ΔΕΕ , συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-508/18 & C-82/19 PPU, της 27 Μαΐου 2019

ΔΕΕ, Υπόθεση C-310/16 , P.Dvizev & others , της 17 Ιανουαρίου 2019

ΔΕΕ , Υπόθεση C-416/17 Επιτροπή ν Γαλλίας της 4^{ης} Οκτωβρίου 2018

ΔΕΕ, Υπόθεση C-216/14 ,G. Conaci, της 15 Οκτωβρίου 2015

ΔΕΕ, Υπόθεση C-105/2014, Taricco I , της 8 Σεπτεμβρίου 2015

ΔΕΕ, Υπόθεση C-249/13 , K. Boudjida , της 11 Δεκεμβρίου 2014

ΔΕΕ , Υπόθεση C-521/04 P(R) Tillack v Commission ,της 19 Απριλίου 2005

ΔΕΕ ,Υπόθεση C-434/97 , Commission v French Republic ,της 24 Φεβρουαρίου 2000

ΔΕΕ , Υπόθεση C-314/85, Foto-Frost, της 22 Οκτωβρίου 1987

Court of First Instance (Second Chamber), συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-377/00, T-379/00, T-380/00, T-260/01 και T-272/01, Philip Morris v Commission ,της 15 Ιανουαρίου 2003

ΔΕΕ , Υπόθεση C-283/81 CILFIT ,της 6^{ης} Οκτωβρίου 1982

β) Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕΔΔΑ , Υπόθεση A.L. and E.J. v France ,της 24 Σεπτεμβρίου 2024

ΕΔΔΑ , Υπόθεση Γεωργίου κατά Ελλάδας της 1^{4ης} Μαρτίου 2023

ΕΔΔΑ, Υπόθεση Dhabī v. Ιταλίας της 8^{ης} Απριλίου 2014

ΕΔΔΑ, Υπόθεση Camileri v. Malta ,της 27 Μαΐου 2013

ΕΔΔΑ , Υπόθεση El Haski v. Βελγίου ,της 25 Σεπτεμβρίου 2012

ΕΔΔΑ, Υπόθεση Othman v. the United Kingdom της 17 Ιανουαρίου 2012

ΕΔΔΑ, Υπόθεση Gafgen v. Germany της 1^{ης} Ιουνίου 2010

ΕΔΔΑ, Υπόθεση O'Halloran & Francis v. Ηνωμένου Βασιλείου της 29 Ιουνίου 2007

ΕΔΔΑ, Υπόθεση Mamatkoulov and Askarov v. Turkey της 4 Φεβρουαρίου 2005

ΕΔΔΑ, Υπόθεση Heaney & McGuinness v. Ireland της 21 Δεκεμβρίου 2000

ΕΔΔΑ, Υπόθεση Coeme and Others v. Belgium , της 18 Οκτωβρίου 2000

ΕΔΔΑ , Υπόθεση Van Mechelen and Others v. Ολλανδίας , της 18 Απριλίου 1997,

ΕΔΔΑ, Υπόθεση Λοϊζίδου κατά Τουρκίας , της 18 Δεκεμβρίου 1996

ΕΔΔΑ , Υπόθεση Schenk v Switzerland , της 12 Ιουλίου 1988

ΕΔΔΑ , Υπόθεση Airey v Ireland , 9 Οκτωβρίου 1979

γ) Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο

ICC-01/04-01/07, case G. Katanga & M. Ngudjolo , της 13 Μαρτίου 2009

δ) Αρειος Πάγος , Εφετείο

ΑΠ 277/2014

ΑΠ 1202/2011

ΑΠ 816/2006

ε) Εφετείο

Πεντ. Εφ.Αθ. 2567/2019

στ) Συμβούλιο Πλημμελειοδικών

Συμβ.Πλμ/κών Αθ. 934/2022

